

***Gminny Program Rewitalizacji
Gminy Milanów
na lata 2024-2030***

*Projekt skierowany do konsultacji społecznych
prowadzonych w okresie
od2024 roku*

SPIS TREŚCI

GLOSARIUSZ.....	4
WPROWADZENIE	9
1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM	11
1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM	11
1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI.....	16
1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY.....	19
1.3.1. NARZĘDZIA i FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY	20
1.3.2. KOMUNIKACJA z INTERESARIUSZAMI	21
1.3.3. PROCES WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY.....	22
2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ GMINY	33
2.1. STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO DOLINY ZIELAWY 2023-2030	33
2.2. PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ GMINY MILANÓW	37
2.3. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	42
2.5. PROGRAM WSPÓŁPRACY z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	53
3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	55
3.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY MILANÓW	57
3.2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	59
3.2.1. Procedura delimitacji obszaru zdegradowanego.....	59
3.2.1.1. Wyznaczenie jednostek analitycznych.....	60
3.2.1.2. Analiza wskaźnikowa	63
3.2.1.3. Diagnoza delimitacyjna.....	69
3.3. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI.....	151
4. WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI	154
4.1. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI.....	154
4.2. CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	155
4.3. POWIĄZANIE CELÓW z PROBLEMAMI I POTENCJAŁAMI	157
5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE.....	161
5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE.....	161
5.2. KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	163
5.3. CHARAKTERYSTYKA DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	181
5.4. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI	186
5.5. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	193
6. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU	195
6.1. RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	195
6.2. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	196

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

6.2.1.	ŚRODKI EUROPEJSKIE	196
6.2.2.	ŚRODKI KRAJOWE	201
6.2.3.	ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE.....	204
7.	STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....	205
7.1.	SYSTEM INSTYTUCJONALNY.....	205
7.1.1.	KOORDYNACJA REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI.....	207
7.1.2.	KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	210
7.2.	WSPÓLPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM	211
7.3.	HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	214
7.3.1	KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI.....	214
7.3.2.	HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	216
8.	SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU.....	219
8.1.	MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	220
8.2.	OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU	222
8.3.	POSTĘPOWANIE W RAZIE STWIERDZENIA KONIECZNOŚCI MODYFIKACJI GPR.....	225
9.	ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	227
9.1.	ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	227
9.2.	ZAPEWNIENIE ZGODNOŚCI z REGULACJAMI PRAWNYMI w ZAKRESIE PRAWA WODNEGO, OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ, TRANSPORTU KOLEJOWEGO I OCHRONY PRZYRODY	228
9.2.1.	PRAWO WODNE.....	228
9.2.2.	OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA.....	229
9.2.3.	TRANSPORT KOLEJOWY.....	229
9.2.4.	OCHRONA ŚRODOWISKA.....	230
SPIS TABEL	234	
SPIS RYCIN	238	
SPIS FOTOGRAFII	241	
ZAŁĄCZNIKI.....	242	

GLOSARIUSZ

Rewitalizacja¹ - proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Interesariusze rewitalizacji² – interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

1. mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych;
2. mieszkańcy Gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3. podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Gminy działalność gospodarczą;
4. podmioty prowadzące lub zamierzające strażką prowadzić na obszarze Gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. organy władzy publicznej;
7. podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

¹ Art. 2 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

² Art. 2 ust 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

Partycypacja społeczna³ - przygotowanie, prowadzenie i ocena procesu rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, polegające w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Obszar zdegradowany⁴ –obszar Gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, jeśli występuje na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do

³ Art. 5 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

⁴ Art. 9. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych, o których mowa powyżej.

Obszar rewitalizacji⁵ - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji:

- nie może być większy niż 20% powierzchni Gminy,
- nie może być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców Gminy,
- może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic,
- może obejmować niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1–4, wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, o których mowa w art. 9 ust. 1.

Gminny Program Rewitalizacji⁶ – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę Gminy, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

⁵ Art. 10. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

⁶ Art. 15. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

Gminny Program Rewitalizacji zawiera w szczególności:

- 1.** szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;
- 2.** opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi Gminy, w tym strategią rozwoju Gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych;
- 3.** opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
- 4.** cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji;
- 5.** opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
 - a.** listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania,
 - b.** charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań, o których mowa w pkt 4;
 - c.** mechanizmy integrowania działań, o których mowa w pkt 4, oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- 6.** szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;
- 7.** opis struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
- 8.** system monitorowania i oceny programu rewitalizacji oraz zasady jego aktualizacji;

- 9.** określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611 oraz z 2021 r. poz. 11);
- 10.** określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3;
- 11.** wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
- 12.** wskazanie sposobu realizacji programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - a)** wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy,
 - b)** wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
 - c)** w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;
- 13.** załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

WPROWADZENIE

Dla pełnego zrozumienia procesu rewitalizacji konieczne jest zaakceptowanie nierozzerwalnego związku procesów społecznych z procesami i działaniami gospodarczymi, technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi, które wpływają na wszystkie sfery rozwoju Gminy. Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do rewitalizacji przestrzeni, a także jej wdrażanie w zakresie właściwości Gminy jest jej zadaniem własnym, które ma wprawdzie charakter dobrowolny⁷, ale jest dowodem na odpowiedzialne planowanie, rozwijanie i zarządzanie.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 określa granice przestrzenne obszaru rewitalizacji na terenie Gminy jako obszaru kryzysowego, na którym kumulują się problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Wizja wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego oraz cele rewitalizacji na lata 2024-2030 wskazują kierunki działań władz gminy oraz kluczowych interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych pozwalających na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, uzyskanie spójności przestrzennej, społecznej i gospodarczej dla poprawy warunków funkcjonowania i rozwoju gminy oraz wzrostu zadowolenia jej mieszkańców.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Milanów na lata 2024-2030 jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne na wyznaczonym obszarze, a ponadto zakłada poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej poza wyznaczonymi terenami zdegradowanymi oraz obszarami rewitalizacji przy założeniu, że działania rewitalizacyjne będą skutkować rozwojem także na pozostałych obszarach kluczowych z gospodarczego punktu widzenia.

Niniejszy GPR jest dokumentem, zawierającym kompleksową identyfikację i określenia skali problemów społecznych i rozwojowych Gminy Milanów, ich analizę i diagnozę oraz rozwiązania opracowane by problemy te rozwiązać lub zniwelować. Procesy i działania opisane w nim będą służyć przeciwdziałaniu fragmentaryzacji przestrzeni gminy, wyprowadzać wyznaczone obszary z sytuacji kryzysowej, prowadzić do spadku intensywności zjawisk o charakterze dysfunkcyjnym, jak również ograniczania obszarów kryzysowych na terenie gminy.

Program wyznacza ogólne ramy procesu rewitalizacji, łącząc wszystkie elementy planów rozwoju gminy, a także zawiera szczegółowy harmonogram działań podejmowanych przez poszczególne podmioty dla osiągnięcia określonych w nim celów.

GPR dla Gminy Milanów wskazuje ponadto najbardziej efektywne narzędzia mające na celu przywrócenie spójności społecznej i zrównoważenie procesów rozwojowych. Działania te,

⁷ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

zgodnie z wnioskami z diagnozy zjawisk problemowych w Gminie mają dotyczyć przede wszystkim poprawy warunków życia, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i aktywizacji zawodowej mieszkańców, wyrównania szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, aktywizacji gospodarczej obszaru, wzmocnienia zasobów wewnętrznych i swoistych gminy. Cele strategiczne i operacyjne szczegółowe opisane w niniejszym Programie pozwolą na zrealizowanie tej wizji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 został opracowany w ramach współpracy Urzędu Gminy Milanów oraz ekspertów z Regionalnego Centrum Kompetencji.

Program został przygotowany z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej. w trakcie jego opracowywania zapewniono szeroki udział partnerów społeczno-gospodarczych i podmiotów pozarządowych. Szczególną uwagę poświęcono zapewnieniu kompleksowego i zintegrowanego podejścia do realizacji projektów, przy optymalizacji i koncentracji zasobów finansowych, materialnych i organizacyjnych, a także komplementarności tych projektów, wzmacniających ich efekty.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony na podstawie szczegółowej, opartej na obiektywnych czynnikach analizy, której założeniem było zidentyfikowanie negatywnych zjawisk zachodzących na terenie gminy. w trakcie prac nad programem uwzględniono zapisy:

- 1.** Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji⁸ określającej zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.
- 2.** Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027⁹
- 3.** Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027¹⁰.
- 4.** Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.
- 5.** Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, co pozwoli na ułatwienie współpracy samorządu Gminy z władzami Województwa Lubelskiego w zakresie wsparcia procesu rewitalizacji ze środków FEL 2021-2027.

⁸ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

⁹ Załącznik do uchwały nr CDXXVI/7499/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 stycznia 2023 r.

¹⁰ Zasady z dnia 11 sierpnia 2022 roku zatwierdzone przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej

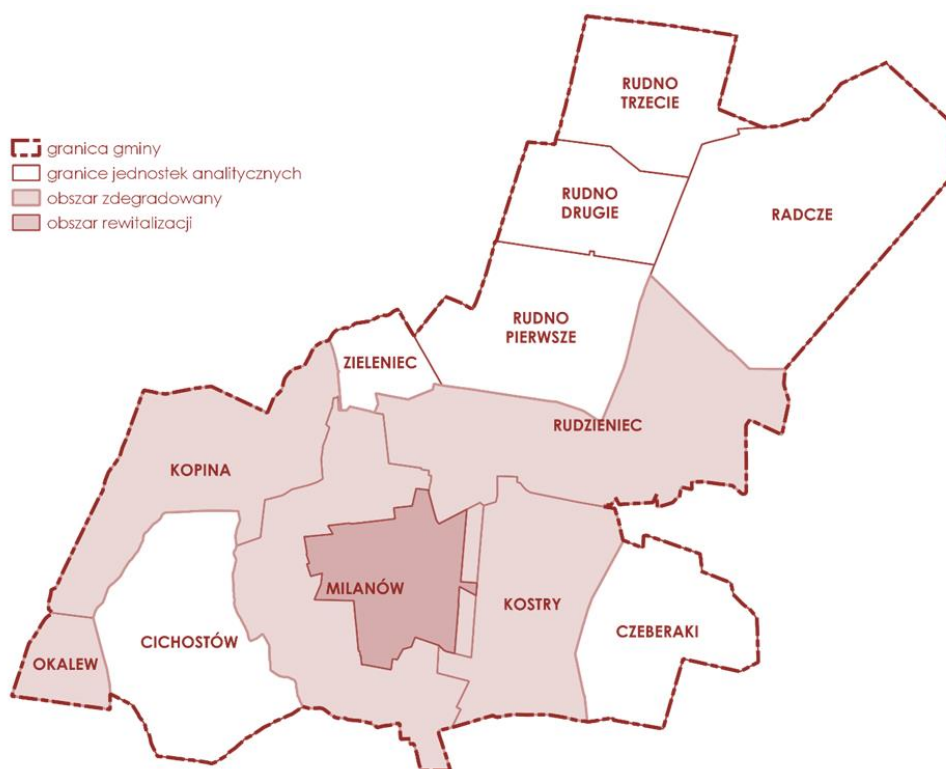
1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM

1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM

Decyzja o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów została sformalizowana *uchwałą nr XLIII/323/2023 Rady Gminy Milanów z dnia 28 lipca 2023 roku.*

Decyzja ta została podjęta jako naturalna konsekwencja *Uchwały nr XLIII/319/2023 Rady Gminy Milanów z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Milanów*¹¹.

Określenie granic obu obszarów zostało poprzedzone szczegółową diagnozą przeprowadzoną dla terenu całej gminy w oparciu o weryfikowalne oraz obiektywne wskaźniki, które pozwoliły na uwzględnienie uwarunkowań gminy przy jednoczesnym ujawnieniu negatywnych zjawisk występujących na jej terenie.

Ryc. 1 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w strukturze Gminy Milanów na lata 2024-2030

¹¹ DZ. URZ. WOJ. LUB. 2023.4505 z dnia 13.07.2023

Nadrzędną zasadą przyjętą w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Milanów było założenie, że program uwzględnia szeroko pojętą lokalną specyfikę i realia Gminy, stanowiąc tym samym odpowiedź na zidentyfikowane w procesie konsultacji społecznych potrzeby lokalnej społeczności. Prace odnosiły się więc do zagadnień i obszarów aktywności, które poprzez realizację w obszarze rewitalizacji będą mogły wywierać pozytywne efekty jako rozwiązania służące całej gminie i jej mieszkańcom.

W ramach prac nad programem wykorzystywano wiedzę i doświadczenie grona podmiotów, instytucji i organizacji, które wskazały konkretne problemy i rozwiązania ujęte w programie. Zaliczono do nich zwłaszcza przedstawicieli referatów Urzędu Gminy Milanów oraz gminnych jednostek organizacyjnych. Ich współpraca obejmowała sformułowanie celów procesu rewitalizacji, a następnie kierunków działań i propozycji rozwiązań, które będą mogły zostać wdrożone z związku z jego realizacją.

Niniejszy program określa ramy procesu rewitalizacji łącząc elementy różnych polityk gminy i przyjmując zasadę, że istotą tego procesu są zarówno działania inwestycyjne jak i działania społeczne czy działania o charakterze organizacyjnym, których celem jest osiągnięcie jak najlepszych wzajemnie skorelowanych efektów w ramach interwencji środków publicznych.

W trakcie prac wzięto również pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne dotyczące kierunków polityki spójności, a także, co szczególnie istotne, podjęto próbę oceny różnego rodzaju rozwiązań wdrażanych na terenie innych gmin, które odnoszono do sytuacji i uwarunkowań lokalnych na terenie gminy w celu wypracowania najlepszego podejścia dla realizacji celów programu.

W celu wytypowania obszarów kryzysowych niezbędna jest analiza zróżnicowania wewnętrznego różnorodnych zjawisk zachodzących na terenie gminy. Do takiej analizy konieczny był podział przestrzeni gminy na jednostki analityczne, możliwie jednorodne pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogeniczne pod względem morfologicznym i społecznym, dla których przeprowadzana będzie agregacja danych.

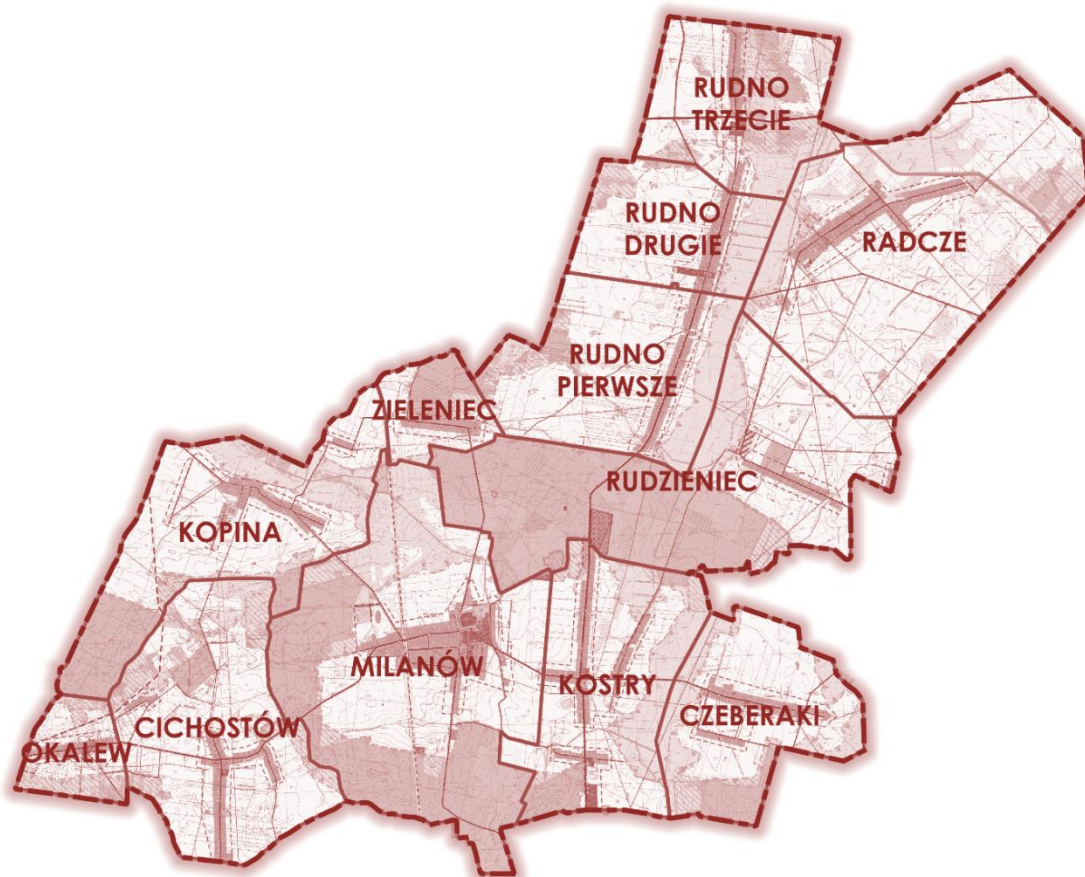
Podział gminy na jednostki analityczne opierał się na założeniu zachowania ciągłości procesów rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie „**Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2017-2023**” (dalej: LPR). Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto (utrzymano) podział gminy na 12 jednostek analitycznych, zgodnie z granicami poszczególnych sołectw oraz strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy. Podziału terenu gminy na jednostki analityczne (sołectwa) dokonano w oparciu o punkty adresowe.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Sołectwo	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Cichostów	1 082,87	9,3%	277	7,4%
Czeberaki	754,30	6,5%	170	4,5%
Kopina	1 069,57	9,2%	356	9,5%
Kostrzy	931,70	8,0%	485	12,9%
Milanów	1 838,85	15,8%	1 019	27,1%
Okalew	227,74	2,0%	121	3,2%
Radcze	1 781,87	15,3%	464	12,3%
Rudno Pierwsze	912,45	7,8%	329	8,7%
Rudno Drugie	491,62	4,2%	247	6,6%
Rudno Trzecie	770,66	6,6%	157	4,2%
Rudzieniec	1 568,58	13,4%	102	2,7%
Zieleniec	241,46	2,1%	37	1,0%
RAZEM:	11 671,67	-	3 764	-

Tabela 1 Jednostki analityczne Gminy Milanów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Ryc. 2 Jednostki analityczne Gminy Milanów – mapa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

GPR Gminy Milanów jest dokumentem strategicznym, na podstawie którego Gmina Milanów będzie mogła ubiegać się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych na działania zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów Gminy znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Nadrzędną zasadą przyjętą w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Milanów było założenie, że program uwzględnia szeroko pojętą lokalną specyfikę oraz stale aktualizowane realia, stanowiąc tym samym odpowiedź na zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności zidentyfikowane w procesie konsultacji społecznych. Prace odnosiły się więc do zagadnień i obszarów aktywności, które poprzez realizację w obszarze rewitalizacji będą mogły wywierać pozytywne efekty jako rozwiązania służące całemu miastu i jego mieszkańcom.

W ramach prac nad programem wykorzystano wiedzę i doświadczenie oraz opinie mieszkańców, instytucji i organizacji, które wskazały konkretne problemy i rozwiązania istotne dla jego zakresu. W proces zaangażowani byli także przedstawiciele poszczególnych referatów Urzędu Gminy Milanów oraz jego jednostek organizacyjnych i instytucji. Współpraca wszystkich podmiotów obejmowała sformułowanie celów procesu rewitalizacji, a następnie kierunków działań i propozycji rozwiązań, które będą mogły zostać wdrożone z związku z jego realizacją. Dodatkowo

przeprowadzono szeroko zakrojone konsultacje społeczne, opisane szczegółowo w **podrozdziale 1.3.**

Niniejszy program określa ramy procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, łącząc elementy różnych polityk Gminy i doświadczenia z realizowanego w przeszłości Lokalnego Programów Rewitalizacji (2017-2023), a przede wszystkim przyjmując zasadę, że istotą procesu rewitalizacji są zarówno działania inwestycyjne, jak i działania społeczne czy działania o charakterze organizacyjnym, których celem jest osiągnięcie jak najlepszych wzajemnie skorelowanych efektów.

W trakcie prac wzięto również pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne dotyczące kierunków polityki spójności, a także, co szczególnie istotne, podjęto próbę oceny i wykorzystania różnego rodzaju rozwiązań wdrażanych na terenie innych gmin, które odnoszono do uwarunkowań lokalnych na terenie Gminy w celu wypracowania optymalnego podejścia dla realizacji celów niniejszego programu.

1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI

Gmina Milanów posiada już doświadczenia z realizacji programu rewitalizacji, który został przyjęty uchwałą nr XXVIII/205/2017 Rady Gminy Milanów z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2017-2023¹²

LPR 2017-2023 odnosił się najważniejszych problemów zidentyfikowanych w gminie:

- **problemów społecznych - ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, uzależnień i przemocy,**
- **problemów środowiskowych - nagromadzenia przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie,**
- **złą jakością skomunikowania gminy**
- **brakiem wykorzystania odnawialnych źródeł energii na szerszą skalę.**

¹² DZ. URZ. WOJ. LUBELSKIEGO 2017. z dnia

W ramach LPR 2017-2023 wyznaczono następujące cele i kierunki działania:

	Cel	Kierunki działania
1	Reintegracja społeczna i zawodowa oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej	1.1. Przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie. 1.2. Pobudzanie aktywności osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnych i starszych.
2	Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawy sytuacji na rynku pracy obszaru rewitalizacji.	2.1. Wykorzystanie atrakcyjnych gospodarczo fragmentów obszaru rewitalizacji do wspierania tworzenia nowych miejsc pracy. 2.2. Ożywienie przestrzeni publicznej poprzez wsparcie funkcji kulturalnych i rozrywkowych oraz rozwijanie przemysłów czasu wolnego.
3	Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.	3.1. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji administracyjnych i reprezentacyjnych. 3.2. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych

Tabela 2 Cele i kierunki działania LPR Gminy Milanów na lata 2017-2023

W ramach LPR 2017-2023 zaplanowano realizację pięciu kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- 1. Zmiana sposobu użytkowania budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Milanowie na warsztat terapii zajęciowej połączona z termomodernizacją obiektu oraz rewitalizacją terenu w jego otoczeniu (park i ogród).**
- 2. Zmiana sposobu użytkowania budynku Domu Nauczyciela przy Liceum Ogólnokształcącym w Milanowie na placówkę opiekuńczo – wychowawczą połączona z termomodernizacją obiektu,**
- 3. Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości oraz strefy gospodarcze,**
- 4. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” ,**
- 5. „Aktywizacja, Integracja w OHP”.**

Pierwsze trzy projekty łączyły komponent infrastrukturalny z elementami szkoleniowo-rozwojowymi, ostatnie dwa były działaniami o charakterze „miękkim”.

Z uwagi na brak środków finansowych nie zrealizowano żadnego spośród pięciu zaplanowanych w LPR przedsięwzięć.

1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY

Partycypacja społeczna to metoda angażowania lokalnej społeczności w planowanie wszechstronnego rozwoju Gminy, zapewniająca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji przy aktywnym udziale interesariuszy.

W trakcie prac nad GPR Milanów starano się maksymalnie skorzystać z potencjału lokalnej społeczności i zwiększyć poziom aktywności obywatelskiej tworząc przestrzeń do realnego uczestnictwa w procesie jego tworzenia. Po stronie władz Gminy pozostawiono odpowiedzialność za przekazywanie informacji o uwarunkowaniach branż pod uwagę w procesie podejmowania decyzji.

Konsultacje społeczne prowadzi prezydent, Wójt lub wójt gminy.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.

Formami konsultacji społecznych są:

- 1. zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej;***
- 2. spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.***

Spotkania i debaty mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość, zapewniających jednoczesną transmisję wizji i dźwięku.

Ankiety i wywiady mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość.

1.3.1. NARZĘDZIA I FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji partycypacja społeczna jest wymogiem w całym procesie rewitalizacji, w tym w trakcie prac na opracowaniu gminnego programu rewitalizacji, a interesariusze (podmioty, które są w jakikolwiek sposób związane z obszarem rewitalizacji) powinni mieć zapewniony udział w pracach nad programem co najmniej w trakcie następujących działań:

- przeprowadzenie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji,
- tworzenie wizji i celów rewitalizacji,
- tworzenie listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zapewnienie udziału różnorodnych grup interesariuszy pozwala na wysłuchanie różnych opinii i głosów, wypracowanie wspólnego stanowiska i znalezienie trafnych rozwiązań, które satysfakcjonują największą liczbę zaangażowanych podmiotów.

Istotnym elementem prowadzenia działań partycypacyjnych jest taki wybór metod i narzędzi, który pozwoli na dotarcie do jak najszerszego grona interesariuszy i wpłynie na wzrost efektywności całego procesu. Wszystkie działania muszą być prowadzone w sposób jawny i przejrzysty zapewniając aktywny udział interesariuszy, a informacje na temat organizowanych spotkań, warsztatów, czy też innych wydarzeń muszą być ogólnie dostępne, napisane zrozumiałym językiem i przekazywane za pomocą różnych kanałów informacji.

1.3.2. KOMUNIKACJA z INTERESARIUSZAMI

Model komunikacji z interesariuszami, który zapewniłby współpracę szerokiego i różnorodnego ich grona oraz jego integrację opierał się na uznanych już formach komunikacji władz Gminy z mieszkańcami tj. przybrał formę komunikatów i ogłoszeń na stronie internetowej Urzędu Gminy i poprzez jego media społecznościowe.

Dla potrzeb realizacji GPR gmina planuje założenie zakładki na swojej stronie internetowej, gdzie na kolejnych etapach prac umieszczane będą aktualne informacje nt. programu, odbywać się będzie konsultowanie zapisów projektu GPR 2024-2030, zaś po jego formalnym przyjęciu przez Radę Gminy będzie to stały adres, pod którym zamieszczane będą wszelkie informacje związane z jego wdrażaniem.

Partycypacja społeczna, stanowiąca punkt wyjścia dla opracowania programu rewitalizacji, będzie stałą zasadą i ciągłą praktyką również w trakcie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 zgodnie z przyjętym systemem zarządzania¹³ obejmującym zasady współpracy z otoczeniem społecznym oraz gospodarczym.

¹³ Opisany w Rozdziale 7

1.3.3. PROCES WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY

Gmina Milanów, przygotowując się do prowadzenia działań rewitalizacyjnych, podjęła prace zmierzające do uchwalenia *Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Milanów na lata 2023-2030*. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, pierwszym krokiem takich prac jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Konsultacje ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje ws. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji rozpoczęły się w dniu 18 maja 2023 r. i trwały do 12 czerwca 2023 r.¹⁴. Informacja na temat konsultacji została opublikowana na stronie BIP, na stronach internetowych Urzędu Gminy Milanów, a dodatkowo zamieszczone zostały ogłoszenia zachęcające mieszkańców do udziału w konsultacjach. Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone na 7 dni przed rozpoczęciem konsultacji tj. 9 maja czerwca 2023 r.:

- w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Milanów,
- na stronie internetowej Urzędu Gminy Milanów,
- na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Milanów.

Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Milanów odbywały się w kilku formach, tak by informacja o nich dotarła do możliwie szerokiego grona interesariuszy:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej - formularz uwag był dostępny elektronicznie na stronie BIP Gminy Milanów, stronie urzędu gminy, w formie papierowej w siedzibie Urzędu Gminy Milanów oraz na spotkaniach konsultacyjnych;
- Zbieranie uwag w postaci ustnej telefonicznie lub osobiście w siedzibie Urzędu Gminy Milanów;
- Spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami oraz interesariuszami rewitalizacji, które odbyło się 24 maja 2023 r. w siedzibie Urzędu Gminy.

Składanie uwag możliwe było w różnorodnych formach (elektronicznych i tradycyjnych), a wydarzenia dla mieszkańców odbywały się popołudniu, tak by umożliwić uczestnictwo w nich jak największej grupie zainteresowanych.

Podczas spotkania interesariusze informowani byli o procesie rewitalizacji, jej zasadach, przedstawiono przykłady dobrych i złych praktyk, a także dyskutowano o możliwych kierunkach przyszłych działań rewitalizacyjnych. Szczegółowo przedstawiono także metodykę wyznaczenia

¹⁴ https://ugmilanow.bip.lubelskie.pl/index.php?id=262&action=details&document_id=1883715

Wyniki spotkań oraz przebieg konsultacji społecznych wskazują na fakt, że zaproponowany projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji nie wymagał zmiany, a raport delimitacyjny będący bazą analityczną ww. uchwały nie wymagał dalszych modyfikacji.

Przystąpienie do opracowania gminnego programu rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2023-2030

W wyniku powyższych konsultacji i analiz władze Gminy Milanów podjęły decyzję o przystąpieniu do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji przyjmując *uchwałę nr XLIII/323/2023 z dnia 28 lipca 2023 r. Rady Gminy Milanów w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR)*. Uchwała została zamieszczona w dniu 13.09.2022 r.:

- na stronie internetowej w formie OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY MILANÓW o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów,
- na tablicach ogłoszeń: OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY MILANÓW o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów.

Konsultacje społeczne dotyczące potrzeb inwestycyjnych, proponowanych projektów i działań rewitalizacyjnych

Kolejnym krokiem, w wyniku decyzji o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów, było rozpoczęcie konsultacji społecznych dotyczących potrzeb inwestycyjnych, proponowanych projektów i działań rewitalizacyjnych.

Przyjęty one formę spaceru badawczego, możliwości zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz propozycji dotyczących programu rewitalizacji drogą pocztową i elektroniczną, możliwości zgłaszania uwag osobiście w Urzędzie Gminy podczas konsultacji z pracownikami urzędu gminy.

Spacer badawczy z mieszkańcami

Spacer badawczy (studyjny) stanowi formę partycypacji społecznej wskazaną w ustawie o rewitalizacji. Spacer badawczy stanowi formę głębokiej partycypacji społecznej, ponieważ włącza mieszkańców – użytkowników obszaru rewitalizacji w proces służący diagnozie problemów i potencjałów badanego terenu, pozwala na poznanie ich oczekiwań.

Służy przede wszystkim badaniu przestrzeni, ma na celu rozpoznanie obszaru planowanej interwencji, a także badanie postępów prowadzonych działań. Celem spaceru badawczego jest poznanie stanowiska jednego bądź kilku użytkowników danej przestrzeni, odnośnie do wybranego problemu zdiagnozowanego na badanym terenie, subiektywne wskazanie przez zaangażowaną osobę problemów i potencjałów analizowanego obszaru. Podczas spaceru badawczego jego uczestnicy wskazują na konkretne problemy w danej przestrzeni, mogą dyskutować na temat możliwości rozwiązania problemów, a także nawzajem się poznają i mają poczucie otrzymania realnego wpływu na zapisy programu rewitalizację.

W spacerze badawczym uczestniczyli zarówno mieszkańcy obszaru rewitalizacji, jak i pracownicy instytucji gminnych, a także przedstawiciele Caritas Archidiecezji Siedleckiej. Spacer rozpoczął się pod urzędem gminy, następnie jego uczestnicy przeszli na teren parku, gdzie zorganizowano miejsce spotkań dla mieszkańców, gdzie dyskutowano o potrzebie dalszego zagospodarowania z uwzględnieniem oświetlenia, poszerzenia miejsca do organizacji spotkań, potańcówek, organizacji wywozu odpadów, montażu dodatkowego osiedlenia, tworzenia ścieżek edukacyjnych czy wystaw plenerowych. Podkreślono przede wszystkim potrzebę istnienia takich miejsc, które są istotne dla lokalnej społeczności i pozwalają tworzyć i utrzymywać więzi międzyludzkie.

Fot. 2 Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego

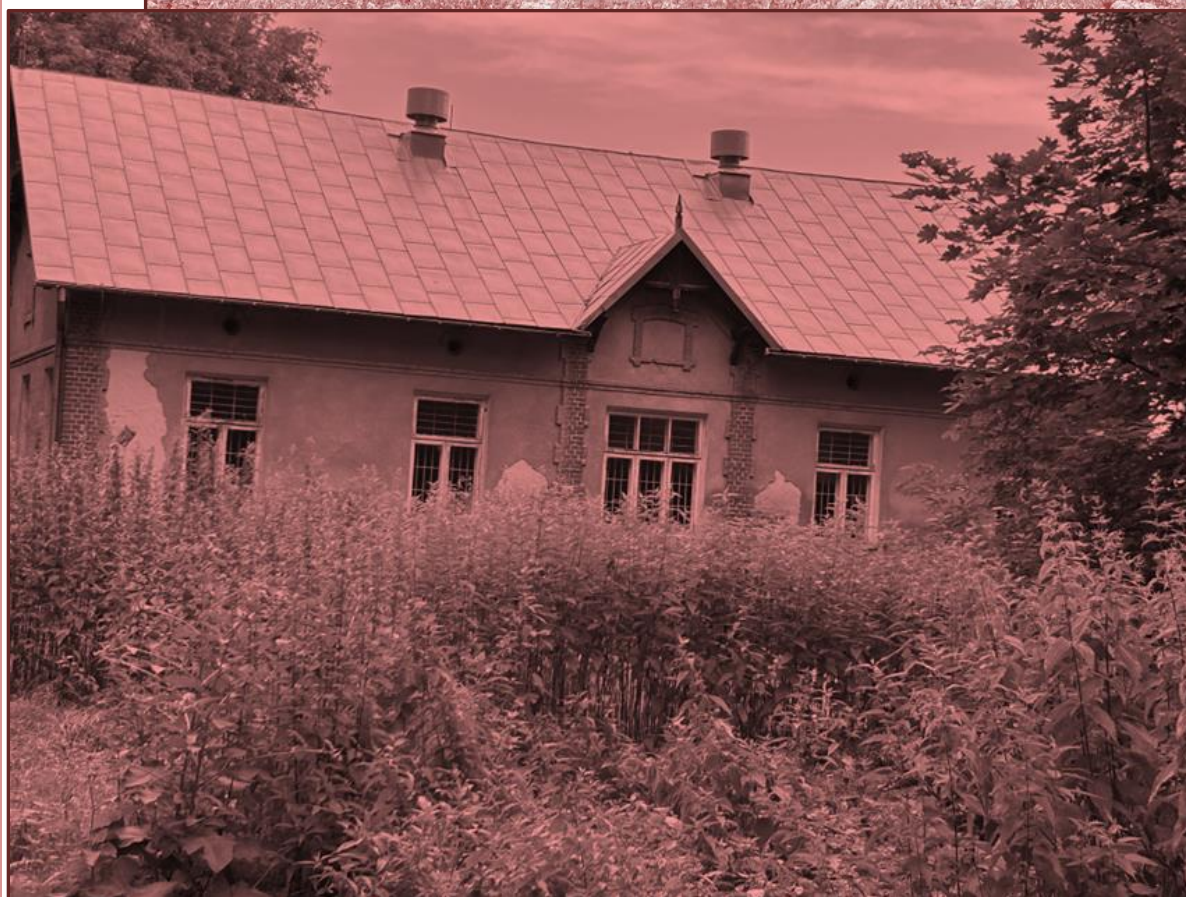
Następnie grupa przeszła pod siedzibę gminnego ośrodka kultury, gdzie dyskutowano na temat koncepcji rozbudowy obecnego budynku GOK, a także potrzeby organizacji i rozszerzenia oferty kulturalnej dostępnej obecnie na terenie gminy. Niejednokrotnie zwrócono uwagę na potrzebą zachowania dziedzictwa niematerialnego związanego z historią rodziny Czetwertyńskich i ich wpływu na losy i rozwój całej społeczności. Dyskusja toczyła się także na potrzeby zagospodarowania terenu – tak, aby stał się on zielony, przyjazny dla różnych grup społecznych (dzieci, młodzież oraz seniorzy), a przede wszystkim dostępny.

Fot. 3 Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego

Kolejnym przystankiem podczas spaceru badawczego był zespół dworsko-pałacowy Rodziny Czetwertyńskich, który, zgodnie z opiniami mieszkańców, powinien stać się żywym miejscem funkcjonowania całej gminy, z którego mieszkańcy mogliby być dumni i które przypominałoby o historii Rodziny Czetwertyńskich, a także ich zasługach dla samego Milanowa, ale także całej okolicy. Mieszkańcy i przedstawiciele Caritas podkreślali potrzebę zagospodarowania terenu, który umożliwiłby realizację wielu wydarzeń kulturalnych skierowanych zarówno do mieszkańców, jak i innych odwiedzających. Podczas spaceru zarówno mieszkańcy, jak i pracownicy urzędu oraz Caritas wyrażali chęć współpracy, przekazania materiałów i realnego zaangażowania w planowane przedsięwzięcia i inwestycje. Wśród planów mówiono o stworzeniu domu pracy twórczej, który stałby się interesującym miejscem dla odwiedzających i przyjezdnych, co przełożyłoby się na rozwój gminy.

Fot. 4 Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego

Spacer zakończono w budynku szkoły, gdzie rozmawiano o historii szkoły, historii miejscowości, dostępnych materiałach i archiwaliach, a także możliwości kształcenia dzieci i młodzieży z uwzględnieniem przekazania historii tego miejsca, co wpłynie bezpośrednio na wzmocnienie poczucia dumy i przynależności do rodzinnej miejscowości.

Fot. 5 Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego

2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ GMINY

2.1. STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO DOLINY ZIELAWY 2023-2030

W roku 2015 uchwałą Rady Gminy Milanów¹⁵ została przyjęta *Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich „Doliny Zielawy” na lata 2015-2023* zawierająca strategiczne założenia rozwoju 6. gmin partnerskich Doliny Zielawy, położonych w północnej części województwa lubelskiego na terenie powiatów: bialskiego (gmina Rossosz, gmina Wisznice i gmina Sosnówka) i parczewskiego (**gmina Milanów**, gmina Jabłoń i gmina Podedwórze).

Nowe wyzwania wynikające z dynamicznie zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej na poziomie kraju, województwa oraz doświadczenia związane z funkcjonowaniem administracji samorządowej stały się dla gmin partnerskich Doliny Zielawy inspiracją do opracowania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Zielawy 2023 – 2030*¹⁶. Istotną przesłanką do przygotowania dokumentu była również konieczność aktualizacji danych, analiz i diagnozy społeczno – gospodarczej obszaru partnerstwa oraz dynamicznie zmieniająca się sytuacja w zakresie zewnętrznych megatrendów na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim.

Dokument *Strategii* uwzględnia perspektywy i kierunki działań partnerstwa Doliny Zielawy oparte o kompetencje wynikające z ustawy o samorządzie gminnym, zarówno w oparciu o dotychczasowe doświadczenia, jak też możliwości wynikające z celów regionalnej i krajowej polityki rozwoju. Uwarunkowania te stwarzają możliwość podjęcia bardziej efektywnych działań na rzecz pełniejszego wykorzystania istniejących zasobów i potencjałów obszaru. Zasoby, będące w dyspozycji samorządów gminnych, są wykorzystywane zgodnie z możliwościami i specyfiką uwarunkowań społecznych i gospodarczych poszczególnych JST. Jednocześnie uwzględnienie wzajemnych powiązań funkcjonalnych oraz identyfikacja podobnych problemów i potencjałów daje możliwość skuteczniejszej realizacji wspólnych celów i zwiększenia przewag konkurencyjnych – nie tylko jednej gminy, ale obszaru całego partnerstwa Doliny Zielawy.

Ważnym aspektem decydującym o opracowaniu *Strategii* stały się nowe uwarunkowania wynikające z celów i kierunków polityki regionalnej na poziomie województwa i kraju – tzw. terytorialny wymiar wsparcia oraz cele polityki spójności w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027. Kluczową kwestią jest tu zmiana paradygmatu zarządzania rozwojem wyrażona w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 oraz Umowie Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce*. w dokumentach tych określono systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, których

¹⁵ Uchwała Rady Gminy Milanów nr XIII/86/2015 z dnia 30 grudnia 2015 ws. uchwalenia *Strategii Rozwoju Gminy Milanów na lata 2015-2023* zawartej w STRATEGII ROZWOJU GMIN PARTNERSKICH DOLINY ZIELAWY NA LATA 2015-2023.

¹⁶ Uchwała Rady Gminy Milanów nr XLVII/363/2023 z dnia 20 grudnia 2023 r. ws. uchwalenia *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Doliny Zielawy 2023 – 2030*

celem jest m.in. zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno- gospodarczego regionów oraz zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo (tzw. obszarów strategicznej interwencji).

Strategia jest planem realistycznym, system wdrażania i zasady współpracy interesariuszy dostosowane zostały do celów i kierunków działań. Te zaś realizowane będą w oparciu o możliwości prawne, organizacyjne i finansowe samorządów gminnych z uwzględnieniem ich kompetencji, specyfiki oraz uwarunkowań zewnętrznych i zasobów finansowych. Założeniem przyjętym w Strategii jest identyfikacja potencjałów rozwojowych oraz zasobów (materialnych i niematerialnych), które mogą stać się źródłem przewagi konkurencyjnej Doliny Zielawy.

Część diagnostyczna *Strategii* obejmuje raport stanu, analizę i diagnozę strategiczną kluczowych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych obszaru Doliny Zielawy. Analizę oparto na najbardziej aktualnych danych dostępnych w statystyce publicznej oraz informacjach przekazanych przez samorządy gminne i ich jednostki organizacyjne, opisujących zachodzące trendy i zjawiska w wymiarze terytorialnym. Takie podejście pozwala na wskazanie konkurencyjnej pozycji obszaru, służąc również opracowaniu towarzyszących dokumentów planistycznych oraz monitorowaniu rozwoju Doliny Zielawy.

Zarówno oddziaływania zewnętrzne, wynikające z niezależnych od samorządów gminnych warunków oraz działań otoczenia społeczno - gospodarczego, jak też uwarunkowania wewnętrzne wynikające z zasobów, zjawisk, zdarzeń, mechanizmów i procesów umiejscowionych w gminach, posłużyły ustaleniu, celu strategicznego, celów operacyjnych/kierunków działań oraz propozycji przedsięwzięć do realizacji.

Zgodnie z założeniami *Strategii* polityka rozwoju obszaru opiera się na trójpoziomowym układzie:

- 1. misji i wizji**
- 2. celów strategicznych, pozwalających na ukierunkowanie działań władz w dłuższym horyzoncie czasowym**
- 3. kierunków działań w ramach wyznaczonych celów strategicznych.**

Misja Doliny Zielawy

Tworzenie warunków harmonijnego rozwoju gospodarczego, społecznego i przestrzennego we współpracy z interesariuszami w oparciu o lokalne potencjały, specjalizacje produkcji i potrzeby mieszkańców, z poszanowaniem środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Wizja Doliny Zielawy

W roku 2030 Dolina Zielawy jest bezpiecznym i przyjaznym miejscem do zamieszkania, pracy, rozwoju i wypoczynku, rozwija konkurencyjność nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, jest obszarem atrakcyjnym turystycznie wykorzystującym potencjał przyrodniczy i kulturowy. Nowoczesne usługi publiczne i infrastruktura podnoszą jakość życia i atrakcyjność inwestycyjną. Odpowiedzialna polityka społeczna i ochrony zdrowia stopniowo zmniejsza negatywne trendy demograficzne.

Cele strategiczne oraz kierunki działań, podejmowane dla osiągnięcia celów strategicznych określono w oparciu o:

- 1.** kompetencje ustawowe gmin Doliny Zielawy oraz aspekty organizacyjne i możliwości finansowe,
- 2.** wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru,
- 3.** wnioski z analizy silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT),
- 4.** efekty prac warsztatów tematycznych,
- 5.** analizę procesów zewnętrznych zachodzących na poziomie regionalnym i krajowym,
- 6.** komplementarność z celami polityki regionalnej na poziomie regionalnym i krajowym.

CELE STRATEGICZNE		
Cel strategiczny nr 1 WZROST JAKOŚCI ŻYCIA i SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	Cel strategiczny nr 2 ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU i ZRÓWNOWAŻONA PRZESTRZEŃ	Cel strategiczny nr 3 WZROST KONKURENCYJNOŚCI i ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ
KIERUNKI DZIAŁAŃ		
<p>1.1 Podniesienie jakości usług i infrastruktury pomocy społecznej i ochrony zdrowia,</p> <p>1.2 Podniesienie jakości edukacji, wyrównywanie szans edukacyjnych, aktywizacja dzieci i młodzieży,</p> <p>1.3 Zwiększenie atrakcyjności obiektów kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego.</p> <p>1.4 Wzmocnienie kapitału społecznego i rozwój przedsiębiorstw społecznych.</p> <p>1.5 Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>1.6 Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców i zapobieganie zagrożeniom.</p> <p>1.7 Wspieranie procesów rewitalizacji oraz poprawa jakości i dostępności infrastruktury rekreacyjnej i sportowej.</p>	<p>2.1 Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,</p> <p>2.2 Wspieranie efektywności energetycznej,</p> <p>2.3 Zrównoważona gospodarka wodno – ściekowa,</p> <p>2.4 Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym,</p> <p>2.5 Ochrona przyrody, edukacja i promocja postaw ekologicznych,</p> <p>2.6 Rozwój elektronicznych usług publicznych i technologii cyfrowych, poprawa dostępu do internetu szerokopasmowego.</p>	<p>3.1 Poprawa atrakcyjności turystycznej i rozwój marki terytorialnej Doliny Zielawy,</p> <p>3.2 Wsparcie dla rozwoju lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości,</p> <p>3.3 Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów gospodarczych i peryferyjnych.</p>

Tabela 3 Cele strategiczne i operacyjne zawarte w STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO DOLINY ZIELAWY 2023-2030

Istotnym założeniem *Strategii* jest wdrożenie zasady rozwoju zrównoważonego, czego skutkiem będzie wykorzystanie potencjału zdegradowanego obszaru do stworzenia w nim warunków do rozwoju nowych funkcji. Zakres przedsięwzięć infrastrukturalnych przyniesie poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i codziennego życia mieszkańców, ale wywierać będzie także pozytywny wpływ na wzmacnianie integracji i aktywności społecznej, poprawę wizerunku gminy, poprawę sytuacji gospodarczej i jej rozwój, poprawę stanu środowiska i jego wykorzystanie do zwiększenia komfortu życia mieszkańców i odwiedzających.

STRATEGIA ROZWOJU GMIN PONADLOKALNEGO DOLINY ZIELAWY 2023-2030 jest spójna z Gminnym Programem Rewitalizacji zarówno na poziomie ogólnym tj. misji i wizji, zakładających zrównoważony rozwój regionu osiągnięty dzięki wykorzystaniu potencjału regionu i jego mieszkańców oraz współpracy wielu interesariuszy i gwarantujący wysoką jakość życia mieszkańców, jak i w odniesieniu do wszystkich wyznaczonych celów:

- **Wzrostu jakości życia mieszkańców i spójności społecznej**
- **Adaptacji do zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju**
- **Wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej**

Istotną rolę w obu dokumentach odgrywają prowadzące do osiągnięcia celów działania:

- **na rzecz poprawy stanu środowiska w obszarze terenów zielonych atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie,**
- **na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców skutkujące polepszeniem warunków do rozwoju działalności gospodarczej,**
- **na rzecz rozwoju infrastruktury (społecznej i technicznej), przeciwdziałającego wykluczeniu gospodarczemu i społecznemu oraz wspierającego ochronę środowiska,**
- **na rzecz budowania kapitału społecznego poprzez aktywizowanie i integrowanie lokalnych społeczności oraz wyrównywanie szans i niwelowanie barier dla osób ze szczególnymi potrzebami,**
- **na rzecz wzmacniania atrakcyjności turystycznej regionu poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego,**
- **na rzecz wspierania procesów rewitalizacji oraz poprawa jakości i dostępności infrastruktury rekreacyjnej i sportowej,**
- **na rzecz rozwoju lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości,**

Oba dokumenty zakładają kompleksowe podejście do podejmowanych przedsięwzięć, których cechą obok czysto materialnego wymiaru jest wzrost komfortu życia, poziomu bezpieczeństwa i poprawa dobrostanu mieszkańców, jak również wzrost zaangażowania społecznego w rozwój gminy i zwiększenie poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.

2.2. PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ GMINY MILANÓW¹⁷

Cel główny oraz cele pośrednie Planu gospodarki niskoemisyjnej są odzwierciedleniem wymaganych z wytycznych SEAP celów stawianych planom gospodarki niskoemisyjnej.

¹⁷ Przyjęty uchwałą nr XIV/108/2016 Rady Gminy Milanów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Milanów

Tym samym celem nadrzędnym PGN jest: **„Poprawa jakości powietrza na terenie całej gminy, szczególnie w wyznaczonych obszarach, na których odnotowano przekroczenia, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń”**.

Obszary, na których notuje się przekroczenia lub większe natężenie emisji to szczególnie tereny zwartej zabudowy (niska emisja) oraz tereny wzdłuż ciągów komunikacyjnych (hałas, emisja CO₂ i pozostałych zanieczyszczeń).

Cele pośrednie PGN (do roku 2020):

- Redukcja emisji CO₂ w stosunku do roku bazowego 2010 o minimum 30% (30% inwestycje gminne i 2% działania edukacyjno-informacyjne).
- Zwiększenie do roku 2020 udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, w tym o **30%** z biomasy i geotermii łącznie (dla paliw wykorzystywanych w ciepłownictwie) i **do 10%** z energii słonecznej (kolektory i ogniwa fotowoltaiczne dla finalnej energii elektrycznej).
- Redukcja o **minimum 10%** zużycia do roku 2020 energii finalnej
- Wyraźne oszczędności w budżecie dzięki ograniczeniu i optymalizacji zużycia energii elektrycznej a także innych mediów.
- Udoskonalenie zarządzania.
- Poprawa jakości powietrza poprzez realizację Wojewódzkiego Programu Ochrony Powietrza (POP).
- Lepszy wizerunek władz samorządowych w oczach mieszkańców.

Plan ukierunkowuje politykę gminy na osiągnięcie w dłuższej perspektywie czasu (rok 2020 i kolejne lata):

- możliwie neutralnego dla środowiska i życia mieszkańców wpływu działań władz Gminy na rzecz ograniczenia emisji,
- maksymalnej termomodernizacji sektora publicznego i mieszkaniowego,
- maksymalnego wykorzystania technicznego potencjału energii odnawialnej na terenie gminy,
- zapewnienie maksymalnie największego udziału paliw o niskiej emisyjności CO₂,
- promocję oraz wspieranie mieszkańców w systematycznym zastępowaniu indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach kopalnych źródłami niskoemisyjnymi,
- zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej,
- promocję transportu zbiorowego oraz indywidualnego – rowerowego.

Kierunki działań wyznaczone w PGN:

1. Ograniczanie wielkości tzw. niskiej emisji.
2. Ograniczanie zadymienia.
3. Ograniczanie zagrożeń dla zdrowia ludzi związanych z zanieczyszczeniami ze źródeł komunikacyjnych.
4. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.
5. Zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne, takie jak: gaz, olej opałowy, alternatywne źródła energii: energia słoneczna, energia z biomasy (m.in. wykorzystanie odpadów porolniczych, odpadów z terenów leśnych, własnych plantacji roślin energetycznych - w formie zrębek, peletu, brykietów, odpadów z terenów zielonych i ogrodów).
6. Wprowadzanie programu oszczędności energii poprzez termomodernizację budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
7. Edukacja mieszkańców na temat zanieczyszczeń z niskiej emisji i szkodliwości spalania odpadów komunalnych w piecach domowych.
8. Promocja budownictwa pasywnego i/lub stosowanie energooszczędnych materiałów i technologii przy budowie nowych obiektów.
9. Sukcesywna realizacji programu gazyfikacji gminy.
10. Wspieranie rozwoju ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych.
11. Bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych, w tym budowa stref zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych (strefy te powinny być komponowane z gatunków o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane).
12. Podniesienie świadomości społecznej i budowa instalacji produkujących energię odnawialną.
13. Stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu konsultacji dotyczących OZE.
14. Popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w sferze rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych.

Plan przewiduje podejmowanie przez gminę do 2025 r. działań inwestycyjnych o wartości ok. 22,1 mln zł, w tym:

- *termomodernizacja budynku Urzędu Gminy Milanów,*
- *termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Milanowie,*
- *montaż 300 instalacji solarnych na terenie gminy,*
- *montaż 100 paneli fotowoltaicznych na terenie gminy,*
- *budowa farmy fotowoltaicznej 1,2 MW,*
- *budowa biogazowni o mocy 0,5 MW,*

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

- modernizacja oświetlenia w Gminnym Ośrodku Kultury, Szkole Podstawowej w Kostrach i Rudnie,
- termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Radczu,
- modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy.

Wartość przewidywanej redukcji emisji CO₂ do roku 2020: 7 417t, do roku 2025: 10 112t.

Przewidywana oszczędność energii do 2020 roku: 6 227 MWh do roku 2025: 8 490 MWh.

Zaplanowano także działania wspomagające, nie prowadzące wprost w bezpośredni sposób do redukcji emisji zanieczyszczeń, jednakże mające zasadniczy wpływ na budowanie systemu zarządzania jakością powietrza w strefie, a także wspomagające procesy realizacji działań podstawowych w kontekście kontrolnym, organizacyjnym i komunikacyjnym.

Do działań dodatkowych, realizowanych ze środków własnych gminy lub organów administracji publicznej, należą:

- realizacja strategii komunikacji - **edukacja ekologiczna społeczeństwa**, w zakresie szkolnictwa oraz poprzez akcje informacyjne i promocyjne, systemy powiadamiania o jakości powietrza i inne,
- **wykorzystanie planów zagospodarowania przestrzennego** w celu ustalania ograniczeń i kierunków wspomagających podejmowanie decyzji oraz realizację działań naprawczych,
- zielone zamówienia publiczne,
- prowadzenie kontroli mieszkańców odnośnie sposobów wykorzystania paliw oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów,
- kontrole WIOŚ w zakresie dotrzymywania przez podmioty gospodarcze standardów jakości powietrza oraz wymogów pozwoleń na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- kontrola spalania pozostałości roślinnych.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej jest powiązany z Gminnym Programem Rewitalizacji zarówno w zakresie celów jak i wyznaczonych kierunków działań, z których jako najistotniejsze należy wskazać:

- stosowanie technologii budownictwa energooszczędnego, termomodernizacji i instalacji PV w remontowanych i nowobudowanych obiektach,

- uwzględnianie działań niskoemisyjnych we wszystkich podejmowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych,
- modernizowanie źródeł ciepła,
- budowanie i modernizowanie infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej,
- prowadzenie szeroko zakrojonej edukacji ekologicznej i promocji transportu niskoemisyjnego,
- monitorowanie stanu jakości powietrza oraz przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska przez mieszkańców i podmioty gospodarcze.

2.3. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Dzisiejsza polityka przestrzenna gminy Milanów opiera się *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*¹⁸.

Celem *Studium* jest ustalenie ramowych zasad zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do zidentyfikowanych uwarunkowań i wybranych kierunków rozwoju. Kolejne aktualizacje treści *Studium* poprzez wprowadzanie zmian wymusza stała ewolucja sytuacji prawnej oraz przemiany przestrzenne, społeczne i gospodarcze. *Studium* jako dokument kierunkowy, określający politykę przestrzenną i zasady zagospodarowania, nie determinuje szczegółowych rozwiązań urbanistycznoarchitektonicznych (lokalizacji budynków, podziałów na działki, itp.). Wskazuje jedynie przyjęte przez gminę zasady kształtowania struktury przestrzennej gminy i planowane kierunki jej zmian oraz dostosowane do skali i stopnia szczegółowości *Studium*, ustalenia lokalizacyjne, funkcjonalne i wybrane wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów.

W *Studium* wyznaczono kierunki rozwoju struktury gospodarczej gminy:

1) Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Z uwagi na wysoki poziom rolnictwa w gminie Milanów, pozostanie ono nadal wiodącym działem gospodarki gwarantującym rozwój gospodarczy tego obszaru. w celu poprawy efektywności ekonomicznej rolnictwa, jego rozwój powinien odbywać się w drodze zmian poszczególnych jego elementów, w szczególności polegających na:

- konsolidacji i ciągłym przekształcaniu struktury obszarowej gospodarstw, zmierzającemu w kierunku powiększenia średniej wielkości gospodarstwa (koncentracja ziemi w gospodarstwach indywidualnych zmniejszy zatrudnienie w rolnictwie i obniży koszty produkcji),
- specjalizacji z odpowiednim doбором kierunków produkcji rolnej, co pozwoli podnieść konkurencyjność gospodarstwom,
- dostosowaniu działalności mniejszych gospodarstw do zapotrzebowania nisz rynkowych, takich jak: rolnictwo ekologiczne, agroturystyka, wytwarzanie surowca na potrzeby produkcji energii odnawialnej.

Zakłada się, że równoległe z intensyfikacją gospodarki rolnej następować będzie wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polegający na tworzeniu sieci usług i małych zakładów przemysłu spożywczego. Stworzy to nowe miejsca pracy, co wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców gminy.

¹⁸ przyjęte Uchwałą Nr XVI/120/2012 Rady Gminy Milanów z dnia 21 marca 2012 r. w sprawie uchwalenia *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Milanów*, zmienione Uchwałą Nr XXXV/294/2014 Rady Gminy Milanów z dnia 17 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia *Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Milanów*.

W gminie Milanów zakłada się opieranie się gospodarki leśnej na przestrzeganiu następujących zasad:

- utrzymaniu trwałości lasów i ciągłości wykorzystania ich wielostronnych funkcji tj. funkcji środowiskotwórczych, społecznych, ochronnych i gospodarczych;
- powiększaniu zasobów leśnych i wzmaganiu ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka i funkcjonowania całości przyrody;
- powszechnej ochrony lasów.

Jednym z podstawowych czynników decydujących o trwałości lasów jest ograniczenie procesów degradacji stosunków wodnych w lasach. Postuluje się również otoczenie szczególną opieką lasów ochronnych. Realizacja zasady powiększania zasobów leśnych powinna następować w wyniku zalesiania gruntów porolnych i rekultywowanych wyrobisk pokopalnianych. Ze względu na to, że gmina charakteryzuje się stosunkowo niską lesistością, zaleca się wprowadzenie nowych zalesień na grunty nieprzydatnych rolniczo i nieużytkach. Na terenach rolniczych zmeliorowanych przewidzianych do zalesienia, do czasu pełnienia funkcji rolniczej należy utrzymywać istniejące urządzenia melioracji wodnych. w Studium nie wyznacza się obszarów zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

2) Kierunki rozwoju przedsiębiorczości.

Aktualny poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminie jest stosunkowo niski. Niemniej jednak istnieją realne podstawy rozwoju takich branż, jak: usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa, rzemiosło, mała przetwórczość oraz turystyka i rekreacja. Możliwe jest wzbogacenie oferty podstawowych usług komercyjnych świadczonych mieszkańcom.

Rozwój funkcji usługowo-produkcyjnych powinien opierać się na wykorzystywaniu nowoczesnych technologii oraz dostępnych środków technicznych i technologicznych, chroniących środowisko przyrodnicze przed degradacją.

Dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej w gminie najbardziej predestynowany jest obszar centralny. Posiada on największe walory przyrodniczo-krajobrazowe w postaci wielogatunkowych lasów oraz rozległych łąk i torfowisk.

W celu wzmocnienia i urozmaicenia funkcji turystycznych proponuje się podjęcie działań mających na celu uatrakcyjnienie oferty turystycznej gminy, która powinna być ukierunkowana na:

- zapewnienie świątecznego wypoczynku dla mieszkańców miast, przy wykorzystaniu kompleksów leśnych;
- zapewnienie możliwości organizowania wycieczek edukacyjnych na terenie niezwykle atrakcyjnego przyrodniczo rezerwatu „Czarny Las”;
- uprawianie turystyki pieszej i rowerowej rozwijanej na bazie szlaków biegnących przez: Milanów, Okalew, Kopinę, Zieleniec, Rudno, Rudzieniec i Kostry;

- uprawianie jeździectwa na terenach i trasach leśnych wokół miejscowości: Milanów i Radcze;
- agroturystykę oraz organizację letniego wypoczynku dla dzieci w szkołach wiejskich.

Do działań wspomagających osiągnięcie założonych wyżej celów należą m.in.:

- wzbogacanie oferty agroturystyki sobotnio-niedzielnej;
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej tzn.:
- bazy noclegowo-gastronomicznej,
- szlaków turystycznych,
- ścieżek rowerowych,
- szkótek jeździeckich i tras konnych,
- odnowy obiektów zabytkowych.
- rozwój lokalnych produktów turystycznych, takich jak: potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze, itp.;
- aktywna promocja gminy na forum krajowym i międzynarodowym.

Właściwy komfort wypoczynku uzależniony jest od jakości urządzenia i wyposażenia infrastruktury turystycznej, dlatego też istniejące trasy i szlaki powinny być utrzymywane w należyłym stanie. Przy istniejących szlakach turystycznych, pieszych, rowerowych i konnych, należy zbudować deszczochrony, miejsca do zatrzymywania się i rozpalania ognisk, toalety oraz śmietniki. Należy zadbać o ich właściwe oznakowanie, ustawienie tablic informacyjnych określających walory i ciekawostki oraz zasady zachowania się w danym miejscu. Jest to konieczne szczególnie w lasach ochronnych, gdyż niekontrolowana, nadmierna ich penetracja może osłabiać pełnione przez nie funkcje.

Za działaniami mającymi na celu uatrakcyjnienie gminy musi postępować działalność władz samorządowych w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego.

Poza działaniami typowo gospodarczymi, podejmowanymi w celu rozwinięcia funkcji turystyczno-rekreacyjnej, należy podejmować również działania mające na celu wyeksponowanie i rozpropagowanie na szerszą skalę walorów gminy, co przyciągnęłoby turystów i zachęciło do zwiedzenia lub dłuższego pobytu na terenie gminy.

3) Kierunki rozwoju infrastruktury komunikacyjnej

System transportowy warunkuje rozwój i funkcjonowanie struktury przestrzennej gminy, dlatego w Studium dla zapewnienia prawidłowego rozwoju i funkcjonowania struktury przestrzennej gminy sugeruje się:

- utrzymanie istniejących zewnętrznych powiązań infrastruktury komunikacyjnej obszaru gminy z najbliższymi ośrodkami miejskimi i sąsiednimi gminami,
- utrzymanie istniejącej sieci drogowej oraz jej sukcesywna rozbudowa dla zapewnienia obsługi komunikacyjnej wszystkich terenów zainwestowanych w gminie oraz przeznaczonych pod zainwestowanie,
- możliwość budowy dróg rowerowych wzdłuż istniejącego układu drogowego, w istniejących pasach drogowych, jak również poza pasami drogowymi; drogi rowerowe obok funkcji komunikacyjnej pełnić będą funkcję rekreacyjno-turystyczną,
- zabezpieczenie możliwości przywrócenia ruchu szynowego na istniejącej linii kolejowej - wskazuje się na możliwość odtworzenia w przyszłości ruchu pasażerskiego oraz rozwoju ruchu towarowego na linii kolejowej nr 30 relacji Łuków - Lublin Północny,
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju usług komunikacji zbiorowej o zasięgu wewnątrzgminnym i międzygminnym,
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju usług związanych z obsługą techniczną pojazdów (zakłady usługowo-naprawcze, stacje paliw).

■

4) Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

Podstawowym celem z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej jest zapewnienie wysokiego poziomu wyposażenia w poszczególne media obszaru gminy, jako czynnika powodującego wzrost poziomu życia ludzi, stanu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz osiągnięcie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego. Należy dążyć do realizacji nowych sieci infrastruktury technicznej dla obsługi istniejącej i projektowanej struktury osadniczej, w oparciu o stosowne opracowania techniczne.

W celu zapewnienia wysokiego standardu obsługi infrastrukturalnej gospodarstw domowych należy dążyć m.in. do:

- stu procentowego zwodociągowania gminy poprzez rozbudowę istniejących systemów wodociągowych i doprowadzenie do wszystkich miejscowości oraz terenów zabudowanych sieci wodociągowej,
- sukcesywnej likwidacji indywidualnych ujęć wody (studnie kopalne, wiercone), z wyjątkiem ujęć o znaczeniu gospodarczym,
- pełnego sanitarnego unieszkodliwiania ścieków i odpadów stałych,
- budowy gminnej oczyszczalni ścieków w Milanowie i sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach (sołectwach i obrębach): Okalew, Pieńki, Cichostów Mały,

Cichostów, Kolonia Cichostów, Kopina, Milanów, Kolonia Milanów, Czeberaki, Kostry, Mogiłki, Radcze, Rudno I, Rudno II, Rudno III,

- rozwoju indywidualnych ekologicznych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy rozproszonej oraz w miejscowościach: Zieleniec, Rudzieniec,
- sukcesywnej likwidacji bezodpływowych zbiorników na ścieki (komunalne) na terenach wyposażonych w sieć kanalizacji sanitarnej,
- zakazu realizacji bezodpływowych zbiorników na ścieki oraz przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wyposażonych w sieć kanalizacji sanitarnej,
- wprowadzenia i rozwoju selektywnej zbiórki (segregacji) odpadów komunalnych,
- maksymalnego wykorzystania gospodarczego odpadów,
- zalecenia utylizacji odpadów przemysłowych powstających na terenie gminy,
- prowadzenia gospodarki odpadami zgodnie z ustaleniami „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2011”.
- dostępu do nośników energii zgodnie z potrzebami mieszkańców, przy spełnieniu warunków racjonalnego jej wykorzystania i ochrony środowiska,
- rozbudowy istniejącej sieci rozdzielczej gazu ziemnego w miejscowości Milanów,
- budowy rozdzielczej sieci gazowej w oparciu o gazociąg Radzyń Podlaski - Parczew w pozostałych miejscowościach gminy,
- eliminacji uciążliwych palenisk węglowych i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego lub lekkiego oleju opałowego,
- pozyskiwania ciepła z odnawialnych źródeł energii,
- budowy scentralizowanego systemu zasilania w ciepło ośrodka gminnego Milanów,
- modernizacji i rozbudowy istniejącej sieci rozdzielczej średniego napięcia 15 kV, lokalnych stacji transformatorowo – rozdzielczych 15/0,4 kV oraz sieci 0,4 kV, głównie na terenach przewidzianych pod nową zabudowę,
- realizacji nowych linii elektroenergetycznych służących przyłączeniu do sieci źródeł wytwórczych energii elektrycznej opartych o odnawialne źródła energii,
- rozwoju wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, uwzględniając istniejące potencjały gminy – poprzez: budowę elektrowni słonecznej o mocy przekraczającej 100 kW, oczyszczalni ścieków instalacji pozyskującej biogaz i produkcji energii elektrycznej i ciepła o mocy przekraczającej 100 kW, przeznaczania pod uprawy roślin energetycznych w pierwszej kolejności gruntów najniższych klas (V i VI) i ugorowanych, rozwój wykorzystywania energii słonecznej (kolektory słoneczne) oraz energii ziemi (pompy ciepła) do celów gospodarczo-bytowych, w przypadku wybudowania jazu na kanale Wieprz - Krzna możliwość wykorzystania go dla lokalizacji elektrowni wodnej, na obszarze całej gminy, po spełnieniu warunków określonych w studium i w przepisach odrębnych, możliwość lokalizacji urządzeń i obiektów energetyki odnawialnej o mocy do 100 kW (w tym energetyki wiatrowej i słonecznej).

5) Infrastruktura telekomunikacyjna

W zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarze gminy ustala się modernizację, rozbudowę i budowę urządzeń i systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych przewodowych i bezprzewodowych oraz rozwój światłowodowej sieci szerokopasmowej w oparciu o planowany punkt dystrybucyjny w miejscowości Rudno w ramach realizacji projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”.

6) Kierunki rozwoju infrastruktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

W zakresie rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej Studium zakłada:

- zapewnienie możliwości rozwoju istniejących zidentyfikowanych funkcji gminy,
- w pierwszej kolejności wypełnianie wolnych przestrzeni w istniejących jednostkach osadniczych,
- lokalizację na obszarze gminy obiektów energetyki odnawialnej wykorzystującej rolniczy potencjał gminy,
- wyodrębnienie terenów dla rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznej,
- utrwalenie funkcji ekologicznych na terenach o wysokich walorach środowiska przyrodniczego.

Ustalenia odnośnie rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej służyć będą poprawie standardów:

- ekologicznych, związanych z poprawą stanu środowiska przyrodniczego gminy, wzmocnieniem kondycji i walorów użytkowych oraz zapewnieniem jego stabilnej równowagi,
- ładu społecznego, polegającego na powszechnej poprawie warunków życia, w tym m.in. dostępności do miejsc pracy, usług oraz wypoczynku,
- ładu ekonomicznego, związanego z ekonomizacją kosztów utrzymania gminy, tworzeniem udogodnień dla rozwoju i działalności gospodarczej, przy minimalizacji obciążeń dla środowiska i infrastruktury,
- ładu estetyczno-funkcjonalnego, związanego z poprawą strony estetycznej i technicznej terenów zabudowanych zabudową mieszkaniową, zagrodową, usługową i produkcyjną.

Pozostałe wybrane zapisy Studium odnoszące się do procesu rewitalizacji

Tereny wyłączone spod zabudowy

Dalszy rozwój osadnictwa na obszarze gminy musi być podporządkowany uwarunkowaniom przyrodniczym oraz ładowi przestrzennemu. Realizacji tych celów służy wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy kubaturowej. w Studium przyjmuje się za tereny wyłączone spod zabudowy tereny nie znajdujące się w przyjętych granicach sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania. Wyjątkiem są tereny już zabudowane, położone poza tymi granicami, stanowiące istniejące siedliska, w których to dopuszcza się adaptację, remonty, modernizacje oraz rozbudowę istniejącej zabudowy oraz tereny lokalizacji obiektów służących gospodarce leśnej.

Ponadto w szczególności całkowicie wolne od zabudowy winny pozostać tereny:

- objęte ochroną prawną na mocy ustawy o ochronie przyrody tj. obszar Natura 2000 „Czarny Las” z ustanowionym rezerwatem przyrody,
- lasów, w tym również polan śródleśnych,
- stref ochronnych ujęć wód podziemnych,
- Gminnego Systemu Przyrodniczego z wyłączeniem terenów istniejących siedlisk,
- gruntów ornych wysokich klas bonitacyjnych I-III oraz gleb organicznych z wyjątkiem terenów wskazanych w Studium na cele zabudowy,
- dolin rzecznych, obniżeń terenu oraz łąk,
- inne strefy (niż wskazane w Studium) ustanowione na podstawie przepisów odrębnych, w tym strefy techniczne od sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Na terenach wyłączonych spod zabudowy dopuszcza się, po spełnieniu warunków określonych w przepisach odrębnych, możliwość budowy infrastruktury komunikacji pieszej, rowerowej i kołowej, małej architektury oraz obiektów i sieci infrastruktury technicznej, w tym masztów infrastruktury telekomunikacyjnej.

Obszary przestrzeni publicznej

Szczególnymi obszarami dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia, sprzyjającymi nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne są obszary przestrzeni publicznej. w Studium wskazuje się dwa istotne obszary przestrzeni publicznych położone w ośrodku gminnym, w Milanowie, które stanowią:

- obszar zespołu dworsko-parkowego oraz tereny rekreacyjno-sportowe wraz z ich najbliższym otoczeniem położone w centrum miejscowości,
- teren zieleni urządzonej.

W obszarach tych ustanawia się działania mające na celu podniesienie jakości i znaczenia w strukturze gminy, w szczególności poprzez:

- eksponowanie obiektów zabytkowych położonych w zespole dworsko-parkowym,
- wyposażanie terenu w urządzenia i obiekty służące wypoczynkowi, rekreacji i sportu,
- utrzymanie wysokiej estetyki obiektów budowlanych,
- wzbogacanie i utrzymanie wysokiego standardu zieleni urządzonej oraz obiektów małej architektury,
- realizacja ciągów pieszych, rowerowych oraz innych obiektów im towarzyszących.

Na terenie gminy występują również inne przestrzenie publiczne o charakterze lokalnym, posiadające niewielkie powierzchnie, są to: place, skwery, zieleńce, tereny przyszkolne wraz z boiskami, tereny przykościelne itp., dla których również obowiązują zasady podnoszenia jakości i estetyki zagospodarowania.

Obszary sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Celem stworzenia spójnych dla całej gminy zasad zagospodarowania terenów wskazane jest objęcie wszystkich miejscowości miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W zaproponowanych granicach opracowania miejscowych planów powinny znaleźć się wszystkie obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze.

W Studium wyznacza się przestrzenie publiczne, na które nakłada się obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przestrzenie te położone są w Milanowie, w dwóch lokalizacjach:

- **obszar zespołu dworsko-parkowego oraz tereny rekreacyjno-sportowe** wraz z ich najbliższym otoczeniem położone w centrum miejscowości,
- **teren zieleni urządzonej** położony przy drodze prowadzącej z centrum miejscowości w kierunku kościoła parafialnego.

Z uwagi na centralne położenie w miejscowości powyższych przestrzeni publicznych, powiązania funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi oraz stosunkowo niewielkie ich powierzchnie nie jest uzasadnione wydzielenie specjalnych granic opracowania planów miejscowych. Obszary te znajdują się w granicach terenów wskazanych w niniejszym Studium do objęcia nowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Największe potrzeby w zakresie przekształceń i rehabilitacji zabudowy występują w centrum wsi gminnej Milanów, gdzie współczesna zabudowa wprowadziła niekorzystne dominanty architektoniczno-urbanistyczne, które „rozbiły” historyczny układ wprowadzając chaos i dysharmonię. Do cennych wartości kulturowych w tym obszarze i jednocześnie najcenniejszych w gminie Milanów należy zespół osadniczy Milanów z założeniem dworsko-parkowym. w stosunku do istniejącej zabudowy znajdującej się w granicach wyznaczonego na rysunku **Studium obszaru wymagającego przekształceń i rehabilitacji zakłada się działania zmierzające do poprawy estetyki obszaru, integracji przestrzennej historycznych i współczesnych obiektów, w tym w miarę możliwości, powrotu do tradycyjnych form zabudowy.**

Do terenów wymagających rekultywacji należą wyrobiska powstałe na skutek powierzchniowej eksploatacji złóż piasku i żwiru oraz nieczynne składowisko odpadów komunalnych w Cichostowie. Istniejące wyrobiska poeksploatacyjne w znacznej części uległy samoistnemu pokryciu roślinnością niską i wysoką. Dlatego też, celem zachowania istniejącej roślinności, za najbardziej pożądanym kierunkiem rekultywacji wyrobisk należy przyjąć realizację zadrzewień i zalesień. Wyjątek stanowi wyrobisko zlokalizowane na południe od Milanowa, na terenie przewidzianym pod realizację biogazowni rolniczej. w odniesieniu do terenu nieczynnego składowiska odpadów komunalnych położonego w Cichostowie, z uwagi na istniejące zagrożenie dla środowiska, priorytetem jest jak najszybsze przystąpienie do prac zmierzających do zrekultywowania terenu, poprzez jego zalesienie.

Pozostałe obszary wymagające szczególnej uwagi lub ochrony

- Na terenie gminy **nie występują udokumentowane złoża kopalin**, nie planuje się również działań w zakresie ich dokumentowania, z związku z czym na terenie gminy nie wyznacza się obiektów i obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
- Na terenie gminy nie występują obszary, narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.
- Na terenie gminy nie występują pomniki zagłady ani ich strefy ochronne.
- Tereny zamknięte w granicach gminy stanowią tereny kolejowe (tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów);

Zapisy Studium, a szczególnie wyznaczone kierunki zagospodarowania przestrzennego, podobnie jak niniejszy Gminny Program Rewitalizacji odnoszą się bezpośrednio do dynamizacji i rozwoju sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Milanów.

Założenia obu dokumentów są ze sobą spójne, w szczególności w odniesieniu do działań ukierunkowanych na:

1. **polepszenie sytuacji społecznej mieszkańców (poprawa stanu infrastruktury społecznej),**
2. **ochronę środowiska naturalnego (wykorzystanie naturalnych źródeł energii i edukacja ekologiczna),**
3. **zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego (remonty obiektów zabytkowych, oferta usług oparta na lokalnych tradycjach i zabytkach),**
4. **rozwój ekonomiczny gminy (nowe obszary inwestycji, rozwój turystyki, rozwój usług opartych na nowych technologiach).**

2.5. PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Współpraca z organizacjami pozarządowymi w gminie Milanów odbywa się w ramach rocznych programów współpracy uchwalanych na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Programy te określają: cele, zasady, zakres, formy oraz priorytetowe kierunki współpracy, okres i sposób realizacji programu, zasady jego finansowania, sposób oceny jego realizacji, informację o sposobie jego tworzenia oraz przebiegu konsultacji, a także tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych.

Aktualnie obowiązującym takim dokumentem w Gminie Milanów jest „*Program współpracy Gminy Milanów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok*”¹⁹, który wskazuje cel główny współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy jakim jest **poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Milanów oraz pełniejsze zaspokajanie im możliwości i warunków uczestnictwa w życiu publicznym.**

Celami szczegółowymi programu są:

- 1.** promowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie aktywności mieszkańców Gmin;
- 2.** tworzenie warunków do wzmacniania istniejących organizacji pozarządowych, powstawania nowych organizacji i inicjatyw obywatelskich;
- 3.** otwarcie na innowacyjność oraz konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy wystąpienia z ofertą realizacji konkretnych zadań publicznych;
- 4.** zapewnienie efektywnego wykonywania zadań publicznych gminy przez włączenie do ich realizacji organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy;
- 5.** wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy odbywa się poprzez następujące formy:

- 1.** zlecenia organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie;
- 2.** wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności;
- 3.** konsultowania z organizacjami oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;

¹⁹ Załącznik do UCHWAŁY NR XLV/345/2023 RADY GMINY MILANÓW z dnia 31 października 2023 r. w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy Gminy Milanów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2024 r.

4. konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego.

Na 2024 r. ustalono poniższe priorytetowe zadania publiczne:

- organizacja zajęć sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- organizacja zawodów i rozgrywek sportowych dla dzieci, młodzieży, dorosłych i imprez sportowo-rekreacyjnych.

Zakres współpracy ujęty w Programie Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi jest charakterystyczny dla wielu samorządów lokalnych w Polsce, a wyznaczone w nim priorytety łączy z założeniami procesu rewitalizacji cel, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych oraz budowanie silnego i zintegrowanego społeczeństwa lokalnego.

Na szczególną uwagę w kontekście procesu rewitalizacji zasługuje wyszczególnienie w Programie działalności wspomagającej rozwój ekonomii społecznej, który łączy się z rozwojem przedsiębiorczości, stanowiącym ważny element GPR.

Kluczowy jest także pokrywający się w Programie i GPR zakres działań edukacyjnych, aktywizujących i integracyjnych oraz pomocowych w obszarze kultury, rekreacji i sportu oraz pomocy społecznej. Rola organizacji pozarządowych jest tu szczególnie istotna i powinna być uwzględniona w procesie wdrażania zapisów GPR w odniesieniu do projektów „miękkich”.

Dla skutecznej realizacji zapisów GPR należy dążyć do rozwoju i umacniania współpracy władz gminy i organizacji pozarządowych, zwłaszcza w domenie realizacji zadań publicznych, tak by efektem działalności sektora pozarządowego było wzmocnienie i rozwój lokalnej społeczności. Warto również formalnie wzmocnić pozycję organizacji pozarządowych w procesie rewitalizacji, być może poprzez zapewnienie stałej obecności ich reprezentantów w Komitecie Rewitalizacyjnym.

3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI²⁰

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Jedną z kluczowych zasad w rewitalizacji jest konieczność koncentracji terytorialnej podejmowanych działań – rewitalizacja jest działaniem, które musi być skoncentrowane terytorialnie i powinno być prowadzone na obszarach najbardziej tego potrzebujących, pogrążonych w najgłębszym kryzysie w stosunku do pozostałych części jednostki.

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w tym przede wszystkim: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- **gospodarczej** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- **środowiskowej** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- **przestrzenno-funkcjonalnej** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- **technicznej** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

²⁰ Niniejszy rozdział powstał na podstawie raportu diagnostycznego „Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Milanów”.

Występowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej jest zatem warunkiem obligatoryjnym, by dany obszar mógł zostać uznany za obszar zdegradowany.

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Zgodnie z wymogiem ustawowym obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców.

Rozpoznanie problemów degradacji i deprywacji wymaga zatem przeprowadzenia badań przestrzennego rozkładu zjawisk, których kumulacja może świadczyć o zaistnieniu sytuacji kryzysowej. Diagnoza taka obejmuje obowiązkowo cały obszar gminy i stanowi podstawę wyznaczenia granic (delimitacji) obszaru zdegradowanego, a następnie określenia obszaru rewitalizacji. Podstawą takiej diagnozy powinny być dane i analizy pokazujące realne zróżnicowanie zjawisk, procesów i problemów prowadzone w obrębie zestandaryzowanych, możliwe homogennych pod względem funkcjonalnym, fizjonomicznym oraz społecznym, jednostek analitycznych.

3.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY MILANÓW

Gmina Milanów to gmina wiejska położona w **północno – wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie parczewskim**. Gmina Milanów leży w odległości 70 km od Lublina i 55 km od Białej Podlaskiej. Graniczy z gminami powiatu radzyńskiego: Wołyn i Komarówka Podlaska, z gminami powiatu parczewskiego: Jabłoń, Siemień i Parczew oraz Gminą Wisznice z powiatu bialskiego.

Powierzchnia gminy wynosi **117 km², co stanowi 12,3% powierzchni powiatu**. Sieć osadniczą gminy tworzy 14 miejscowości: Cichostów, Cichostów-Kolonia, Czarny Las, Czeberaki, Góry Brzeziny, Kopina, Kostry, Milanów, Milanów-Kolonia, Okalew, Radcze, Rudno (sołectwa: Rudno Pierwsze, Rudno Drugie i Rudno Trzecie), Rudzieniec, Zieleniec. Sieć złożona jest z jednostek o zróżnicowanych wielkościach ilościowych (ludność, powierzchnia) i jakościowych (zwartość zabudowy, istniejąca infrastruktura). Dominantą w gminie jest miejscowość Milanów - znaczenie Milanowa wynika z centralnego położenia oraz znacznej koncentracji usług tu zlokalizowanych, będącej następstwem pełnienia przez tę miejscowość funkcji ośrodka gminnego.

Uwzględniając regionalizację fizycznogeograficzną Polski, Gmina Milanów położona jest w granicach prowincji Polesie Lubelskie, na terenie mezoregionu Równina Parczewska. Obszar gminy charakteryzuje rozległa równina denudacyjna z okresu plejstoceniowego i obniżenia powytopiskowe. Wartości hipsometryczne terenu zawierają się w przedziale 151 – 168 m n.p.m.

Teren gminy Milanów położony jest w obszarze dorzecza Wisły. Południowa część gminy należy do zlewni Wieprza, natomiast północna do zlewni Bugu. Obszar gminy Milanów cechuje niska gęstość wód powierzchniowych. Teren gminy leży w zasięgu oddziaływania rzek: Piwonii, Żarnicy oraz Piskorzanki. Rzeka Piwonia – prawostronny dopływ rzeki Tyśmienicy – odwadnia południową, zachodnią i centralną część gminy. Rzeka Żarnica płynie z północy na południe, wzdłuż granicy wsi Kostry, Czeberaki i Mogiłki. Rzeka odwadnia wschodnią część gminy poprzez gęstą sieć rowów melioracyjnych. Rzeka Piskorzanka przepływa w środkowo-wschodniej części gminy.

Obszar gminy Milanów charakteryzuje się znacznie przekształconym iubożonym środowiskiem przyrodniczym. Główne walory środowiska przyrodniczego to lasy. Na terenie gminy grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione zajmują powierzchnię 2 123,95 ha, co stanowi 17,9% ogólnej powierzchni gminy. Lasy charakteryzują się dużym zróżnicowaniem typów siedliskowych. Dominującym typem jest las świeży i las mieszany świeży, znacznie mniejszy udział ma las wilgotny.

Gmina Milanów charakteryzuje się niewielką powierzchnią obszarów podlegających ochronie prawnej. Duża ingerencja człowieka w środowisko naturalne spowodowała, iż gmina nie posiada wielu obszarów cennych przyrodniczo. Obszary podlegające ochronie prawnej na terenie gminy to: rezerwat i specjalny obszar ochrony siedlisk „Czarny Las”. Rezerwat przyrody „Czarny Las”, o powierzchni 15,96 ha,

położony jest na północ od wsi Kostry. Celem jego ochrony jest zachowanie fragmentów wielogatunkowego lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin w runie. z drzew największy udział ma dąb szypułkowy, grab zwyczajny, jesion wyniosły, lipa drobnolistna, olsza czarna, brzoza. w warstwie podszytu występują m.in.: grab, leszczyna, trzmielina, dąb, kalina, osika, klon, natomiast w runie, między innymi: gnieźnik leśny, wawrzynek, wilcze łyko, kopytnik pospolity, jasnota, konwalia majowa, szczawik zajęczy, gajowiec, dąbrówka rozłogowa. Specjalny obszar ochrony siedlisk „Czarny Las” w całości obejmuje opisany rezerwat przyrody, a jego powierzchnia wynosi 19,8 ha. Teren w pokryty jest lasem (głównie liściastym) z bardzo dobrze zachowanym fragmentem subkontynentalnego grądu lipowo-grabowego z wielogatunkowym naturalnym drzewostanem. Bogata flora obfituje w rzadkie w regionie gatunki runa, wśród których prawną ochroną objęte są: wawrzynek wilczetyko, groszek wschodniokarpacki, listera jajowata, gnieźnik leśny, podkolan zielonawy. Na terenie gminy wydzielone zostały również dwa użytki ekologiczne o powierzchniach 0,66 ha i 7,28 ha. Ponadto na analizowanym terenie znajduje się 9 pomników przyrody, reprezentowanych przez okazałe drzewa lub ich grupy.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy dominują tereny rolnicze – według ewidencji geodezyjnej (dane GUS na dzień 1 stycznia 2014 r.) największą część analizowanego obszaru stanowią użytki rolne, które zajmują 9 080 ha, czyli ponad trzy czwarte (77,8%) jego powierzchni. Struktura użytkowania użytków rolnych wykazuje proporcje charakterystyczne dla obszarów o charakterze rolniczym – wyraźnie przeważają grunty orne – 6 595 ha i łąki trwałe – 1 724 ha.

Gmina Milanów jest gminą typowo rolniczą, w której rolnictwo i działalność z nim powiązana posiadają dominujące znaczenie dla funkcjonowania sfery gospodarczej i społecznej oraz dla warunków życia mieszkańców. Pod względem jakości pokrywy glebowej gmina charakteryzuje się zróżnicowanymi dość dobrymi warunkami dla rozwoju rolnictwa. Wpływa na to przede wszystkim występowanie gleb o wysokiej ocenie przydatności rolniczej. Gleby występujące w granicach gminy Milanów wytworzone są z pyłów wodnolodowcowych zalegających na średniogłębokich i płytkich piaskach i glinach. Przeważają gleby bielcowe występujące na wyżej położonych partiach terenu, nieco mniejsze powierzchnie zajmują gleby brunatne. w obniżeniach terenu zalegają czarne ziemie, natomiast w dolinach rzecznych – gleby torfowe. Na wysoką wartość gruntów ornych dla produkcji rolniczej gminy Milanów wpływa duży udział gleb o III i IV klasie bonitacyjnej.

Ze względu na dość duży udział gleb o wysokich klasach bonitacyjnych dominującymi uprawami są zboża zajmujące 65,5% areалу. Rzepak zajmuje 23,2%, a ziemniaki zaledwie 0,8% powierzchni upraw. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. Czynnikiem ten jest atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego i wyrobu tradycyjnych produktów lokalnych oraz przetwórstwa. Produkcja roślinna jest bazą dla rozwoju hodowli zwierząt w szczególności żywca wieprzowego oraz bydła.

3.2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

3.2.1. PROCEDURA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Rozpoznanie problemów degradacji i deprywacji wymaga przeprowadzenia badań przestrzennego rozkładu zjawisk, których kumulacja może świadczyć o zaistnieniu sytuacji kryzysowej. Diagnoza taka obejmuje obowiązkowo cały obszar gminy i stanowi podstawę wyznaczenia granic (delimitacji) obszaru zdegradowanego, a następnie określenia obszaru rewitalizacji. Podstawą takiej diagnozy powinny być dane i analizy pokazujące realne zróżnicowanie zjawisk, procesów i problemów prowadzone w obrębie zestandaryzowanych, możliwe homogennych pod względem funkcjonalnym, fizjonomicznym oraz społecznym, jednostek analitycznych. Do takiej analizy konieczny był zatem podział przestrzeni gminy na jednostki podstawowe, które stanowiły pewne najmniejsze, niepodzielne już w procesie analizy obszary, dla których przeprowadzano agregację danych.

Uwzględniając zapisy ustawy o rewitalizacji w pierwszej kolejności przeprowadzono identyfikację terenów cechujących się występowaniem negatywnych zjawisk społecznych - są one bowiem podstawą i warunkiem koniecznym do wyznaczenia obszaru gminy znajdującego się w stanie kryzysowym. Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany, klasyfikowany jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. Następnie, po przeprowadzonej analizie i diagnozie koncentracji negatywnych zjawisk i potencjałów na terenie zdegradowanym wskazano tereny szczególnie dotkniętych negatywnymi zjawiskami, a zarazem istotne dla rozwoju lokalnego gminy.

Przyjęta w niniejszym raporcie procedura delimitacji składa się z kilku następujących po sobie etapów, tj.:

- podział gminy na jednostki analityczne, które należy rozumieć jako najmniejsze, niepodzielne na kolejnych etapach procedury, obszary gminy, dla których możliwe jest pozyskanie danych niezbędnych do przeprowadzenia analiz w określonych ustawowo sferach zagadnień,
- określenie listy weryfikowalnych i obiektywnych wskaźników dostosowanych do lokalnych uwarunkowań i obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach,
- zgromadzenie i przygotowanie danych do analiz wskaźnikowych,
- przeprowadzenie analiz wskaźnikowych obszaru gminy w układzie jednostek analitycznych i poszczególnych sfer zagadnień,
- określenie obszarów z kumulacją zjawisk kryzysowych, w których zidentyfikowano nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych,
- delimitacja obszaru zdegradowanego, w którym zidentyfikowano, obok nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych, występowanie negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej,

- delimitacja obszaru rewitalizacji cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkałego przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

3.2.1.1. Wyznaczenie jednostek analitycznych

W celu wytypowania obszarów kryzysowych niezbędna jest analiza zróżnicowania wewnętrznego różnorodnych zjawisk zachodzących na terenie gminy. Do takiej analizy konieczny był podział przestrzeni gminy na jednostki analityczne, możliwie jednorodne pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogeniczne pod względem morfologicznym i społecznym, dla których przeprowadzana będzie agregacja danych.

Podział gminy na jednostki analityczne opierał się na założeniu zachowania ciągłości procesów rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2017-2023” (dalej: LPR). Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto (utrzymano) podział gminy na 12 jednostek analitycznych, zgodnie z granicami poszczególnych sołectw oraz strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy. Podziału terenu gminy na jednostki analityczne (sołectwa) dokonano w oparciu o punkty adresowe.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Sołectwo	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Cichostów	1 082,87	9,3%	277	7,4%
Czeberaki	754,30	6,5%	170	4,5%
Kopina	1 069,57	9,2%	356	9,5%
Kostry	931,70	8,0%	485	12,9%
Milanów	1 838,85	15,8%	1 019	27,1%
Okalew	227,74	2,0%	121	3,2%
Radcze	1 781,87	15,3%	464	12,3%
Rudno Pierwsze	912,45	7,8%	329	8,7%
Rudno Drugie	491,62	4,2%	247	6,6%
Rudno Trzecie	770,66	6,6%	157	4,2%
Rudzieniec	1 568,58	13,4%	102	2,7%
Zieleniec	241,46	2,1%	37	1,0%
RAZEM:	11 671,67	-	3 764	-

Tabela 4 Jednostki analityczne wyznaczone na terenie Gminy Milanów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Ryc. 3 Podział Gminy Milanów na jednostki analityczne.

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem danych przestrzennych „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Milanów”.

3.2.1.2. Analiza wskaźnikowa

Zgodnie z definicją ustawową obszar zdegradowany to obszar gminy, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności:

- bezrobocia,
- ubóstwa,
- przestępczości,
- wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego,
- niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym

oraz występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Definicja ta przekłada się w wymiarze praktycznym na strukturę diagnozy delimitacyjnej, która prowadzić ma do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

- diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych,
- diagnoza występowania negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

W przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej wyznaczonych jednostek analitycznych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji, pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych na terenie gminy. w celu opracowania diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wykorzystano obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

Do oceny rozkładu empirycznego badanego zjawiska wykorzystano szereg różnych charakterystyk liczbowych, które mają charakter liczb bezwzględnych albo względnych. Mierniki o wartościach bezwzględnych stosowano w celu ilościowego wyrażenia wskaźników statystycznych, które bezpośrednio charakteryzują wielkość zjawisk społeczno-gospodarczych. Natomiast mierniki o wartościach względnych stosowano w celu charakterystyki stopnia rozpowszechnienia lub rozwoju danego zjawiska. Wskaźniki budowano na podstawie danych ilościowych pozyskanych z Urzędu Gminy Milanów, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Milanowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie, Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Zestawienie wskaźników dla poszczególnych sfer przedstawia poniższa tabela.

Sfera	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Rodzaj wskaźnika
SPOŁECZNA	Bezrobocie	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
	Ubóstwo	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców	destymulanta
	Przestępczość	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba interwencji na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców	destymulanta

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Sfera	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	
	Osoby ze szczególnymi potrzebami	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	destymulanta	
		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	destymulanta	
	Kapitał społecznym i uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	stymulanta	
		Liczba osób uczestniczących z zebraniu wiejskim dotyczącym podział środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców	stymulanta	
		Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców	stymulanta	
	GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców	stymulanta
			Liczba osób fizycznych, które prowadzą działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	stymulanta
Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców			stymulanta	
Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców			destymulanta	
ŚRODOWISKOWA	Jakość środowiska naturalnego	Zanieczyszczenie powietrza związane z emisją zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych	destymulanta	
		Występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego,	analiza przestrzenna	
	Obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	destymulanta	

Sfera	Zjawisko	Nazwa wskaźnika	Rodzaj wskaźnika
FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNA	Dostęp do podstawowych usług	Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej	analiza przestrzenna
		Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	analiza przestrzenna
	Niedostosowanie infrastruktury i jej zły stan techniczny	Obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	analiza przestrzenna
		Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	destymulanta
TECHNICZNA	Brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z infrastruktury	Dostęp do sieci wodociągowej	analiza przestrzenna
		Dostęp do sieci kanalizacyjnej	analiza przestrzenna
		Obecność budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych	analiza przestrzenna
		Obecność obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	analiza przestrzenna

Tabela 5 Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej.

Źródło: Opracowanie własne.

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych jednostkach analitycznych opracowano – przy użyciu metody Perkala – porównywalny wskaźnik syntetyczny. Pierwszy etap budowy wskaźnika syntetycznego stanowiła normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Czynność ta polegała na odjęciu od zmiennych ich średnich arytmetycznych, a następnie podzieleniu otrzymanej różnicy przez odchylenie standardowe, według poniższego wzoru:

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna wskaźnika j ,

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j .

W następnym etapie określono, czy dany wskaźnik jest tzw. stymulantą, czy destymulantą, tzn. czy wysokie wartości wskaźnika powodują rozwój danej jednostki analitycznej, czy też prowadzą do kryzysu. w przypadku, gdy dany wskaźnik był stymulantą, otrzymane w procesie normalizacji wartości przekształcono zgodnie ze wzorem:

$$z_{ij} = x_{ij} \cdot (-1)$$

gdzie:

z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i .

W przypadku, gdy dany wskaźnik był destymulantą, otrzymane w procesie normalizacji wartości pozostawiono bez zmian.

Ostatnim etapem – w analizie negatywnych zjawisk w sferze społecznej – było wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego, który stanowi sumę ważoną wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk. Wartość współczynnika wagi analizowanych zjawisk określano uwzględniając liczebność wskaźników cząstkowych w ramach dziedziny sfery społecznej, tak aby wartość wag sumowała się do jedności. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o dużym kryzysie, natomiast niskie ukazują pozytywny obraz zjawisk społecznych. Wartość wskaźnika syntetycznego uzyskano postępując się wzorem:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n t_{ij} \times z_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk,

n – liczba wskaźników (cech),

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej i ,

z_{ij} – współczynnik wagi wskaźnika j dla jednostki analitycznej i .

Rozkład przestrzenny analizowanych zjawisk przedstawiono na rycinach przy wykorzystaniu metody równych przedziałów klasowych.

Przy analizie negatywnych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej zrezygnowano z obliczania wskaźnika syntetycznego. Zgodnie z przyjętą metodyką, jeśli w danej jednostce analitycznej zidentyfikowano przynajmniej jeden wskaźnik cząstkowy wyższy niż 0 dotyczący danej sfery to uznano, że w tej jednostce występują negatywne zjawiska w tej sferze. Ponadto z uwagi na fakt, że niektóre negatywne zjawiska są bardzo trudne lub nawet niemożliwe do parametryzacji, obok wskaźników ilościowych, kryzys w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej identyfikowano także jakościowo, jako opis pewnych problemów i zjawisk kryzysowych.

3.2.1.3. Diagnoza delimitacyjna

Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Bezrobocie

Jednym z ważniejszych czynników kształtujących potencjał społeczno-gospodarczy oraz atrakcyjność inwestycyjną i osiedleńczą obszaru, a także determinujących jakość życia jego mieszkańców jest sytuacja na lokalnym rynku pracy. Zjawisko bezrobocia, szczególnie bezrobocia długotrwałego, stanowi kluczową barierę i zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności.

Zjawisko bezrobocia analizowano na podstawie pięciu wskaźników:

- liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób długotrwanie bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesiące i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

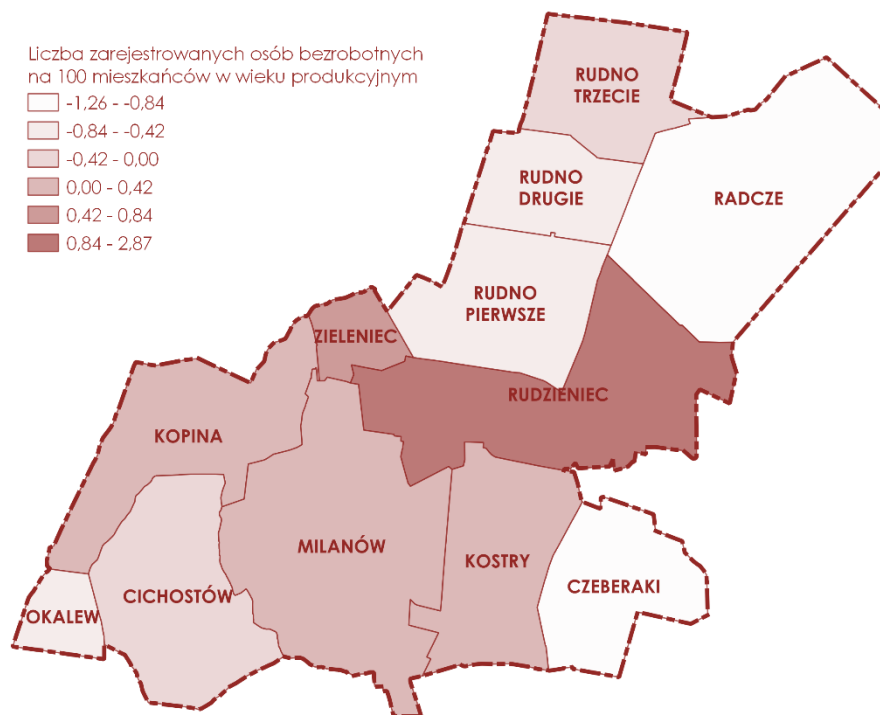
Bezpośrednim wskaźnikiem pozwalającym na ocenę lokalnego rynku pracy jest udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie na koniec 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 118 bezrobotnych. Wskaźnik bezrobocia – mierzony stosunkiem liczby osób bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym – wyniósł 5,1%.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	8	4,9	-0,20
Czeberaki	106	1	0,9	-1,26
Kopina	232	16	6,9	0,34
Kostrzy	305	18	5,9	0,07
Milanów	623	37	5,9	0,08
Okalew	77	3	3,9	-0,47
Radcze	267	6	2,2	-0,91
Rudno Pierwsze	195	7	3,6	-0,55
Rudno Drugie	154	6	3,9	-0,47
Rudno Trzecie	97	5	5,2	-0,13
Rudzieniec	55	9	16,4	2,87
Zieleniec	25	2	8,0	0,63

Tabela 6 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów i Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie.

Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: Milanów – 37 osób (31,4% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Kostrzy – 18 osób (15,3%) oraz Kopina – 16 osób (13,6%). Biorąc pod uwagę relację liczby osób bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Rudzieniec (2,87). Relatywnie wysoki poziom bezrobocia widoczny jest również na terenie sołectw: Zieleniec (0,63), Kopina (0,34), Milanów (0,08) oraz Kostrzy (0,07).

Ryc. 4 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

Szczególnie negatywnym zjawiskiem jest bezrobocie długotrwałe. Przyczynami przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwałe bezrobotnych jest niskie wykształcenie oraz brak kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego. Bezrobocie długotrwałe jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia), jak i na kondycję psychiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy. Ponadto, wśród osób długotrwałe bezrobotnych następuje dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych, a ich aktywizacja zawodowa i przywrócenie do grona pracujących staje się bardzo trudne. Długotrwały brak stałego wynagrodzenia prowadzi często do uzależnienia finansowego od transferów z pomocy społecznej i oddalenia od rynku pracy.

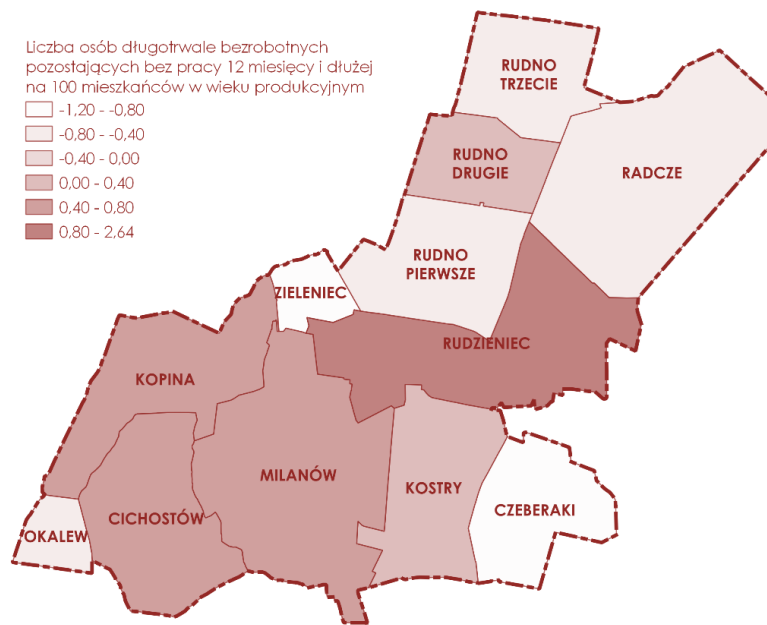
Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie na koniec 2021 r. na terenie Gminy Milanów zarejestrowanych było 57 osób długotrwałe bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy lub dłużej. Stosunek długotrwałe bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze gminy wyniósł 2,5%.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	164	5	3,0	0,41
Czeberaki	106	0	0,0	-1,20
Kopina	232	8	3,4	0,62
Kostrzy	305	9	3,0	0,36
Milanów	623	19	3,0	0,41
Okalew	77	1	1,3	-0,51
Radcze	267	4	1,5	-0,41
Rudno Pierwsze	195	2	1,0	-0,66
Rudno Drugie	154	4	2,6	0,17
Rudno Trzecie	97	1	1,0	-0,65
Rudzieniec	55	4	7,3	2,64
Zieleniec	25	0	0,0	-1,20

Tabela 7 Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów i Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie.

Wartość referencyjną (średnią arytmetyczną analizowanych zmiennych) przekracza 6 z 12 jednostek analitycznych. Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych, a tym samym najwyższy wskaźnik cząstkowy, wyróżnia sołectwo Rudzieniec (2,64), które charakteryzuje się również najwyższym ogólnym poziomem bezrobocia. Kolejnymi jednostkami charakteryzującymi się wysokim poziomem bezrobocia długotrwałego są sołectwa: Kopina (0,62), Milanów (0,41), Cichostów (0,41), Kostrzy (0,36) oraz Rudno Drugie (0,17).

Ryc. 5 Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

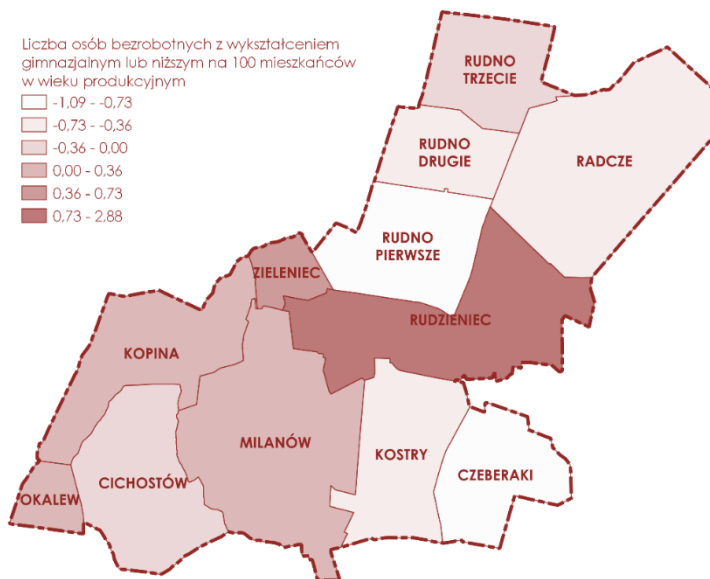
Należy zwrócić uwagę, że stopa bezrobocia nadal w dużym stopniu zależy od poziomu wykształcenia. Bardzo duży odsetek osób bezrobotnych to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe. Wykształcenie jest również ważnym czynnikiem determinującym długość pozostawania poza rynkiem pracy.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	4	2,4	-0,03
Czeberaki	106	0	0,0	-1,09
Kopina	232	7	3,0	0,23
Kostry	305	5	1,6	-0,38
Milanów	623	17	2,7	0,10
Okalew	77	2	2,6	0,04
Radcze	267	3	1,1	-0,60
Rudno Pierwsze	195	0	0,0	-1,09
Rudno Drugie	154	2	1,3	-0,53
Rudno Trzecie	97	2	2,1	-0,19
Rudzieniec	55	5	9,1	2,88
Zieleniec	25	1	4,0	0,66

Tabela 8 Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów i Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie na koniec 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 48 osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym.

Ryc. 6 Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

Duża koncentracja osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym w relacji do mieszkańców w wieku produkcyjnym występuje w sołectwie Rudzieniec (2,88), w którym odnotowano również wysokie wskaźniki częściowe dotyczące poziomu bezrobocia oraz bezrobocia długotrwałego. Znaczny udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem występuje w również w sołectwach: Zieleniec (0,66), Kopina (0,23), Milanów (0,10) oraz Okalew (0,04).

Gmina zмага się z również licznymi problemami związanymi ze strukturą bezrobocia – wysokim bezrobociem osób młodych oraz osób po 55 roku życia. Wśród podstawowych przyczyn mniej korzystnej sytuacji młodych osób na rynku pracy należy wskazać przede wszystkim brak doświadczenia, specjalistycznej wiedzy oraz umiejętności ogólnych, co powoduje, że osoby te są mniej atrakcyjnymi pracownikami z perspektywy pracodawców. Przyczyną bezrobocia młodych osób jest także niedostosowanie kierunków i form kształcenia do potrzeb rynku pracy.

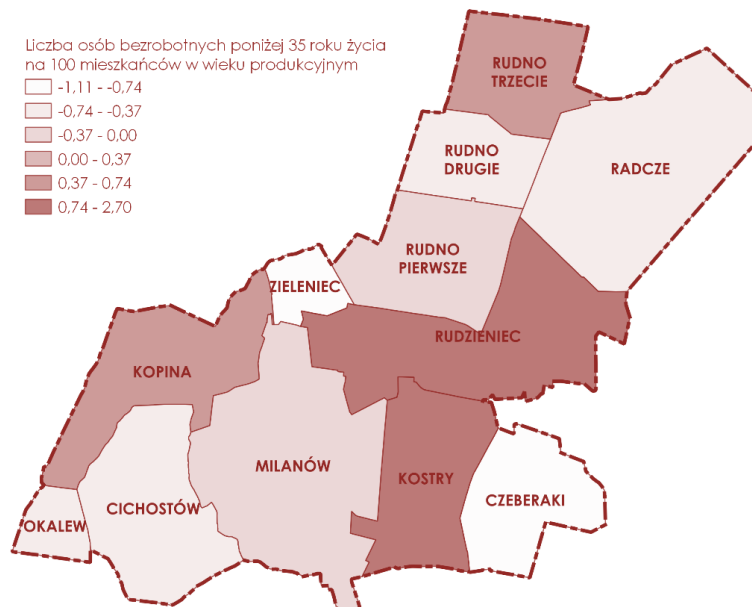
Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie na koniec 2021 r. na terenie Gminy Milanów zarejestrowanych było 47 osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	2	1,2	-0,47
Czeberaki	106	0	0,0	-1,11
Kopina	232	7	3,0	0,47
Kostrzy	305	11	3,6	0,78
Milanów	623	11	1,8	-0,18
Okalew	77	1	1,3	-0,43
Radcze	267	2	0,7	-0,72
Rudno Pierwsze	195	4	2,1	-0,03
Rudno Drugie	154	2	1,3	-0,43
Rudno Trzecie	97	3	3,1	0,51
Rudzieniec	55	4	7,3	2,70
Zieleniec	25	0	0,0	-1,11

Tabela 9 Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów i Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwie Rudzieniec (2,70). Relatywnie wysoki udział osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia w populacji mieszkańców w wieku produkcyjnym widoczny jest również na terenie jednostek: Kostrzy (0,78), Rudno Trzecie (0,51) oraz Kopina (0,47).

Ryc. 7 Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

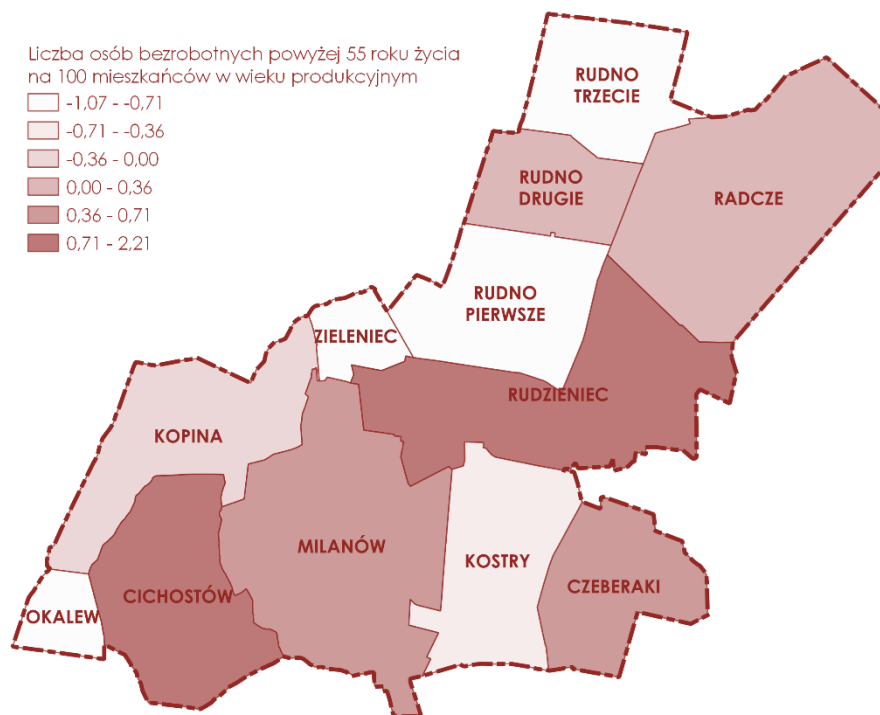
Niska aktywność zawodowa osób po 55 roku życia powiązana jest przede wszystkim z cechami, jakie charakteryzują osoby starsze: niskie wykształcenie, nieznajomość języków obcych, brak umiejętności obsługi komputera, stan zdrowia. Czynnikiem wypychającym osoby starsze z rynku pracy są również obowiązujące rozwiązania prawne, które zachęcają osoby starsze do wcześniejszego kończenia aktywności zawodowej oraz dyskryminacja i stereotypowe postrzeganie osób starszych jako mniej atrakcyjnych pracowników, jeśli chodzi o elastyczność i możliwości adaptacyjne na rynku pracy.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	2	1,2	1,13
Czeberaki	106	1	0,9	0,63
Kopina	232	1	0,4	-0,29
Kostrzy	305	1	0,3	-0,48
Milanów	623	6	1,0	0,67
Okalew	77	0	0,0	-1,07
Radcze	267	2	0,7	0,28
Rudno Pierwsze	195	0	0,0	-1,07
Rudno Drugie	154	1	0,6	0,10
Rudno Trzecie	97	0	0,0	-1,07
Rudzieniec	55	1	1,8	2,21
Zieleniec	25	0	0,0	-1,07

Tabela 10 Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów i Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie na koniec 2021 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 15 osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia.

Ryc. 8 Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Rudzieniec (2,21) oraz Cichostów (1,13). Relatywnie wysoki poziom bezrobocia osób starszych widoczny jest również na terenie jednostek: Milanów (0,67), Czeberaki (0,63), Radcze (0,28) oraz Rudno Drugie (0,10).

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów bezrobocia i odnoszą się zarówno do jego poziomu jak i struktury, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych przyznano im równe wagi.

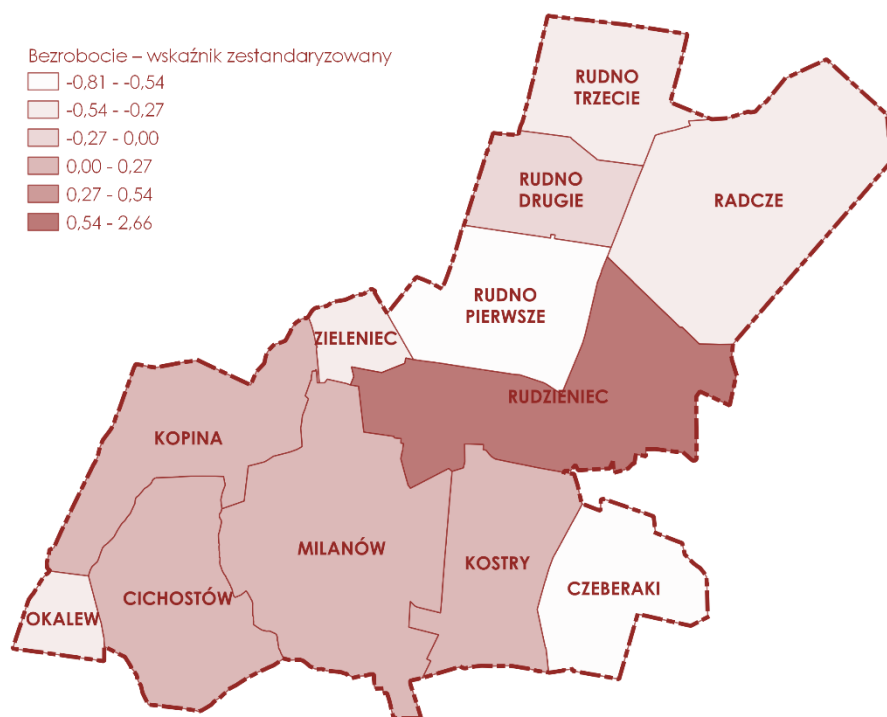
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe					Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia	
Cichostów	-0,20	0,41	-0,03	-0,47	1,13	0,17
Czeberaki	-1,26	-1,20	-1,09	-1,11	0,63	-0,81
Kopina	0,34	0,62	0,23	0,47	-0,29	0,27
Kostry	0,07	0,36	-0,38	0,78	-0,48	0,07
Milanów	0,08	0,41	0,10	-0,18	0,67	0,22
Okalew	-0,47	-0,51	0,04	-0,43	-1,07	-0,49
Radcze	-0,91	-0,41	-0,60	-0,72	0,28	-0,47
Rudno Pierwsze	-0,55	-0,66	-1,09	-0,03	-1,07	-0,68
Rudno Drugie	-0,47	0,17	-0,53	-0,43	0,10	-0,23
Rudno Trzecie	-0,13	-0,65	-0,19	0,51	-1,07	-0,31
Rudzieniec	2,87	2,64	2,88	2,70	2,21	2,66
Zieleniec	0,63	-1,20	0,66	-1,11	-1,07	-0,42

Tabela 11 Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika bezrobocia, czyli powyżej średniej dla gminy odnotowano w 5 jednostkach: Rudzieniec (2,66), Kopina (0,27), Milanów (0,22), Cichostów (0,17) oraz Kostry (0,07). z kolei najlepsza sytuacja cechuje jednostki: Czeberaki (-0,81) i Rudno Pierwsze (-0,68).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika bezrobocia dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Ryc. 9 Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Ubóstwo

Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej na danym terenie. Ubóstwo związane jest nie tylko z brakiem zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki i rodziny, lecz również w dużej mierze może wpływać na wzrost przestępczości, wywoływać sytuacje konfliktowe w rodzinie, ograniczać aktywność obywatelską i ekonomiczną, a także doprowadzić do nierówności w dostępie do systemu edukacji. Do czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska ubóstwa należą przede wszystkim bezrobocie, niski poziom wykształcenia, niepełnosprawność oraz wielodzietność lub niepełność rodziny.

Zjawisko ubóstwa analizowano na podstawie czterech wskaźników cząstkowych:

- **liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców;**
- **liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców;**
- **liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców;**
- **liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców.**

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczna udzielana jest w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych i klęsk żywiołowych. Analiza liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozwala ocenić stopień zubożenia ludności oraz skalę występowania problemów społecznych na danym obszarze. Świadczenia z pomocy społecznej to:

świadczenia pieniężne (są to głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc dla rodzin zastępczych i formy pomocy finansowej dla osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne),

świadczenia niepieniężne (jest to pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia).

W Gminie Milanów zadania pomocy społecznej są realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie działający jako jednostka organizacyjna Gminy Milanów. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania pomocy społecznej zlecone gminie z zakresu administracji rządowej oraz zadania własne gminy finansowane z budżetu państwa i z budżetu gminy.

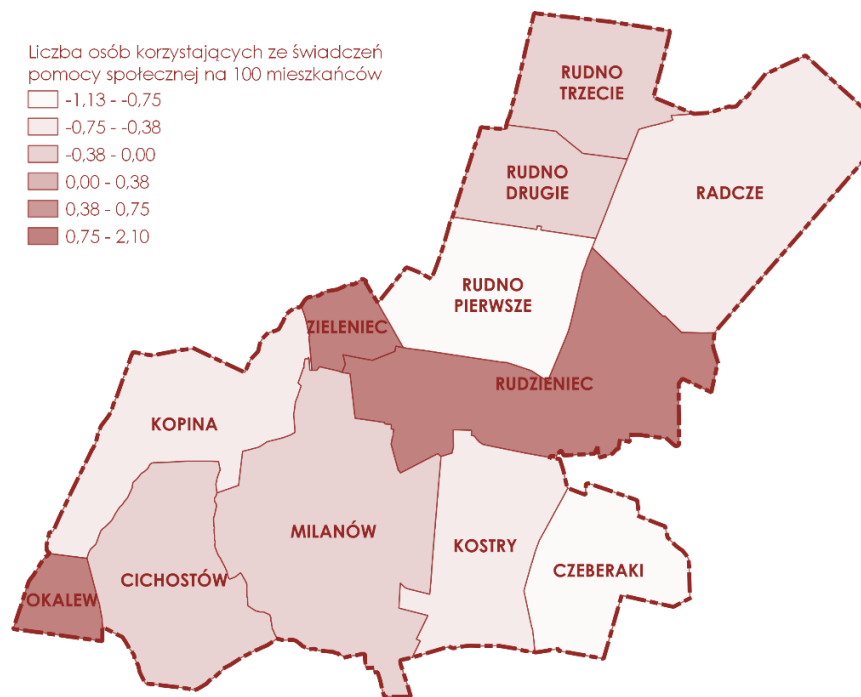
Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie w 2021 r. z pomocy społecznej skorzystało 229 mieszkańców gminy. Najczęstszymi przyczynami udzielenia pomocy były: bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na terenie gminy wyniósł 6,1%.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	23	8,3	-0,08
Czeberaki	170	1	0,6	-1,13
Kopina	356	20	5,6	-0,45
Kostry	485	19	3,9	-0,68
Milanów	1019	63	6,2	-0,37
Okalew	121	22	18,2	1,26
Radcze	464	20	4,3	-0,63
Rudno Pierwsze	329	2	0,6	-1,13
Rudno Drugie	247	16	6,5	-0,33
Rudno Trzecie	157	14	8,9	0,00
Rudzieniec	102	20	19,6	1,46
Zieleniec	37	9	24,3	2,10

Tabela 12 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Największy udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców występuje w sołectwach: Zieleniec (2,10), Rudzieniec (1,46) oraz Okalew (1,26). Natomiast najłepsza sytuacja cechuje jednostki: Czeberaki (-1,13) oraz Rudno Pierwsze (-1,13).

Ryc. 10 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

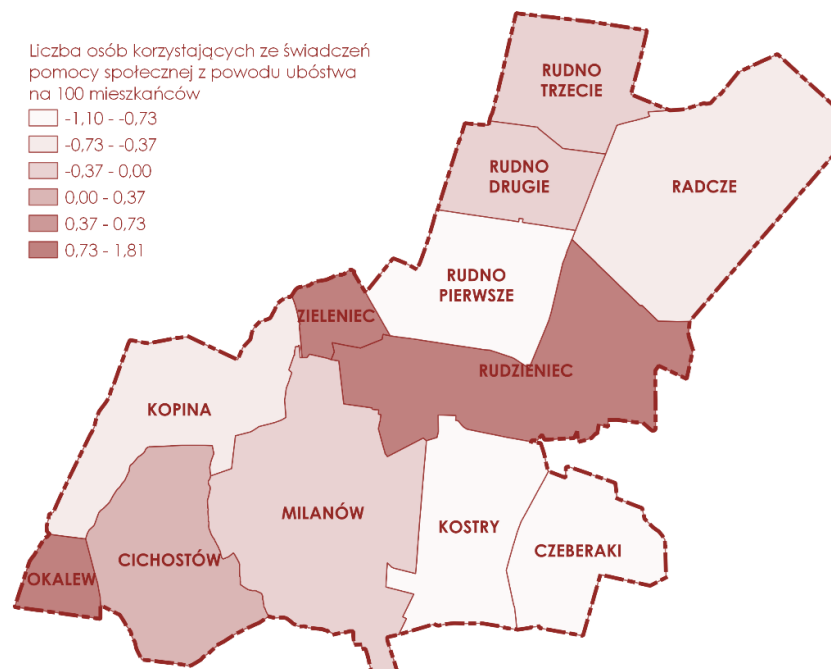
Jedną z najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo. Ubóstwo, to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Zjawisko ubóstwa, z uwagi na swoje socjologiczne czy psychologiczne aspekty, stanowi niezwykle złożony problem społeczny. Pomimo, iż ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym, to dla polityki społecznej podstawowe znaczenie ciągle mają kwestie dotyczące ubóstwa ekonomicznego. Warto wspomnieć, że w 2021 r. kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej dla osoby samotnie gospodarującej wynosiło 701 zł, a dla osoby w rodzinie – 600 zł.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	23	8,3	0,12
Czeberaki	170	1	0,6	-1,10
Kopina	356	15	4,2	-0,53
Kostrzy	485	9	1,9	-0,90
Milanów	1019	57	5,6	-0,31
Okalew	121	20	16,5	1,43
Radcze	464	15	3,2	-0,68
Rudno Pierwsze	329	2	0,6	-1,10
Rudno Drugie	247	16	6,5	-0,17
Rudno Trzecie	157	10	6,4	-0,18
Rudzieniec	102	18	17,6	1,60
Zieleniec	37	7	18,9	1,81

Tabela 13 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa skorzystało 193 mieszkańców gminy.

Ryc. 11 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Duża koncentracja osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w relacji do ogółu mieszkańców występuje w sołectwach: Zieleniec (1,81), Rudzieniec (1,60) oraz Okalew (1,43). Znaczny udział osób pobierających świadczenia z powodu ubóstwa występuje również w sołectwie Cichostów (0,12).

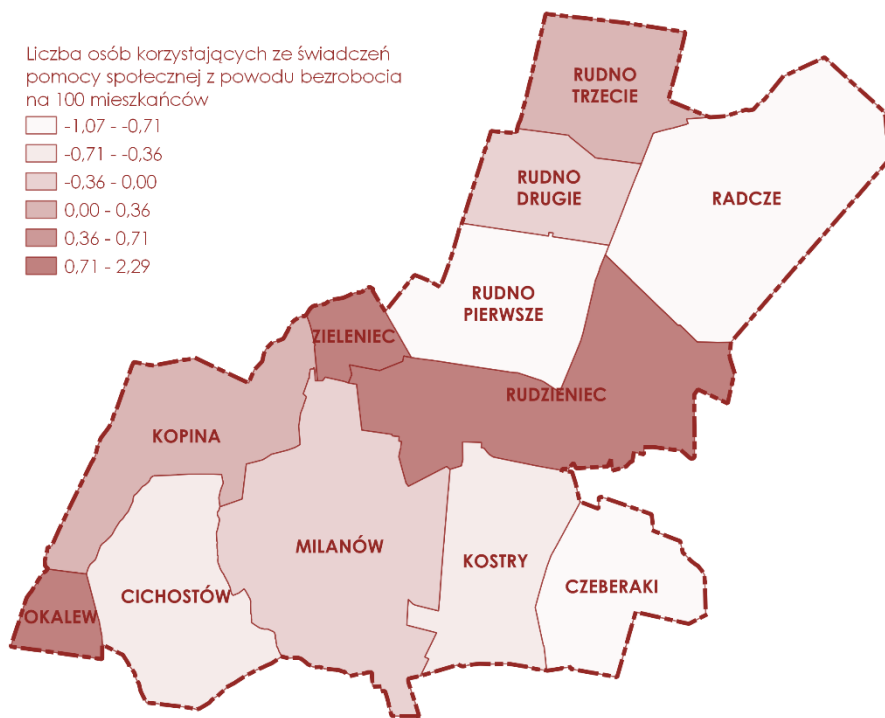
Ubóstwo często związane jest z innymi okolicznościami wywołującymi trudne sytuacje życiowe. Jedną z najliczniej reprezentowanych grup wśród klientów pomocy społecznej stanowią osoby pozbawione pracy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia skorzystało 129 mieszkańców gminy.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	6	2,2	-0,60
Czeberaki	170	0	0,0	-1,07
Kopina	356	18	5,1	0,02
Kostry	485	9	1,9	-0,67
Milanów	1019	43	4,2	-0,16
Okalew	121	12	9,9	1,06
Radcze	464	2	0,4	-0,98
Rudno Pierwsze	329	1	0,3	-1,00
Rudno Drugie	247	9	3,6	-0,29
Rudno Trzecie	157	9	5,7	0,16
Rudzieniec	102	16	15,7	2,29
Zieleniec	37	4	10,8	1,25

Tabela 14 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Do obszarów wyróżniających bardzo wysoką koncentracją osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w relacji do wszystkich mieszkańców gminy należą jednostki: Rudzieniec (2,29), Zieleniec (1,25) oraz Okalew (1,06). Wysoki procent mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia zamieszkuje również sołectwa: Rudno Trzecie (0,16) oraz Kopina (0,02).

Ryc. 12 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

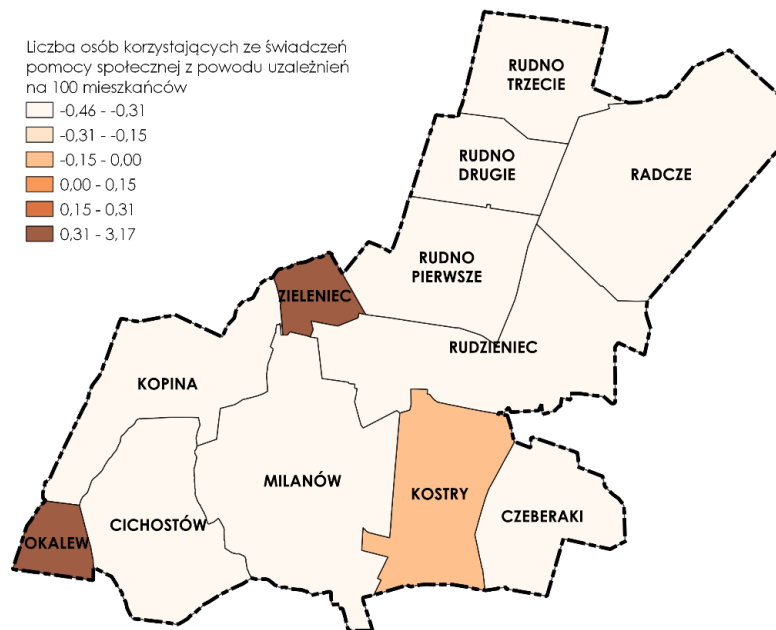
Wśród powodów korzystania ze świadczeń pomocy społecznej wymienia się również uzależnienia, w tym przede wszystkim od alkoholu. Nadużywanie alkoholu prowadzi nie tylko do poważnych problemów społecznych i zdrowotnych w życiu jednostki, ale powoduje szkodliwe następstwa natury emocjonalnej oraz społeczno-ekonomicznej na poziomie rodziny i społeczeństwa. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień skorzystało 22 mieszkańców.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	277	1	0,4	-0,31
Czeberaki	170	0	0,0	-0,46
Kopina	356	1	0,3	-0,35
Kostrzy	485	4	0,8	-0,13
Milanów	1019	3	0,3	-0,34
Okalew	121	11	9,1	3,17
Radcze	464	1	0,2	-0,37
Rudno Pierwsze	329	0	0,0	-0,46
Rudno Drugie	247	0	0,0	-0,46
Rudno Trzecie	157	0	0,0	-0,46
Rudzieniec	102	0	0,0	-0,46
Zieleniec	37	1	2,7	0,62

Tabela 15 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Wysoka koncentracja liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu uzależnień dotyczy dwóch jednostek analitycznych: Okalew (3,17) oraz Zieleniec (0,62).

Ryc. 13 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów ubóstwa i obrazują odrębne problemy społeczne ich mieszkańców, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych przyznano im równe wagi.

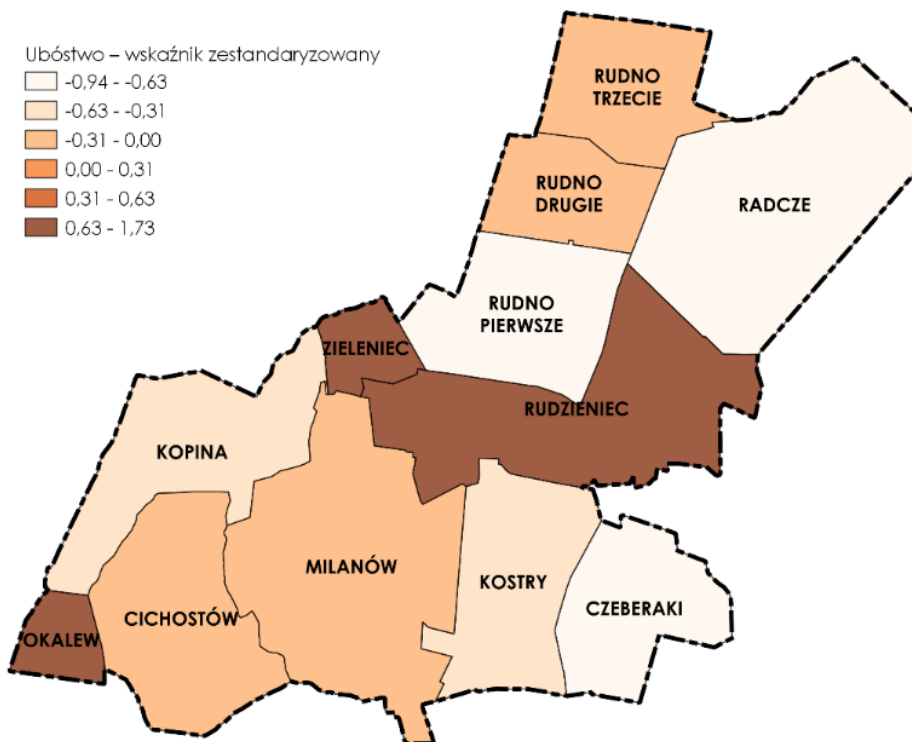
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe				Ubóstwo – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	
Cichostów	-0,08	0,12	-0,60	-0,31	-0,22
Czeberaki	-1,13	-1,10	-1,07	-0,46	-0,94
Kopina	-0,45	-0,53	0,02	-0,35	-0,33
Kostrzy	-0,68	-0,90	-0,67	-0,13	-0,60
Milanów	-0,37	-0,31	-0,16	-0,34	-0,30
Okalew	1,26	1,43	1,06	3,17	1,73
Radcze	-0,63	-0,68	-0,98	-0,37	-0,67
Rudno Pierwsze	-1,13	-1,10	-1,00	-0,46	-0,92
Rudno Drugie	-0,33	-0,17	-0,29	-0,46	-0,31
Rudno Trzecie	0,00	-0,18	0,16	-0,46	-0,12
Rudzieniec	1,46	1,60	2,29	-0,46	1,22
Zieleniec	2,10	1,81	1,25	0,62	1,45

Tabela 16 Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika ubóstwa, czyli powyżej średniej dla gminy, odnotowano w trzech jednostkach: Okalew (1,73), Zieleniec (1,45) oraz Rudzieniec (1,22). Najlepsza sytuacja dotyczy natomiast sołectw: Czeberaki (-0,94) oraz Rudno Pierwsze (-0,92).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika ubóstwa dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Ryc. 14 Ubóstwo – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Przestępczość

Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa, jako jedna z podstawowych potrzeb każdego człowieka, decyduje o funkcjonowaniu społeczności i stanowi podstawowe kryterium oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Dla mieszkańców, świadomość życia w bezpiecznej okolicy, stanowi istotną wartość, będącą często czynnikiem decydującym o wyborze danego miejsca do osiedlenia się. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z naruszeniem prawa lub powszechnie przyjętych norm.

Zjawisko przestępczości analizowano na podstawie pięciu wskaźników cząstkowych:

- **liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców,**
- **liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców,**
- **liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców,**
- **liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców,**
- **liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców.**

Na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływa przede wszystkim poziom zagrożenia przestępczością, zagrożenie wykroczeniami, a także zakres występowania różnego rodzaju patologii społecznych. Na gruncie prawa przestępstwem jest czyn zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy, zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę, opisującą jego znamiona.

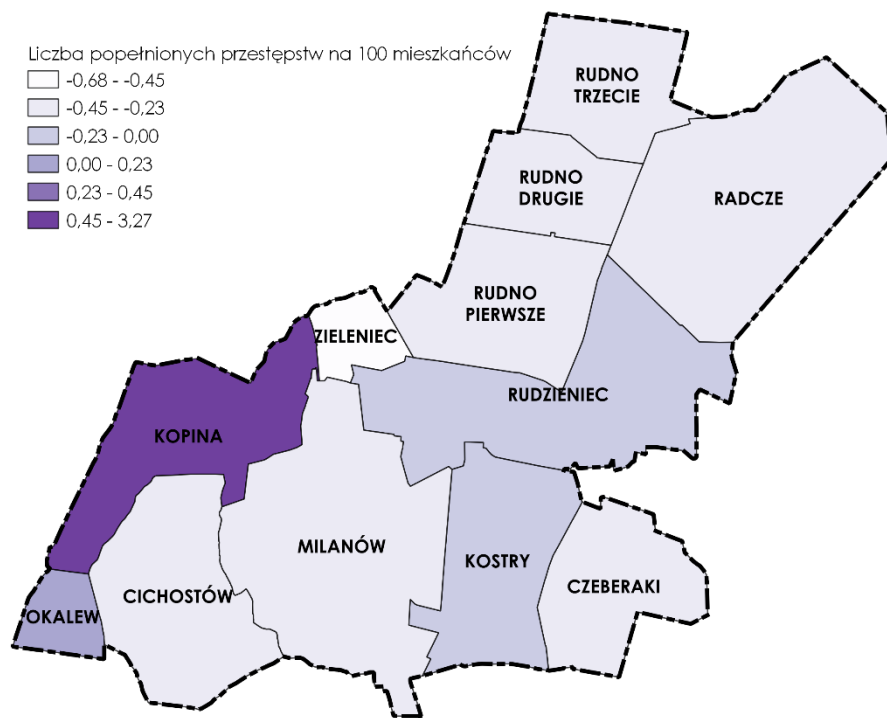
Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komendę Powiatową Policji w Parczewie w 2021 r. na terenie gminy popełniono 95 przestępstw.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba popełnionych przestępstw	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	277	3	1,1	-0,36
Czeberaki	170	2	1,2	-0,34
Kopina	356	49	13,8	3,27
Kostrzy	485	8	1,6	-0,20
Milanów	1019	14	1,4	-0,28
Okalew	121	3	2,5	0,04
Radcze	464	5	1,1	-0,37
Rudno Pierwsze	733	9	1,2	-0,32
Rudno Drugie			1,2	-0,32
Rudno Trzecie			1,2	-0,32
Rudzieniec	102	2	2,0	-0,11
Zieleniec	37	0	0,0	-0,68

Tabela 17 Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Najwyższy wskaźnik przestępczości charakteryzuje sołectwa: Kopina (3,27) oraz Okalew (0,04).

Ryc. 15 Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Największe zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego stanowią przestępstwa kryminalne. Do przestępstw kryminalnych należą przede wszystkim przestępstwa najbardziej uciążliwe dla społeczeństwa, tzw. przestępstwa pospolite. Do kategorii przestępstw pospolitych zaliczane są zdarzenia z tzw. „siedmiu kategorii”: kradzież, kradzież z włamaniem, uszkodzenie rzeczy, uszczerbek na zdrowiu, bójka i pobicie, kradzież samochodu, rozbój.

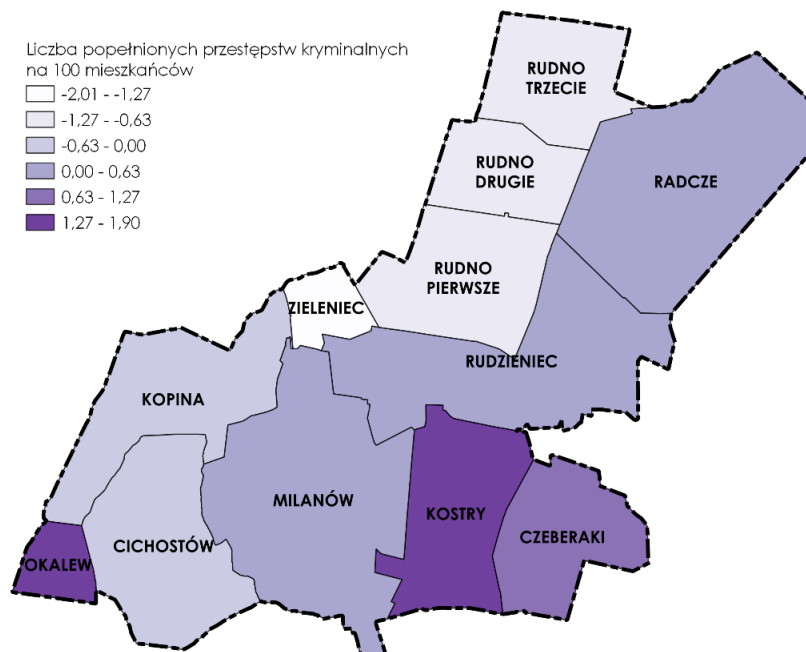
Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komendę Powiatową Policji w Parczewie w 2021 r. na terenie gminy popełniono 34 przestępstwa o charakterze kryminalnym.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych	Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	2	0,7	-0,30
Czeberaki	170	2	1,2	0,77
Kopina	356	3	0,8	-0,02
Kostrzy	485	7	1,4	1,41
Milanów	1019	9	0,9	0,08
Okalew	121	2	1,7	1,90
Radcze	464	4	0,9	0,03
Rudno Pierwsze	733	4	0,5	-0,72
Rudno Drugie			0,5	-0,72
Rudno Trzecie			0,5	-0,72
Rudzieniec	102	1	1,0	0,31
Zieleniec	37	0	0,0	-2,01

Tabela 18 Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Najwyższy stosunek odnotowanych przestępstw o charakterze kryminalnym do liczby mieszkańców charakteryzuje sołectwa: Okalew (1,90), Kostrzy (1,41) oraz Czeberaki (0,77). Dodatni wskaźnik częściowy odnotowano również jednostkach: Rudzieniec (0,31), Milanów (0,08) oraz Radcze (0,03).

Ryc. 16 Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wpływa nie tylko zagrożenie przestępczością, lecz również występowanie często drobnych, lecz społecznie uciążliwych naruszeń prawa występujących w najbliższej okolicy. Wykroczeniami są drobne czyny karalne będące przedmiotem regulacji Kodeksu wykroczeń oraz pozakodeksowego prawa o wykroczeniach. w strukturze wykroczeń dominują czyny przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu oraz przeciwko mieniu.

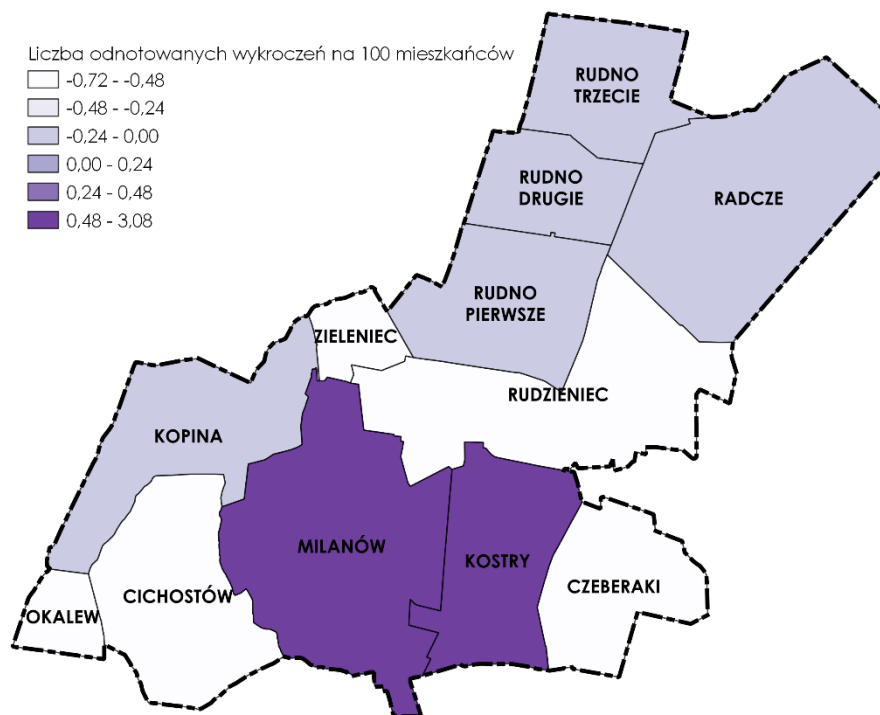
Zgodnie z udostępnionymi informacjami w 2021 r. na terenie gminy odnotowano popełnienie 534 wykroczeń.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba odnotowanych wykroczeń	Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	6	2,2	-0,54
Czeberaki	170	1	0,6	-0,67
Kopina	356	24	6,7	-0,18
Kostrzy	485	230	47,4	3,08
Milanów	1019	184	18,1	0,73
Okalew	121	3	2,5	-0,52
Radcze	464	33	7,1	-0,15
Rudno Pierwsze	733	51	7,0	-0,16
Rudno Drugie			7,0	-0,16
Rudno Trzecie			7,0	-0,16
Rudzieniec	102	2	2,0	-0,56
Zieleniec	37	0	0,0	-0,72

Tabela 19 Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Zdecydowanie najwięcej wykroczeń na 100 mieszkańców odnotowano na terenie sołectwa Kostrzy (3,08). Dodatni wskaźnik częściowy charakteryzuje również jednostkę jednostkę Milanów (0,73).

Ryc. 17 Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

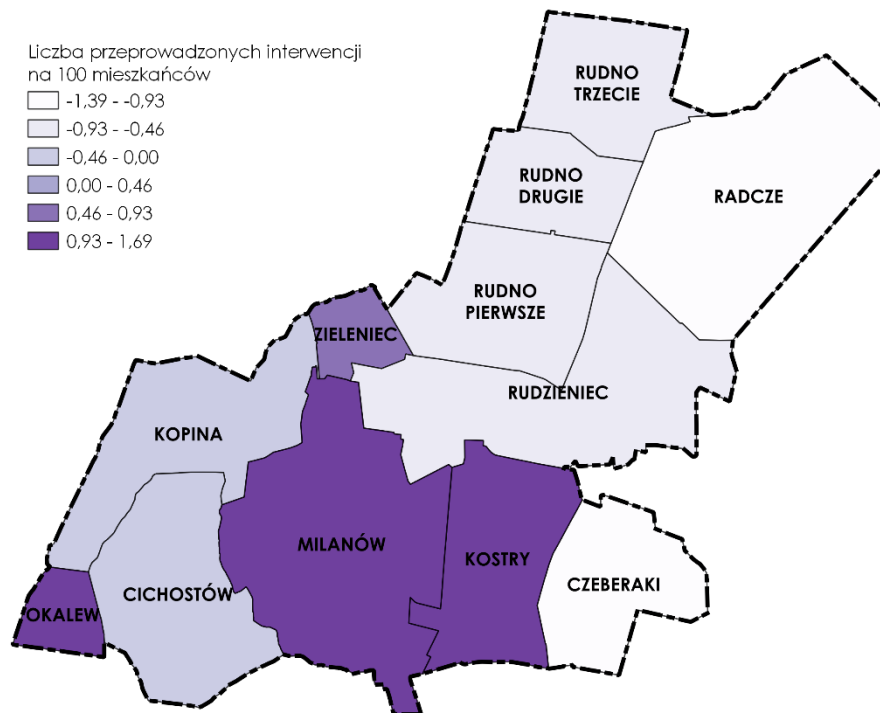
Poziom bezpieczeństwa mieszkańców można scharakteryzować również za pomocą wskaźnika dotyczącego liczby przeprowadzonych interwencji przez funkcjonariuszy Policji.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba przeprowadzonych interwencji	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	22	7,9	-0,01
Czeberaki	170	7	4,1	-1,25
Kopina	356	28	7,9	-0,04
Kostry	485	60	12,4	1,42
Milanów	1019	117	11,5	1,13
Okalew	121	16	13,2	1,69
Radcze	464	17	3,7	-1,39
Rudno Pierwsze	733	45	6,1	-0,59
Rudno Drugie			6,1	-0,59
Rudno Trzecie			6,1	-0,59
Rudzieniec	102	6	5,9	-0,68
Zieleniec	37	4	10,8	0,91

Tabela 20 Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Dane dotyczące przeprowadzonych interwencji odniesione do liczby mieszkańców wskazują, że obszarem o obniżonym poczuciu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest przede wszystkim centrum gminy. Dodatni wskaźnik cząstkowy odnotowano na terenie sołectw: Okalew (1,69), Kostry (1,42), Milanów (1,13) oraz Zieleniec (0,91).

Ryc. 18 Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

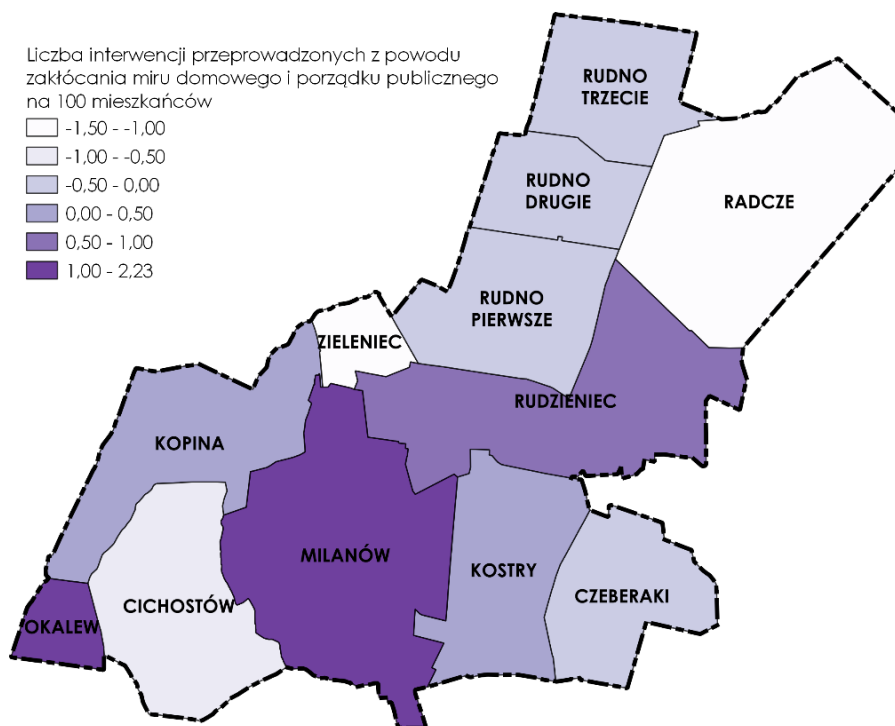
Zgodnie z udostępnionymi informacjami w 2021 r. na terenie gminy przeprowadzono 58 interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego. Naruszenie miru domowego to przestępstwo polegające na wdzieraniu się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej nieopuszczaniu takiego miejsca. Przez zakłócenie porządku publicznego należy rozumieć natomiast wywołanie takiego stanu, który w danym miejscu, czasie i okolicznościach, zgodnie z przyjętymi zwyczajami i obowiązującymi przepisami, uważa się za nienormalny i który odczuwany jest jako utrudnienie lub uniemożliwienie powszechnie akceptowanego sposobu zachowania się w miejscach dostępnych dla bliżej nieokreślonej liczby osób.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego	Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	2	0,7	-0,68
Czeberaki	170	2	1,2	-0,17
Kopina	356	5	1,4	0,08
Kostrzy	485	7	1,4	0,13
Milanów	1019	27	2,6	1,49
Okalew	121	4	3,3	2,23
Radcze	464	2	0,4	-1,01
Rudno Pierwsze	733	7	1,0	-0,42
Rudno Drugie			1,0	-0,42
Rudno Trzecie			1,0	-0,42
Rudzieniec	102	2	2,0	0,71
Zieleniec	37	0	0,0	-1,50

Tabela 21 Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Parczewie.

Największą liczbę interwencji z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego odnotowano na terenie sołectw: Okalew (2,23), Milanów (1,49) oraz Rudzieniec (0,71). Obszarami koncentracji interwencji są również tereny jednostek: Kostrzy (0,13) oraz Kopina (0,08).

Ryc. 19 Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów przestępczości oraz poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jednostek, dlatego też przy sumowaniu wskaźników częściowych przyznano im równe wagi.

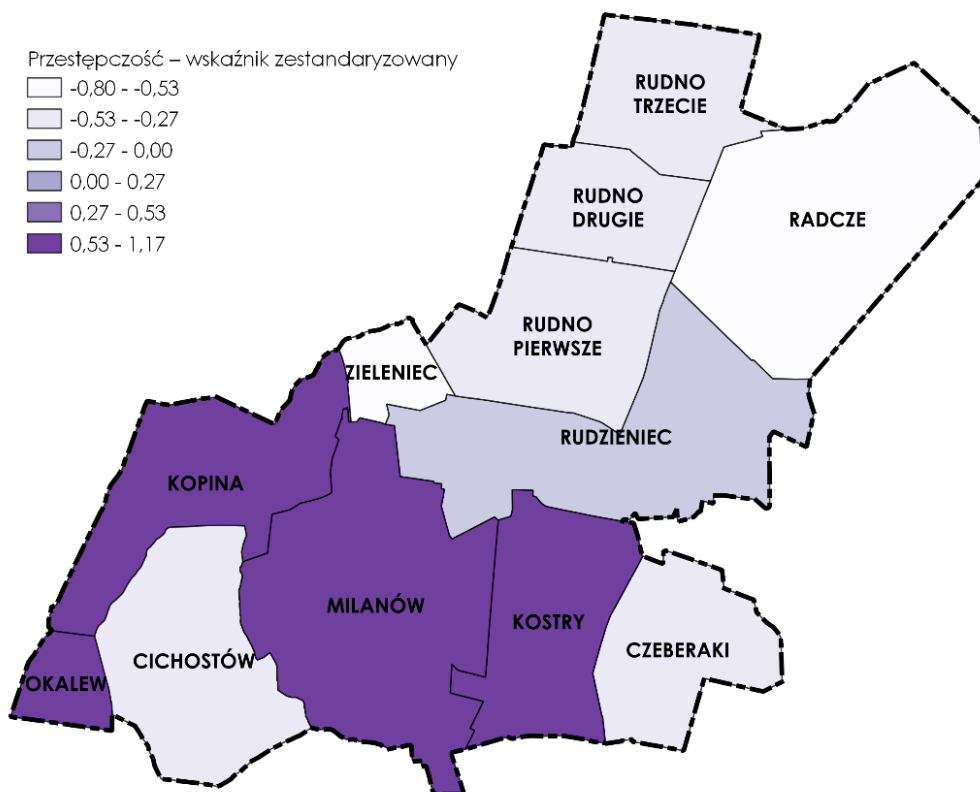
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe					Przestępczość – wskaźnik zestandaryzow a-ny
	Liczba popetnionych przestępstw	Liczba popetnionych przestępstw kryminalnych	Liczba odnotowanych wykroczeń	Liczba przeprowadzon ych interwencji	Liczba interwencji przeprowadzon ych z powodu zaktócania miru	
Cichostów	-0,36	-0,30	-0,54	-0,01	-0,68	-0,38
Czeberaki	-0,34	0,77	-0,67	-1,25	-0,17	-0,33
Kopina	3,27	-0,02	-0,18	-0,04	0,08	0,62
Kostrzy	-0,20	1,41	3,08	1,42	0,13	1,17
Milanów	-0,28	0,08	0,73	1,13	1,49	0,63
Okalew	0,04	1,90	-0,52	1,69	2,23	1,07
Radcze	-0,37	0,03	-0,15	-1,39	-1,01	-0,58
Rudno Pierwsze	-0,32	-0,72	-0,16	-0,59	-0,42	-0,44
Rudno Drugie	-0,32	-0,72	-0,16	-0,59	-0,42	-0,44
Rudno Trzecie	-0,32	-0,72	-0,16	-0,59	-0,42	-0,44
Rudzieniec	-0,11	0,31	-0,56	-0,68	0,71	-0,07
Zieleniec	-0,68	-2,01	-0,72	0,91	-1,50	-0,80

Tabela 22 Przestępczość – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatknie wartości wskaźnika dotyczącego przestępczości odnotowano w 4 sołectwach. Najwyższa wartość dotyczy sołectw: Kostrzy (1,17) oraz Okalew (1,07). Niekorzystne wartości wskaźnika przestępczości charakteryzują również jednostki: Milanów (0,63) oraz Kopina (0,62).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika przestępczości dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Ryc. 20 Przestępczość – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Osoby ze szczególnymi potrzebami

Osoby ze szczególnymi potrzebami to takie, które ze względu na swoje cechy albo okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania w celu przezwyciężenia barier uniemożliwiających lub utrudniających im udział w różnych sferach życia na równi z innymi osobami. Są to więc nie tylko osoby niepełnosprawne, ale też inne osoby niesamodzielne, osoby starsze, kobiety w ciąży czy rodzice z dziećmi w wózkach dziecięcych.

W analizie zjawiska dotyczącego wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami wykorzystano dwa wskaźniki:

- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców;
- liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.

Zgodnie z definicją wynikającą z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego

naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Coraz częściej jednak niepełnosprawność rozpatrywana jest również w ujęciu społecznym, kładącym nacisk nie na ograniczenia samej osoby, ale niedostosowanie środowiska, które utrudnia lub uniemożliwia takiej osobie pełne funkcjonowanie. Niepełnosprawność bowiem skutkuje ograniczeniami w różnych sferach społecznych i gospodarczych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami. Osoby z niepełnosprawnościami borykają się również z problemami w codziennym funkcjonowaniu, spowodowanymi brakiem udogodnień architektonicznych, które uniemożliwiają swobodne korzystanie z oferty instytucji użytku publicznego i pogłębiają wykluczenie społeczne.

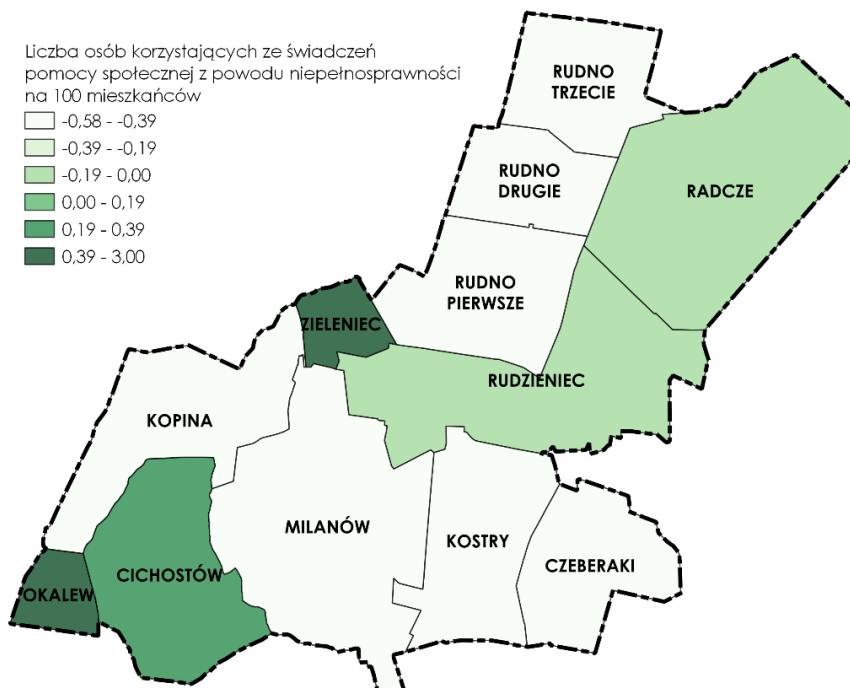
Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Milanowie w 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności skorzystało 43 mieszkańców gminy.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	10	3,6	0,22
Czeberaki	170	0	0,0	-0,58
Kopina	356	0	0,0	-0,58
Kostrzy	485	1	0,2	-0,54
Milanów	1019	5	0,5	-0,47
Okalew	121	8	6,6	0,88
Radcze	464	10	2,2	-0,10
Rudno Pierwsze	329	1	0,3	-0,51
Rudno Drugie	247	0	0,0	-0,58
Rudno Trzecie	157	0	0,0	-0,58
Rudzieniec	102	2	2,0	-0,15
Zieleniec	37	6	16,2	3,00

Tabela 23 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach: Zieleniec (3,00) oraz Okalew (0,88). Relatywnie wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności widoczny jest również na terenie sołectwa Cichostów (0,22).

Ryc. 21 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza danych dotyczących struktury demograficznej Gminy Milanów wskazuje na utrzymującą się niekorzystną strukturę wiekową populacji – spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz zwiększanie się grupy osób starszych. Proces demograficznego starzenia się społeczeństwa wynika bezpośrednio z niskiego przyrostu naturalnego, zwłaszcza z malejącej dzietności, przy jednocześnie wydłużającym się okresie przeciętnego dalszego trwania życia. Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym nakłada na gminę obowiązek realizacji skutecznych działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów, z którymi borykają się osoby starsze. Problemy te związane są zarówno z pogorszeniem stanu zdrowia (choroby, niepełnosprawność, kłopoty w radzeniu sobie w codziennych sprawach), jak również z osłabieniem więzi społecznych (ograniczenie kontaktów, wycofanie się z życia społecznego, samotność). Jednocześnie problemem dla osób starszych są bariery architektoniczne, które stanowią znaczące utrudnienie ograniczające dostęp do przestrzeni publicznej, czy miejsc integracji społecznej. Uwzględniając wyniki prognozy demograficznej, w tym zmieniającą się strukturę ludności, konieczne jest dostosowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury społecznej do potrzeb powiększającej się społeczności osób starszych, a także rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych i długotrwale chorych. Należy również założyć, że w kolejnych latach będzie wzrastało zapotrzebowanie na różne formy wsparcia seniorów tj. usługi w miejscu zamieszkania, placówki pobytu całodobowego oraz wsparcia środowiskowego.

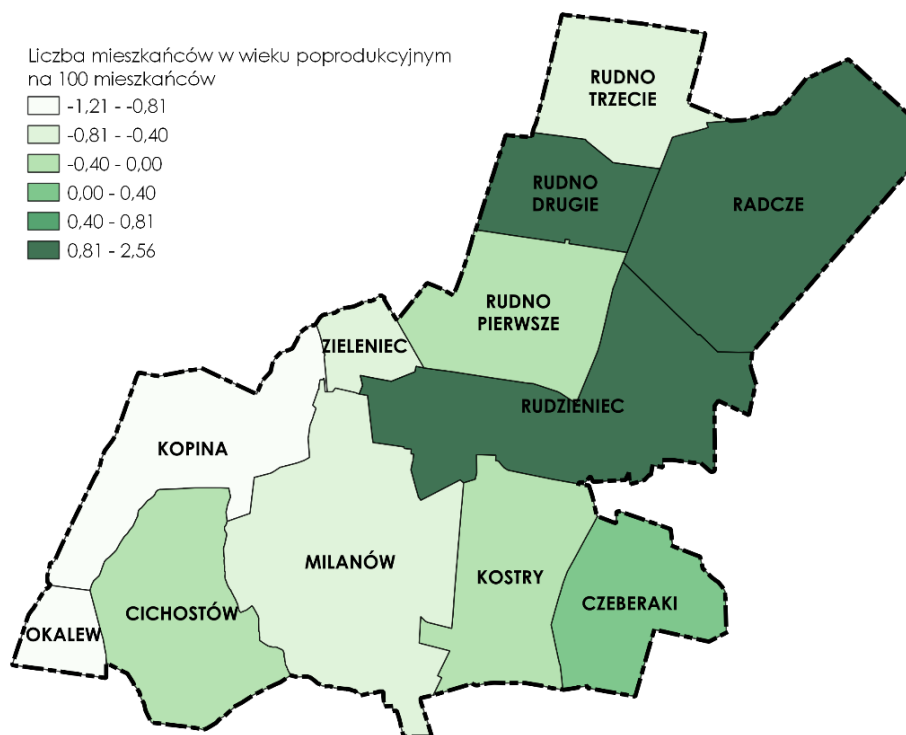
Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Milanowie na terenie gminy zamieszkuje 757 osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi 20,1% ogólnej liczby mieszkańców.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	56	20,2	-0,13
Czeberaki	170	37	21,8	0,32
Kopina	356	61	17,1	-1,03
Kostrzy	485	95	19,6	-0,31
Milanów	1019	188	18,4	-0,65
Okalew	121	20	16,5	-1,21
Radcze	464	109	23,5	0,83
Rudno Pierwsze	329	66	20,1	-0,18
Rudno Drugie	247	59	23,9	0,94
Rudno Trzecie	157	29	18,5	-0,64
Rudzieniec	102	30	29,4	2,56
Zieleniec	37	7	18,9	-0,51

Tabela 24 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Najwyższa liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców, a tym samym dodatni wskaźnik częściowy dotyczący sytuacji demograficznej, charakteryzuje sołectwa: Rudzieniec (2,56), Rudno Drugie (0,94), Radcze (0,83) oraz Czeberaki (0,32). Najlepsza struktura wiekowa mieszkańców występuje natomiast w jednostce Okalew (-1,21).

Ryc. 22 Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane zjawiska dotyczą różnych kategorii osób ze szczególnymi potrzebami, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych przyznano im równe wagi.

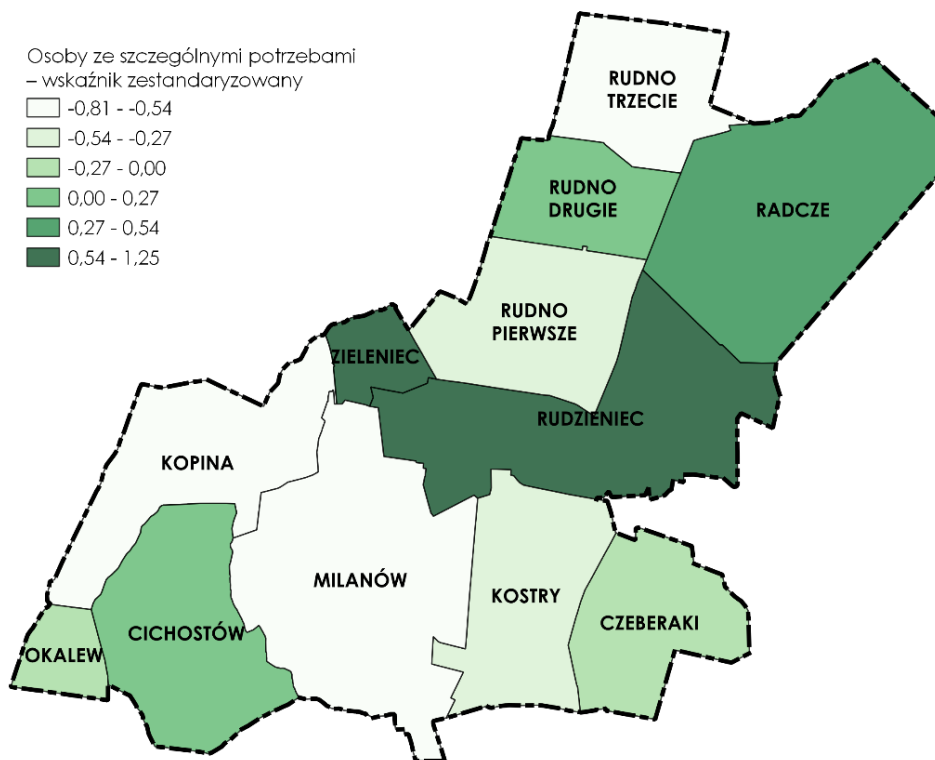
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe		Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	
Cichostów	0,22	-0,13	0,05
Czeberaki	-0,58	0,32	-0,13
Kopina	-0,58	-1,03	-0,81
Kostrzy	-0,54	-0,31	-0,43
Milanów	-0,47	-0,65	-0,56
Okalew	0,88	-1,21	-0,17
Radcze	-0,10	0,83	0,37
Rudno Pierwsze	-0,51	-0,18	-0,35
Rudno Drugie	-0,58	0,94	0,18
Rudno Trzecie	-0,58	-0,64	-0,61
Rudzieniec	-0,15	2,56	1,21
Zieleniec	3,00	-0,51	1,25

Tabela 25 Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości wskaźnika odnotowano w 5 jednostkach analitycznych: Zieleniec (1,25), Rudzieniec (1,21), Radcze (0,37), Rudno Drugie (0,18) oraz Cichostów (0,05). z kolei najlepsza sytuacja cechuje sołectwa: Kopina (-0,81), Rudno Trzecie (-0,61) oraz Milanów (-0,56).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika dotyczącego osób ze szczególnymi potrzebami dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Ryc. 23 Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym

Rozwój obszaru jest ściśle powiązany z lokalnym kapitałem społecznym, którego niski poziom oznacza osłabienie więzi społecznych, brak zaufania do instytucji i organizacji, a także bierność i brak zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej. Niski poziom kapitału społecznego powoduje dysfunkcje i może prowadzić do słabszego rozwoju gospodarczego, a nawet jego zahamowania. Wskaźnikami kapitału społecznego są cechy jakościowe, a jako mierniki ilustrujące pewien aspekt kapitału społecznego można zastosować wskaźniki dotyczące liczby mieszkańców uczestniczących w życiu publicznym i kulturalnym gminy oraz liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Poziom kapitału społecznego analizowano na podstawie trzech wskaźników cząstkowych:

- liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców,
- liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców,
- liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji) na 100 mieszkańców.

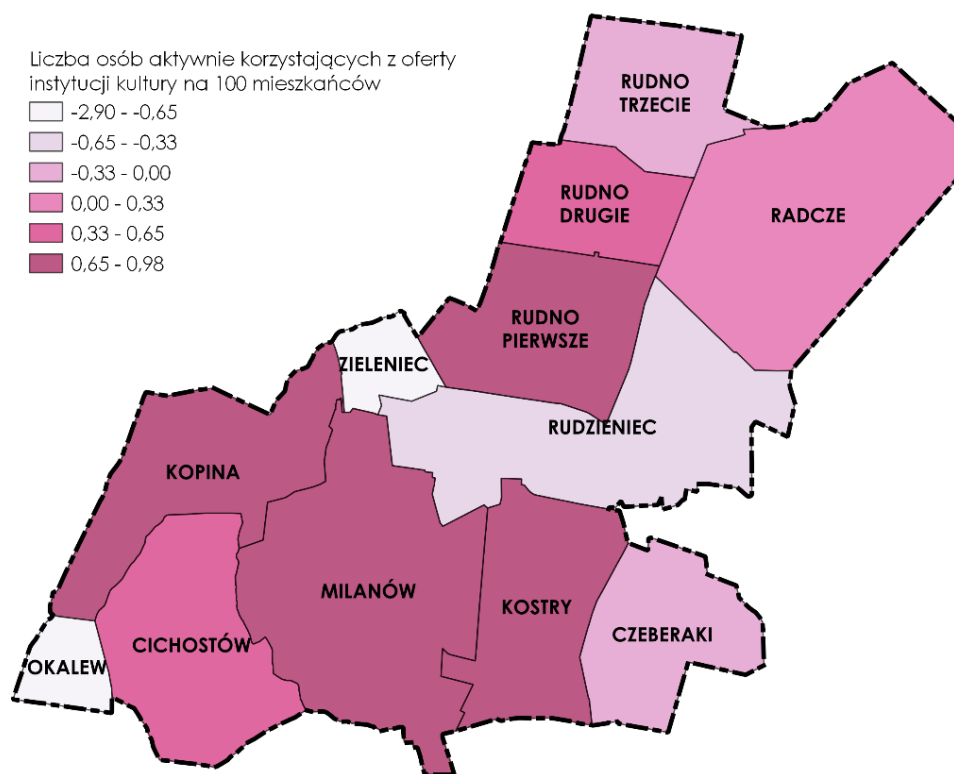
O poziomie kapitału społecznego, lecz również o jakości życia mieszkańców świadczy ich uczestnictwo w kulturze. Głównym organizatorem i koordynatorem działań kulturalnych na terenie Gminy Milanów jest Gminny Ośrodek Kultury w Milanowie. Podstawowym celem ośrodka jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. Placówka kieruje swoją ofertą do dzieci i młodzieży, jak również osób starszych. Jednostką realizującą zadania z zakresu kultury jest również Gminna Biblioteka Publiczna w Milanowie. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Milanowie, w 2021 r. z oferty instytucji kultury aktywnie korzystało 450 mieszkańców.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	277	35	12,6	0,44
Czeberaki	170	32	18,8	-0,06
Kopina	356	35	9,8	0,67
Kostrzy	485	43	8,9	0,74
Milanów	1019	60	5,9	0,98
Okalew	121	33	27,3	-0,74
Radcze	464	80	17,2	0,07
Rudno Pierwsze	329	29	8,8	0,75
Rudno Drugie	247	31	12,6	0,45
Rudno Trzecie	157	29	18,5	-0,03
Rudzieniec	102	23	22,5	-0,36
Zieleniec	37	20	54,1	-2,90

Tabela 26 Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Milanów (0,98), Rudno Pierwsze (0,75) oraz Kostrzy (0,74). Dodatnią wartość wskaźnika, czyli powyżej średniej dla gminy, odnotowano również w jednostkach: Kopina (0,67), Rudno Drugie (0,45), Cichostów (0,44) oraz Radcze (0,07).

Ryc. 24 Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Przejawem istnienia bądź też tworzenia się kapitału społecznego jest świadomość mieszkańców o możliwości współdecydowania w sprawach istotnych dla społeczeństwa, w tym społeczności lokalnej. Wskaźnikiem obrazującym zaangażowanie mieszkańców poszczególnych sołectw w wygląd i życie ich najbliższej okolicy jest uczestnictwo w zebraniach wiejskich, w szczególności tych podczas których dokonywany jest podział środków z funduszu sołectkiego. Fundusz sołectki to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków ich życia. Decyzje na co mają zostać wykorzystane te środki finansowe podejmuje – jako organ uchwałodawczy – zebranie wiejskie, czyli mieszkańcy danego sołectwa.

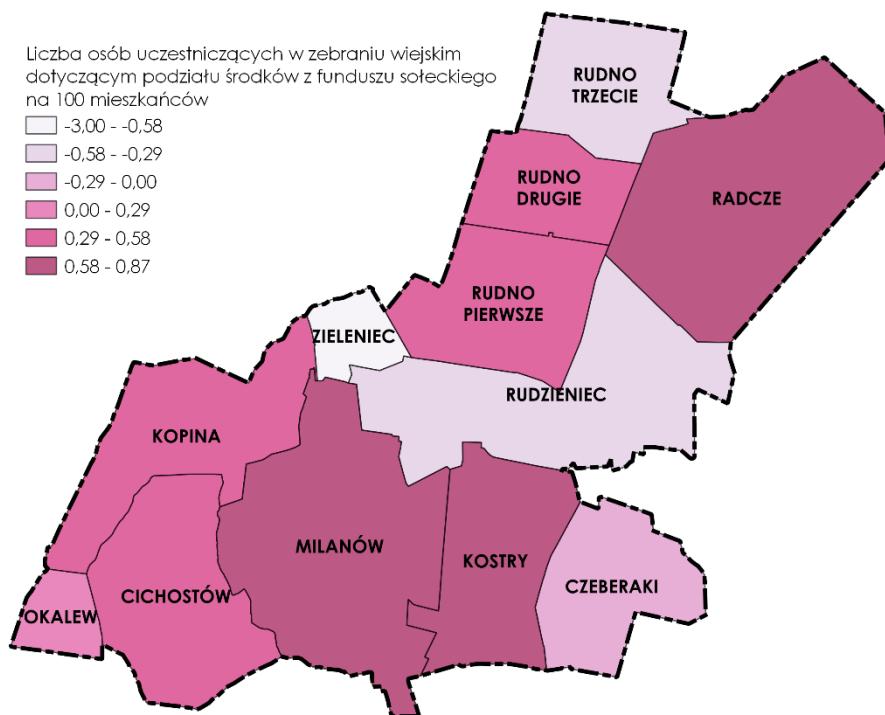
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego	Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	277	28	10,1	0,36
Czeberaki	170	32	18,8	-0,27
Kopina	356	28	7,9	0,52
Kostrzy	485	25	5,2	0,72
Milanów	1019	31	3,0	0,87
Okalew	121	14	11,6	0,25
Radcze	464	31	6,7	0,61
Rudno Pierwsze	329	26	7,9	0,52
Rudno Drugie	247	25	10,1	0,36
Rudno Trzecie	157	34	21,7	-0,47
Rudzieniec	102	22	21,6	-0,47
Zieleniec	37	21	56,8	-3,00

Tabela 27 Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołectkiego na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach: Milanów (0,87), Kostrzy (0,72) oraz Radcze (0,61). Dodatnią wartość wskaźnika, czyli powyżej średniej, odnotowano również w sołectwach: Kopina (0,52), Rudno Pierwsze (0,52), Cichostów (0,36), Rudno Drugie (0,36) oraz Okalew (0,25).

Ryc. 25 Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców.

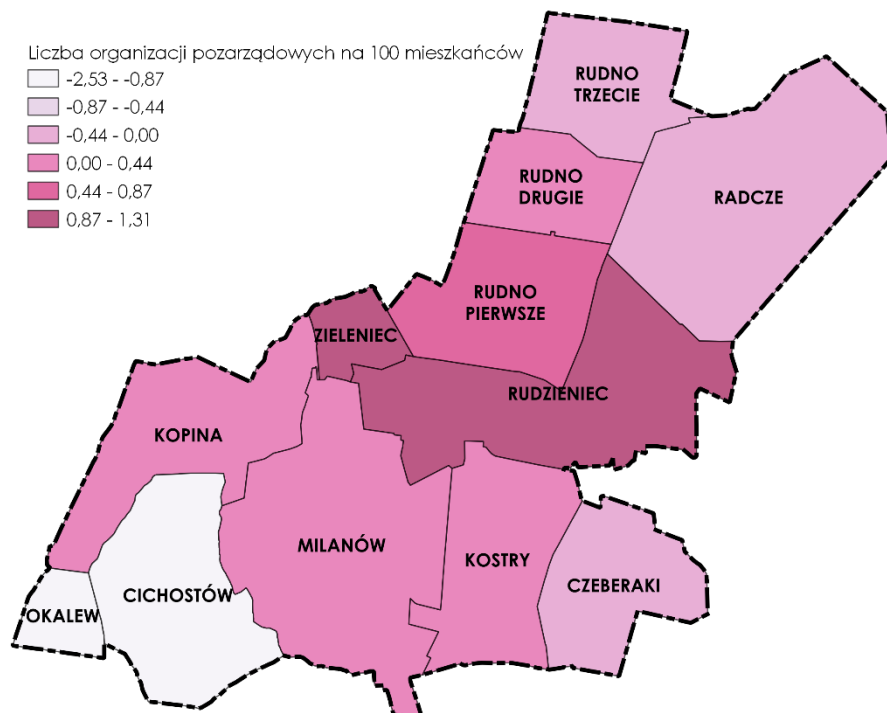
Źródło: Opracowanie własne.

Wyraz dojrzałości społeczeństwa obywatelskiego stanowi działalność stowarzyszeń i innych współczesnych organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe przyczyniają się do wzrostu aktywizacji społeczności lokalnych, stanowią zatem istotny czynnik rozwoju kapitału społecznego. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Milanowie w 2021 r. na terenie gminy działalność prowadziło 21 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń zwykłych i rejestrowych, fundacji).

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców	Zestandaryzowany wskaźnik częstotliwości
Cichostów	277	3	1,1	-1,20
Czeberaki	170	1	0,6	-0,05
Kopina	356	2	0,6	0,01
Kostrzy	485	2	0,4	0,35
Milanów	1019	5	0,5	0,17
Okalew	121	2	1,7	-2,53
Radcze	464	3	0,6	-0,19
Rudno Pierwsze	329	1	0,3	0,61
Rudno Drugie	247	1	0,4	0,37
Rudno Trzecie	157	1	0,6	-0,17
Rudzieniec	102	0	0,0	1,31
Zieleniec	37	0	0,0	1,31

Tabela 28 Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Ryc. 26 Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

Geografia organizacji pozarządowych uwidacznia nierównomierne rozlokowanie siedzib organizacji w poszczególnych jednostkach analitycznych, co może świadczyć o zróżnicowanym poziomie kapitału społecznego ich mieszkańców. Relatywnie wysoki wskaźnik prezentujący liczbę organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców widoczny jest na terenie sołectwa Okalew (-2,53). Niekorzystna korzystna sytuacja widoczna jest natomiast w jednostkach:

Rudzieniec (1,31), Zieleniec (1,31), Rudno Pierwsze (0,61), Rudno Drugie (0,37), Kostry (0,35), Milanów (0,17) oraz Kopina (0,01).

Analizowane zjawiska dotyczą różnych aspektów aktywności społecznej mieszkańców, dlatego też przy sumowaniu wskaźników cząstkowych obrazujących poziom kapitału społecznego przyznano im równe wagi.

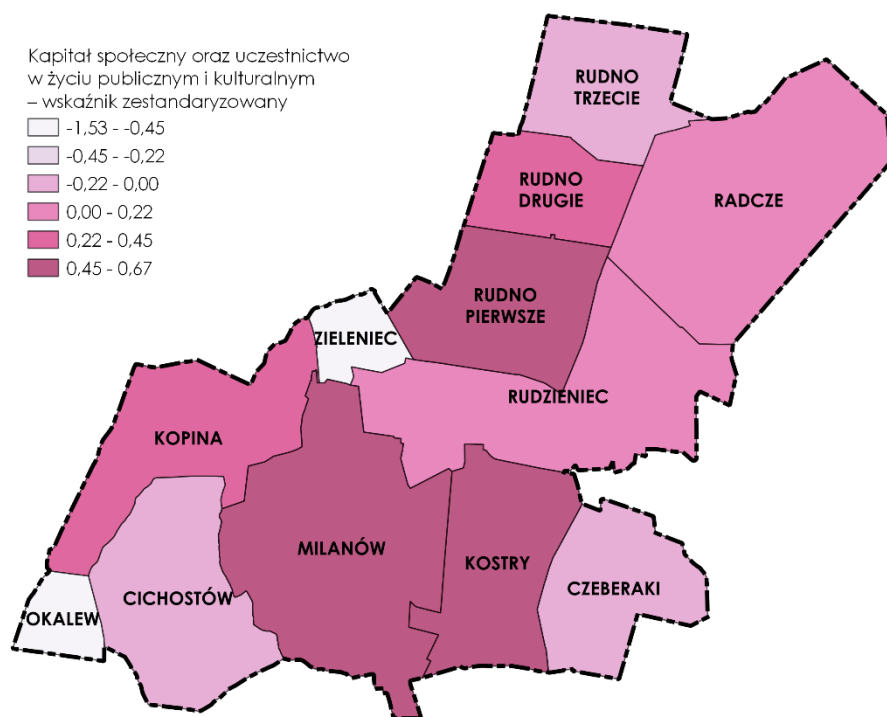
Sołectwo	Zestandaryzowane wskaźniki cząstkowe			Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany
	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury	Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków	Liczba organizacji pozarządowych	
Cichostów	0,44	0,36	-1,20	-0,13
Czeberaki	-0,06	-0,27	-0,05	-0,13
Kopina	0,67	0,52	0,01	0,40
Kostry	0,74	0,72	0,35	0,60
Milanów	0,98	0,87	0,17	0,67
Okalew	-0,74	0,25	-2,53	-1,01
Radcze	0,07	0,61	-0,19	0,16
Rudno Pierwsze	0,75	0,52	0,61	0,63
Rudno Drugie	0,45	0,36	0,37	0,39
Rudno Trzecie	-0,03	-0,47	-0,17	-0,22
Rudzieniec	-0,36	-0,47	1,31	0,16
Zieleniec	-2,90	-3,00	1,31	-1,53

Tabela 29 Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany

Źródło: Opracowanie własne.

Dodatknie wartości wskaźnika dotyczącego kapitału społecznego oraz uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym, czyli powyżej średniej dla gminy, odnotowano w 7 sołectwach: Milanów (0,67), Rudno Pierwsze (0,63), Kostry (0,60), Kopina (0,40), Rudno Drugie (0,39), Radcze (0,16) oraz Rudzieniec (0,16).

Na poniższej rycinie przedstawiono przestrzenny rozkład wskaźnika dotyczącego kapitału społecznego oraz uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym dla jednostek analitycznych, obliczonego jako sumę ważoną zestandaryzowanych wartości wskaźników składowych.

Ryc. 27 Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany.

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowanie diagnozy koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Z obszarami z kumulacją zjawisk kryzysowych mamy do czynienia w sytuacji koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Aby móc stwierdzić, że na danym terenie występuje taka sytuacja, dokonano sumowania wskaźników dotyczących poszczególnych zjawisk, otrzymując syntetyczny wskaźnik społeczny. Wartość tego wskaźnika pozwala określić natężenie zjawisk kryzysowych na terenie danej jednostki analitycznej - im wyższa wartość wskaźnika tym większe natężenie zjawisk kryzysowych.

Sołectwo	Bezrobocie	Ubóstwo	Przestępczość	Osoby ze szczególnymi potrzebami	Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	Syntetyczny wskaźnik społeczny
Cichostów	0,17	-0,22	-0,38	0,05	-0,13	-0,51
Czeberaki	-0,81	-0,94	-0,33	-0,13	-0,13	-2,34
Kopina	0,27	-0,33	0,62	-0,81	0,40	0,15
Kostry	0,07	-0,60	1,17	-0,43	0,60	0,81
Milanów	0,22	-0,30	0,63	-0,56	0,67	0,66
Okalew	-0,49	1,73	1,07	-0,17	-1,01	1,13
Radcze	-0,47	-0,67	-0,58	0,37	0,16	-1,19
Rudno Pierwsze	-0,68	-0,92	-0,44	-0,35	0,63	-1,76
Rudno Drugie	-0,23	-0,31	-0,44	0,18	0,39	-0,41
Rudno Trzecie	-0,31	-0,12	-0,44	-0,61	-0,22	-1,70
Rudzieniec	2,66	1,22	-0,07	1,21	0,16	5,18
Zieleniec	-0,42	1,45	-0,80	1,25	-1,53	-0,05

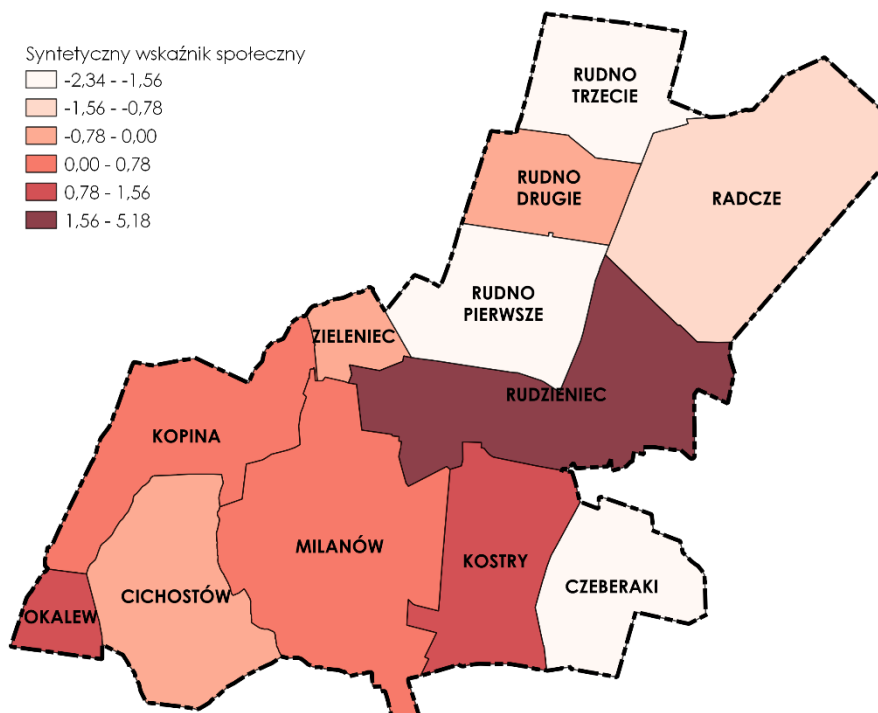
Tabela 30 Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego

Źródło: Opracowanie własne.

Niekorzystne, dodatnie wartości syntetycznego wskaźnika społecznego odnotowano w 5. sołectwach: Kopina, Kostry, Milanów, Okalew i Rudzieniec. Najwyższą wartość wskaźnika syntetycznego odnotowano sołectwie Rudzieniec (5,18). Bardzo wysoką wartością syntetycznego wskaźnika społecznego (1,13) charakteryzuje się również sołectwo Okalew, położone w południowo-zachodniej części gminy. w przypadku pozostałych jednostek wartość wskaźnika kształtowała się w granicach 0,15 ÷ 0,81. Najlepsza sytuacja społeczna występuje natomiast na terenie sołectw: Czeberaki (-2,34), Rudno Pierwsze (-1,76) oraz Rudno Trzecie (-1,70).

Stosownie do zapisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, przedsięwzięcia rewitalizacyjne prowadzi się na terenach charakteryzujących się występowaniem stanu kryzysowego. Obszar gminy znajdujący się w takim stanie, to taki obszar, na którym mamy do czynienia z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego

poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. w wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej zjawisk społecznych jako obszary z kumulacją zjawisk kryzysowych należy uznać te jednostki, dla których syntetyczny wskaźnik społeczny przyjmuje wartości dodatnie, co świadczy o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych.

Ryc. 28 Syntetyczny wskaźnik społeczny.

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z powyższym za obszary gminy z kumulacją zjawisk kryzysowych w sferze społecznej należy uznać tereny jednostek: Kopina, Kostry, Milanów, Okalew i Rudzieniec.

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Kopina	0,15	1 069,57	9,2%	356	9,5%
Kostry	0,81	931,70	8,0%	485	12,9%
Milanów	0,66	1 838,85	15,8%	1 019	27,1%
Okalew	1,13	227,74	2,0%	121	3,2%
Rudzieniec	5,18	1 568,58	13,4%	102	2,7%

Tabela 31 Zestawienie danych dla jednostek analitycznych o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza występowania negatywnych zjawisk w pozostałych sferach

Zgodnie z przepisami ustawowymi, obszar gminy, na którym występuje kumulacja negatywnych zjawisk społecznych, czyli znajdujący się w stanie kryzysowym można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk (art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji):

- **gospodarczych**, w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
- **środowiskowych**, w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- **przestrzenno-funkcjonalnych**, w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,
- **technicznych**, w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Przy analizie negatywnych zjawisk w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej zrezygnowano z obliczania wskaźnika syntetycznego. Zgodnie z przyjętą metodyką, jeśli w danej jednostce analitycznej zidentyfikowano przynajmniej jeden wskaźnik cząstkowy wyższy niż 0 dotyczący danej sfery to uznano, że w tej jednostce występują negatywne zjawiska w tej sferze. Ponadto z uwagi na fakt, że niektóre negatywne zjawiska są bardzo trudne lub nawet niemożliwe do parametryzacji, obok wskaźników ilościowych, kryzys w sferach gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej zidentyfikowano także jakościowo, jako opis pewnych problemów i zjawisk kryzysowych.

Sfera gospodarcza

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem decydującym o rozwoju społecznym i gospodarczym układów przestrzennych w różnych skalach, również lokalnych. Obok przedstawionej i omówionej powyżej struktury bezrobocia (generującej stan kryzysowy przede wszystkim w sferze społecznej), kluczowymi wskaźnikami obrazującymi sytuację gospodarczą Gminy Milanów są dane dotyczące podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Należy także podkreślić, że sfera gospodarcza jest silnie sprzężona ze sferą społeczną. Zachodzące w niej zjawiska, w tym zmiany w liczbie podmiotów gospodarczych, liczba zawieszonych i wykreślonych podmiotów, możliwość

uzyskania pomocy związanej z założeniem własnej działalności wpływają na lokalny rynek pracy i na aktywność zawodową mieszkańców.

Na terenie Gminy Milanów na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowane były 243 podmioty gospodarcze, co stanowi 9,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych w powiecie parczewskim. Wskaźnik przedsiębiorczości obszaru, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 000 mieszkańców wyniósł 70 i był istotnie niższy od wartości dla powiatu parczewskiego (81) oraz od wartości dla województwa lubelskiego (98).

W strukturze podmiotów gospodarki w Gminie Milanów zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa o liczbie pracujących do 9 osób – stanowią one 97,5% zarejestrowanych podmiotów. Podmioty małe, liczące od 10 do 49 pracujących, obejmują 2,5%. Na terenie gminy nie prowadzą działalności średnie i duże przedsiębiorstwa. Najliczniejszą grupę zarejestrowanych podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej analizowano na podstawie czterech wskaźników częściowych:

- liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób fizycznych, które prowadzą działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym;
- liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

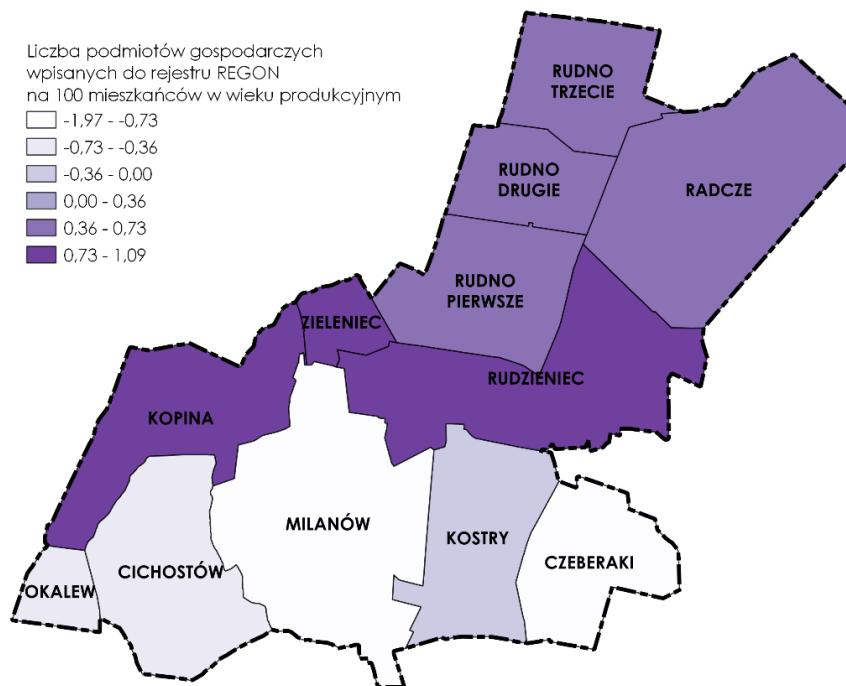
Podstawowym wskaźnikiem poziomu przedsiębiorczości wykorzystanym w przeprowadzanej diagnozie jest stosunek liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, zamieszkujących daną jednostkę analityczną. Zgodnie z danymi GUS według stanu na koniec 2021 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowane były 243 podmioty gospodarcze, prowadzące działalność na terenie gminy.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	164	18	11,0	-0,49
Czeberaki	106	18	17,0	-1,79
Kopina	232	10	4,3	0,95
Kostrzy	305	30	9,8	-0,25
Milanów	623	111	17,8	-1,97
Okalew	77	9	11,7	-0,64
Radcze	267	15	5,6	0,66
Rudno Pierwsze	446	29	6,5	0,47
Rudno Drugie			6,5	0,47
Rudno Trzecie			6,5	0,47
Rudzieniec	55	2	3,6	1,09
Zieleniec	25	1	4,0	1,01

Tabela 32 Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwyższym poziomem przedsiębiorczości, a tym samym ujemnym wskaźnikiem cząstkowym cechują się jednostki: Milanów (-1,97), Czeberaki (-1,79), Okalew (-0,64), Cichostów (-0,49) oraz Kostrzy (-0,25). z kolei bardzo niska koncentracja podmiotów gospodarczych w relacji do potencjału ludnościowego poszczególnych obszarów występuje w sołectwach: Rudzieniec (1,09), Zieleniec (1,01), Kopina (0,95), Radcze (0,66), Rudno Pierwsze (0,47), Rudno Drugie (0,47) oraz Rudno Trzecie (0,47).

Ryc. 29 Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

Wskaźnikiem opisującym stan przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki na terenie Gminy Milanów jest liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Niska wartość tego wskaźnika świadczy o niezadowalającym stopniu przedsiębiorczości mieszkańców, który skutkować może niską atrakcyjnością inwestycyjną jednostki, niedostateczną ofertą świadczonych usług czy też pogłębianiem się zjawiska bezrobocia i ubóstwa, a co za tym idzie występowaniem zjawiska wykluczenia społecznego.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie Gminy Milanów, według stanu na koniec 2021 r., działalność gospodarczą prowadziły 184 osoby fizyczne²¹.

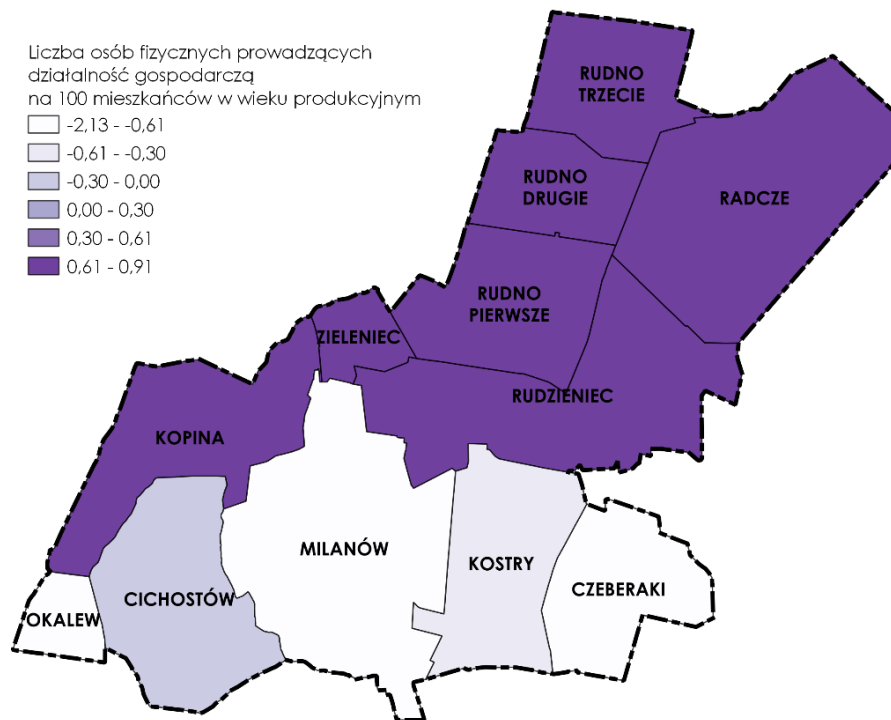
²¹ Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	164	12	7,3	-0,11
Czeberaki	106	16	15,1	-2,13
Kopina	232	9	3,9	0,78
Kostrzy	305	26	8,5	-0,43
Milanów	623	81	13,0	-1,59
Okalew	77	8	10,4	-0,91
Radcze	267	9	3,4	0,91
Rudno Pierwsze	446	20	4,5	0,63
Rudno Drugie			4,5	0,63
Rudno Trzecie			4,5	0,63
Rudzieniec	55	2	3,6	0,85
Zieleniec	25	1	4,0	0,75

Tabela 33 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Radcze (0,91), Rudzieniec (0,85), Kopina (0,78) oraz Zieleniec (0,75). Dodatnią wartością wskaźnika charakteryzują się również sołectwa: Rudno Pierwsze (0,63), Rudno Drugie (0,63) oraz Rudno Trzecie (0,63). Relatywnie wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców widoczny jest natomiast na terenie miejscowości gminnej Milanów (-1,59), gdzie skupia się działalność handlowa i usługowa oraz w sołectwie Czeberaki (-2,13).

Ryc. 30 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

Przy opisie sytuacji w sferze gospodarczej istotne jest przeanalizowanie różnych zagadnień w perspektywie kilkuletniej, dlatego też w przypadku wskaźników dotyczących podmiotów nowo powstałych oraz podmiotów gospodarczych, które wyrejestrowały działalność uwzględniono dane za lata 2017-2021.

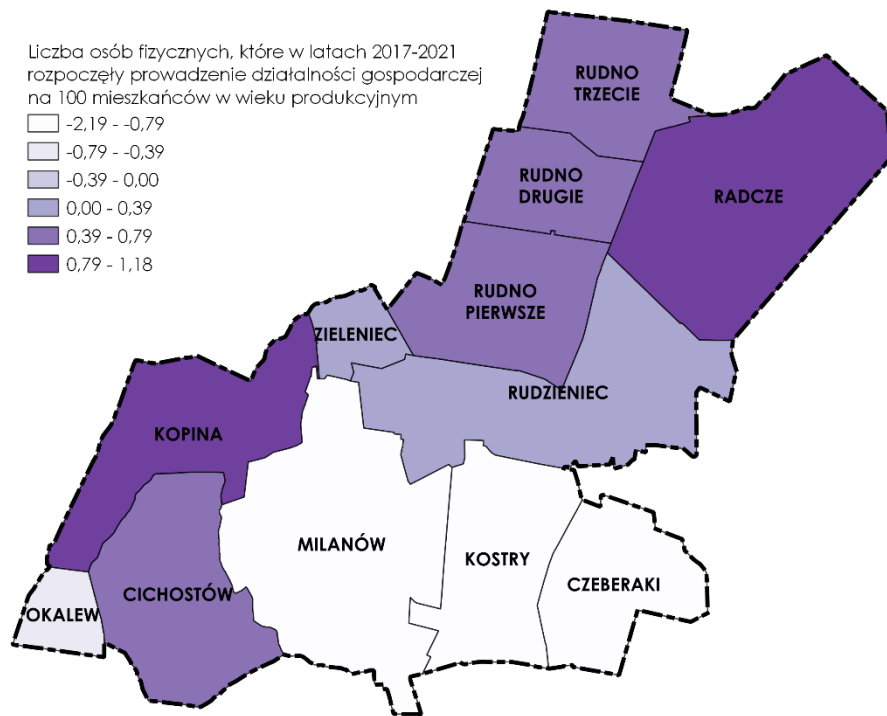
Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	5	3,0	0,71
Czeberaki	106	9	8,5	-2,19
Kopina	232	5	2,2	1,18
Kostrzy	305	18	5,9	-0,81
Milanów	623	46	7,4	-1,60
Okalew	77	4	5,2	-0,43
Radcze	267	7	2,6	0,93
Rudno Pierwsze	446	15	3,4	0,54
Rudno Drugie			3,4	0,54
Rudno Trzecie			3,4	0,54
Rudzieniec	55	2	3,6	0,39
Zieleniec	25	1	4,0	0,20

Tabela 34 Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poziom przedsiębiorczości oraz poziom zainteresowania prowadzeniem działalności gospodarczej wśród lokalnej społeczności obrazuje liczba nowo powstających podmiotów gospodarczych. Zgodnie z danymi GUS, w latach 2017-2021, na terenie Gminy Milanów 112 osób fizycznych rozpoczęło prowadzenie działalności gospodarczej.

Najwyższą liczbę nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano w sołectwie Czeberaki (-2,19). Wysoki przyrost podmiotów gospodarczych cechował także sołectwa: Milanów (-1,60), Kostrzy (-0,81) oraz Okalew (-0,43). Pozostałe jednostki osiągnęły wartość wskaźnika powyżej wartości referencyjnej. Najmniejszym zainteresowaniem lokalizacją nowych działalności gospodarczych cechowały się sołectwa: Kopina (1,18), Radcze (0,93), Cichostów (0,71), Rudno Pierwsze (0,54), Rudno Drugie (0,54), Rudno Trzecie (0,54), Rudzieniec (0,39) oraz Zieleniec (0,20).

Ryc. 31 Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

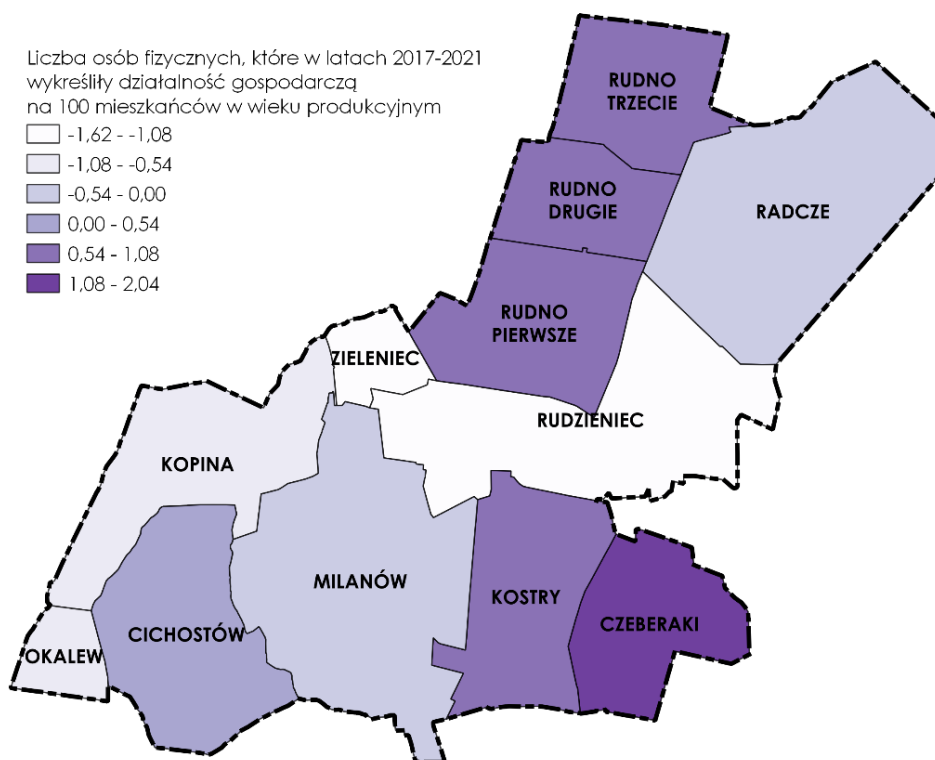
O negatywnej sytuacji w sferze gospodarczej świadczy także słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw. Zjawisko to obrazuje liczba osób fizycznych, które zaprzestały wykonywania swojej działalności gospodarczej. Zgodnie z danymi GUS w latach 2017-2021 działalność gospodarczą wyrejestrowało 51 osób fizycznych.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zestandaryzowany wskaźnik częściowy
Cichostów	164	4	2,4	0,27
Czeberaki	106	5	4,7	2,04
Kopina	232	3	1,3	-0,62
Kostry	305	9	3,0	0,67
Milanów	623	11	1,8	-0,25
Okalew	77	1	1,3	-0,61
Radcze	267	5	1,9	-0,17
Rudno Pierwsze	446	13	2,9	0,64
Rudno Drugie			2,9	0,64
Rudno Trzecie			2,9	0,64
Rudzieniec	55	0	0,0	-1,62
Zieleniec	25	0	0,0	-1,62

Tabela 35 Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwyższą liczbę osób, które wykreśliły działalność gospodarczą w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym zarejestrowano w sołectwach: Czeberaki (2,04), Kostry (0,67), Rudno Pierwsze (0,64), Rudno Drugie (0,64) oraz Rudno Trzecie (0,64). Wysoki ubytek podmiotów gospodarczych, powyżej średniej dla gminy, cechował także sołectwo Cichostów (0,27).

Ryc. 32 Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Źródło: Opracowanie własne.

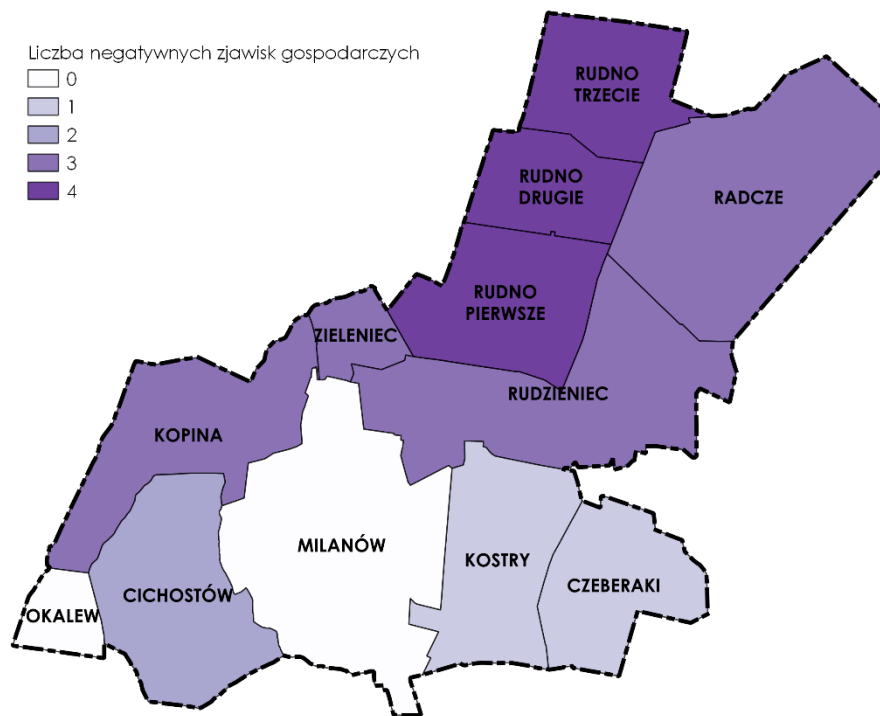
W sferze gospodarczej dokonano analizy czterech wskaźników przedstawiających poziom zjawisk kryzysowych. Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej występuje na terenie jednostek: Rudno Pierwsze, Rudno Drugie i Rudno Trzecie, gdzie zaobserwowano występowanie negatywnych zjawisk dotyczących niewielkiej liczby podmiotów gospodarczych, niskiego stopnia przedsiębiorczości, niskiej aktywności gospodarczej mieszkańców oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw. Negatywnie zjawiska w sferze gospodarczej odnotowano również w jednostkach: Radcze, Rudzieniec, Zieleniec, Kopina, Cichostów, Czeberaki oraz Kostry. Jedynie w sołectwach Milanów i Okalew wartości wszystkich wskaźników cząstkowych przyjęły wartości ujemne (korzystne).

Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Liczba osób fizycznych które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą	Liczba negatywnych zjawisk
Cichostów	-	-	+	+	2
Czeberaki	-	-	-	+	1
Kopina	+	+	+	-	3
Kostry	-	-	-	+	1
Milanów	-	-	-	-	0
Okalew	-	-	-	-	0
Radcze	+	+	+	-	3
Rudno Pierwsze	+	+	+	+	4
Rudno Drugie	+	+	+	+	4
Rudno Trzecie	+	+	+	+	4
Rudzieniec	+	+	+	-	3
Zieleniec	+	+	+	-	3

Tabela 36 Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.

Źródło: Opracowanie własne.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Ryc. 33 Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.

Źródło: Opracowanie własne.

Sfera środowiskowa

Jednym z równie ważnych aspektów diagnozy obszarów zdegradowanych, wymagających działań interwencyjnych jest sfera środowiskowa. Kondycja środowiska naturalnego wpływa na jakość życia mieszkańców oraz stanowi o atrakcyjności i potencjale danego obszaru.

W dokumentach strategicznych oraz planistycznych gminy jako kluczowe problemy ekologiczne wymagające rozwiązania wskazane zostały następujące kwestie:

- **zanieczyszczenie powietrza**, związane przede wszystkim z dużą ilością kotłowni węglowych, jak również z intensywnym ruchem komunikacyjnym;
- **nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa**;
- **uciążliwość powodowana nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego**;
- **zanieczyszczenia pochodzące z produkcji rolniczej** związane ze stosowaniem nawozów sztucznych i organicznych oraz prowadzeniem produkcji zwierzęcej na dużą skalę;
- **obecność odpadów niebezpiecznych** dla środowiska oraz zdrowia mieszkańców.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz dostępność danych, negatywne zjawiska w sferze środowiskowej analizowano na podstawie trzech wskaźników²²:

- **zanieczyszczenie powietrza związane z emisją zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych,**
- **występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego,**
- **udział masy wyborów zawierających azbest** w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia.

Zanieczyszczenie powietrza stanowi wszystkie znajdujące się w nim substancje stałe, ciekłe lub gazowe nie będące jego naturalnymi składnikami lub występujące w stężeniach nieodpowiadających jego naturalnemu składowi. Substancje zanieczyszczające powietrze można podzielić na pyłowe i gazowe, a ich źródłem może być zarówno emisja antropogeniczna – wynikająca z działalności człowieka, jak i emisja naturalna. Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego wpływają: emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa, obejmująca zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z kotłowni, indywidualnych palenisk domowych i zakładów prywatnych, emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu oraz emisja nieorganizowana, związana ze składowaniem odpadów, w tym nielegalnym.

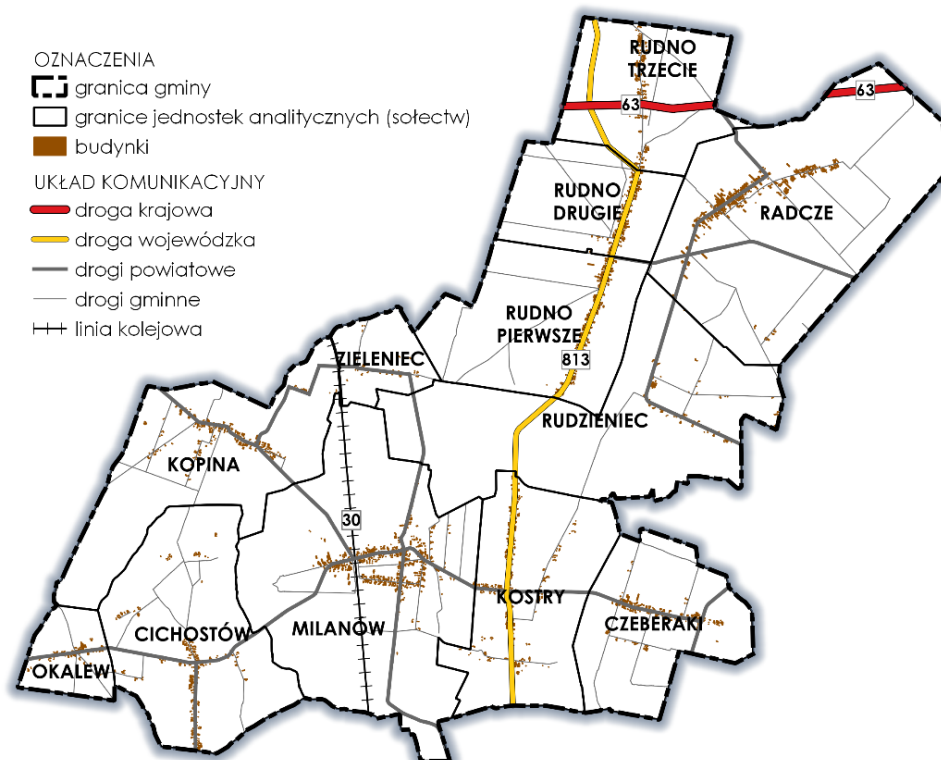
Na niezadowalający stan powietrza na terenie gminy wpływa w zdecydowanej mierze emisja zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych. Zanieczyszczenia te są produktem spalania węgla kamiennego, a także odpadów powstających w gospodarstwach. w mniejszym stopniu na pogorszenie stanu powietrza wpływa transport kołowy.

Przez obszar gminy przebiega gazociąg średniego ciśnienia DN 315/280/250 relacji Biata - Wołyń - Milanów - Parczew o łącznej długości 37,0 km. Długość sieci gazowej na terenie Gminy Milanów wynosi 11,1 km. Istniejąca w obrębie miejscowości Milanów sieć rozdzielcza stanowi sieć średniego ciśnienia. Dostęp do gazu z sieci posiada jedynie niewielka część tej miejscowości. w 2021 r. liczba osób korzystających z sieci wynosiła 90. Na terenie Gminy Milanów nie istnieje również sieć ciepłownicza, dlatego mieszkańcy korzystają z indywidualnych kotłowni opalanych na paliwo stałe. Źródła te tworzą tzw. niską emisję, która pogarsza stan środowiska naturalnego obszaru i jest głównym źródłem emisji powierzchniowej na terenie gminy. Niska emisja stanowi emisję spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych do atmosfery, ze źródeł emisji znajdujących się na wysokości nie większej niż 40 m, głównie z lokalnych kotłowni i domowych źródeł ciepła. Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest to, że powodowana jest ona przez liczne źródła ciepła wprowadzające do powietrza niewielkie ilości zanieczyszczeń.

²² Dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej został poddany analizie w ramach sfery technicznej.

Mając na uwadze powyższe informacje zrezygnowano z obliczania zestandaryzowanego wskaźnika uznając, że negatywne zjawisko dotyczące zanieczyszczenia powietrza związanego z emisją zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych dotyczy obszaru całej gminy.

Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń zaliczanych do emisji liniowej (komunikacyjnej) jest emisja spalin pochodzących z ruchu kołowego. w przypadku emisji z transportu drogowego, jako pojedyncze emitory traktuje się odcinki dróg, dla których emisję określa natężenie i struktura ruchu pojazdów. Transport drogowy jest najważniejszym źródłem emisji tlenków azotu, a także ważnym źródłem emisji pyłu zawieszonego oraz węglowodorów aromatycznych. Emisja z transportu związana jest z procesem spalania paliw, ścieraniem się okładzin w hamulcach oraz opon i nawierzchni jezdni, a także unoszeniem cząstek stałych z powierzchni gruntu/jezdni na skutek ruchu pojazdów (tzw. emisja wtórna). Ruch drogowy jest również głównym źródłem emisji hałasu do środowiska. Na stopień uciążliwości ruchu komunikacyjnego wpływa natężenie ruchu, struktura ruchu pojazdów, stan techniczny i prędkość ich poruszania, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, układ sieci komunikacyjnej. Wzrastające zagrożenie hałasem komunikacyjnym związane jest zarówno z systematycznym wzrostem natężenia ruchu, jak również z powstawaniem nowych obszarów wrażliwych w zasięgu uciążliwości hałasu oraz wzrostem populacji zamieszkującej przy głównych szlakach komunikacyjnych.

Ryc. 34 Układ komunikacyjny Gminy Milanów.

Źródło: Opracowanie własne.

Zanieczyszczenie powietrza oraz emisja hałasu związane są z głównymi trasami drogowymi przebiegającymi przez teren gminy. Sieć dróg publicznych gminy tworzą:

- **droga krajowa nr 63 relacji:** granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Cerańów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Sławatycze – granica państwa), klasy G (droga główna), o nawierzchni bitumicznej, która przebiega równoleżnikowo przecinając w dwóch odcinkach północną część obszaru gminy;
- **droga wojewódzka nr 813 relacji:** Międzyrzec Podlaski – Parczew – Ostrów Lubelski – Łęczna, klasy G (droga główna), o nawierzchni bitumicznej, przebiegająca południkowo przez centralną część obszaru gminy. w układzie komunikacyjnym gminy droga ta posiada duże znaczenie. Pełni ważną rolę komunikacyjną dla ruchu wewnętrznego oraz powiązań zewnętrznych, głównie z powiatowym ośrodkiem miejskim Parczewem;
- **drogi powiatowe** pełniące istotną rolę w wewnętrznym układzie komunikacyjnym gminy oraz zapewniające powiązania zewnętrzne z sąsiednimi gminami;
- **drogi gminne** stanowiące sieć dróg zapewniającą powiązania wewnętrzne na obszarze gminy.

Przez obszar gminy przebiega jednotorowa niezelektryfikowana linia kolejowa nr 30 relacji Łuków – Lublin Północny. Obecnie linia ta z powodu małego popytu na usługi przewozowe oraz złego stanu technicznego torowiska, w szczególności w jej odcinku północnym, nie jest wykorzystywana dla ruchu pasażerskiego. Ruch towarowy odbywa się sporadycznie.

Szczegółowych danych dotyczących najważniejszych parametrów oraz charakterystyk ruchu drogowego dla odcinków sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy dostarczają wyniki badań prowadzonych w ramach Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/2021.

Największe obciążenie ruchem na terenie Gminy Milanów wystąpiło na drodze krajowej nr 63 i wynosiło 2 406 poj./dobę. Znaczne obciążenie ruchem, wynoszące 1 932 poj./dobę, zarejestrowano również na drodze wojewódzkiej nr 813.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że najbardziej narażeni na uciążliwości związane z natężeniem ruchu drogowego na terenie Gminy Milanów są mieszkańcy sołectw: Rudno Pierwsze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie oraz Kostry, w których droga krajowa i droga wojewódzka przebiegają przez tereny mieszkalne o zwartej zabudowie. w pozostałych jednostkach uciążliwości – z uwagi na mniejsze natężenie ruchu drogowego oraz przebieg dróg przez tereny rolnicze oraz leśne, w oddaleniu od zabudowy mieszkalnej – są relatywnie niewielkie.

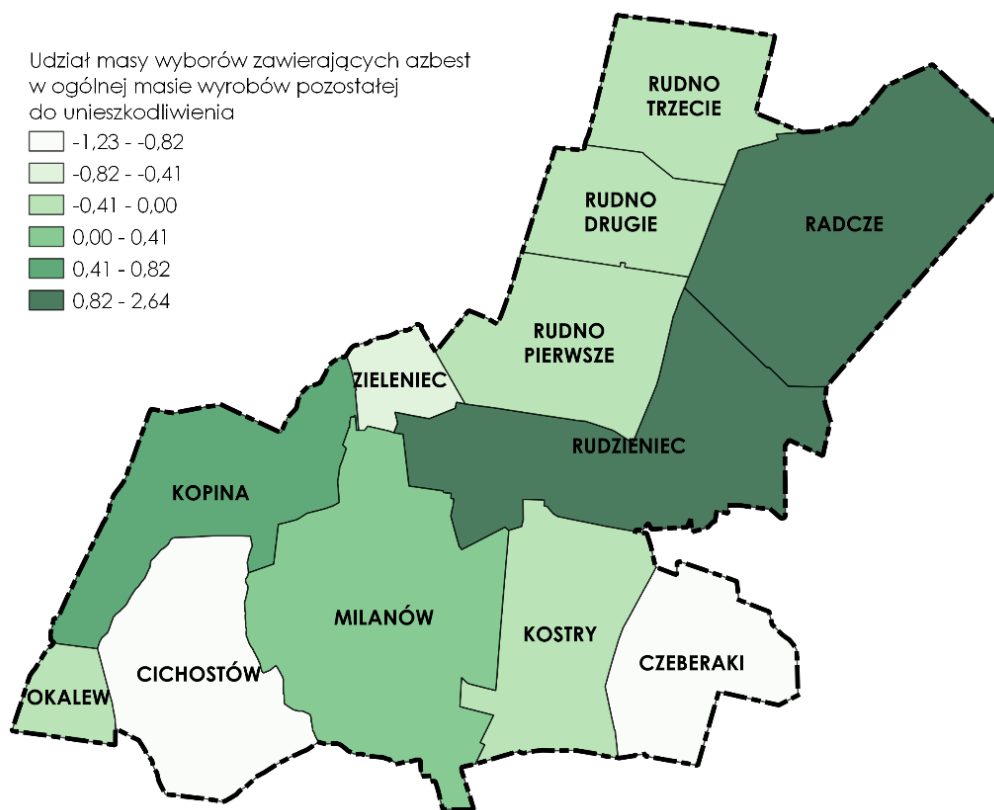
Istotnym problemem w sferze środowiskowej gminy jest nadal wysoki poziom nagromadzenia wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Milanowie według stanu na koniec 2021 r. do usunięcia pozostało 403,47 Mg azbestu. Azbest został uznany za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym także życia i zdrowia ludzi, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Powodem takiej kwalifikacji jest fakt, że stosowanie azbestu oraz zawierających go produktów, w następstwie narażenie dróg oddechowych na wdychanie jego włókien, może być przyczyną poważnych schorzeń. Najwięcej wyrobów azbestowych znajduje się na budynkach gospodarczych i mieszkalnych. Wraz ze starzeniem się materiału azbestowe włókna uwalniają się do powietrza, stanowiąc ogromne zagrożenie dla mieszkających w pobliżu ludzi.

Sołectwo	Masa wyborów zawierających azbest (Mg)	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	0,75	0,2%	-1,20
Czeberaki	0,00	0,0%	-1,23
Kopina	47,21	11,7%	0,50
Kostrzy	30,49	7,6%	-0,11
Milanów	33,69	8,4%	0,00
Okalew	33,00	8,2%	-0,02
Radcze	62,40	15,5%	1,05
Rudno Pierwsze	70,63	5,8%	-0,37
Rudno Drugie		5,8%	-0,37
Rudno Trzecie		5,8%	-0,37
Rudzieniec	105,90	26,2%	2,64
Zieleniec	19,40	4,8%	-0,52

Tabela 37 Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Na podstawie powyższej analizy wytypowano obszary, w których stopień zagrożenia zanieczyszczenia środowiska z uwagi na obecność azbestu był wyższy niż średnia wartość dla gminy. Najwyższą masą wyrobów zawierających azbest charakteryzują się sołectwa: Rudzieniec (2,64), Radcze (1,05) oraz Kopina (0,50).

Ryc. 35 Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostajej do unieszkodliwienia.

Źródło: Opracowanie własne.

W sferze środowiskowej dokonano analizy zjawisk kryzysowych dotyczących zanieczyszczenia powietrza, związanego przede wszystkim z dużą ilością kotłowni węglowych oraz z intensywnym ruchem komunikacyjnym, a także obecnością wyrobów azbestowych, stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców.

Sołectwo	Zanieczyszczenie powietrza związane z emisją zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych	Występowanie obciążeń związanych z natężeniem ruchu drogowego	Udział masy wyrobów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia	Liczba negatywnych zjawisk
Cichostów	+	-	-	1
Czeberaki	+	-	-	1
Kopina	+	-	+	2
Kostry	+	+	-	2
Milanów	+	-	-	1
Okalew	+	-	-	1
Radcze	+	-	+	2
Rudno Pierwsze	+	+	-	2
Rudno Drugie	+	+	-	2
Rudno Trzecie	+	+	-	2
Rudzieniec	+	-	+	2
Zieleniec	+	-	-	1

Tabela 38 Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej.

Źródło: Opracowanie własne.

Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej występuje na terenie jednostek Kopina, Kostry, Radcze, Rudno Pierwsze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie oraz Rudzieniec. Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej odnotowano również we wszystkich pozostałych sołectwach.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Ryc. 36 Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej.

Źródło: Opracowanie własne.

Sfera funkcjonalno-przestrzenna

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji za problemy przestrzenno-funkcjonalne uznaje się w szczególności: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niską jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niskiej jakości tereny publiczne. Jakość i dostępność przestrzeni publicznej ma współcześnie istotne znaczenie zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak i atrakcyjności gminy dla użytkowników zewnętrznych i inwestorów. Przestrzeń publiczna, rozumiana jako przestrzeń otwarta o ogólnej dostępności, pełni ważne funkcje społeczne, kulturalne, gospodarcze, rekreacyjne i turystyczne, jest nośnikiem tożsamości gminy, a także buduje jej wizerunek i jest czynnikiem identyfikacji dla mieszkańców. Przestrzeń publiczna odgrywa również ważną rolę w życiu mieszkańców, w procesie tworzenia społeczeństwa oraz stymulowaniu aktywności życiowej, tym samym powinna odgrywać ważną rolę w procesie rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Analiza negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych rozpatrywana była w zakresie oceny nagromadzenia zasobu dziedzictwa kulturowego oraz dostępności do wybranych usług i przestrzeni publicznych.

Negatywne zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej analizowano na podstawie czterech wskaźników:

- **dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej;**
- **dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,**
- **obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,**
- **udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.**

Ważnym elementem wpływającym na zwiększanie się jakości życia jest dobra dostępność do miejsc świadczących usługi kulturalne. w placówkach kulturalnych organizowane są wydarzenia i prowadzona jest działalność o charakterze edukacyjnym, plastycznym, muzycznym. Oddalenie od miejsc realizacji oferty kulturalnej ma negatywny wpływ na częstotliwość korzystania z różnorodnych zajęć i wydarzeń. **Na terenie Gminy Milanów zidentyfikowano 12 obiektów kultury.** Działalność kulturalna prowadzona jest przede wszystkim przez Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminną Bibliotekę Publiczną. Gminny Ośrodek Kultury jest jednym z głównych animatorów życia kulturalnego w Milanowie. Celem działania jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspakajającej potrzeby kulturalne mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej. Do zadań Ośrodka Kultury należą m.in.: edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę, kształtowanie wzorców i nawyków aktywnego uczestnictwa w kulturze, tworzenie warunków do rozwoju folkloru, rękodziela artystycznego oraz amatorskiego ruchu artystycznego, a także rozpowszechnianie, rozbudzanie i zaspakajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych. Ośrodek jest organizatorem wielu cyklicznych imprez kulturalnych, koncertów, czy spotkań. Stałymi formami pracy w ośrodku kultury są także: orkiestra dęta, kapela ludowa, koła teatralne, kurs języka angielskiego czy nauka gry na instrumentach. Ważną instytucją kultury jest również Gminna Biblioteka Publiczna w Milanowie, podejmująca różne działania wspierające rozwój czytelnictwa. Biblioteka posiada swoją filię w miejscowości Rudno. Na terenie gminy funkcjonują również świetlice wiejskie. Świetlice zlokalizowane są w sołectwach: Cichostów, Czeberaki, Kopina, Kostry, Okalew, Radcze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie oraz Zieleniec.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Sołectwo	Liczba obiektów infrastruktury kulturalnej	Rodzaj obiektu
Cichostów	1	świetlica
Czeberaki	1	świetlica
Kopina	1	świetlica
Kostrzy	1	świetlica
Milanów	2	Gminny Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna
Okalew	1	świetlica
Radcze	1	świetlica
Rudno Pierwsze	0	-
Rudno Drugie	2	świetlica, filia Gminnej Biblioteki Publicznej
Rudno Trzecie	1	świetlica
Rudzieniec	0	-
Zieleniec	1	świetlica

Tabela 39 Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można stwierdzić, że na terenie sołectw: Rudno Pierwsze oraz Rudzieniec nie zidentyfikowano obiektów infrastruktury kulturalnej. Mieszkańcy tych jednostek mają zatem ograniczoną dostępność do miejsc świadczących usługi kulturalne.

Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną na terenie gminy tworzą: stadion sportowy w Milanowie, boiska wielofunkcyjne (ORLIK 2012) w Milanowie i Rudnie, boisko szkolne przy Szkole Podstawowej w Radczu, place zabaw, siłownie oraz otwarte strefy aktywności. Pomimo działań podejmowanych przez władze gminy stan zagospodarowania obiektów i terenów sportowo-rekreacyjnych w gminie nadal należy uznać za niewystarczający.

Sołectwo	Liczba obiektów infrastruktury kulturalnej	Rodzaj obiektu
Cichostów	1	plac zabaw
Czeberaki	1	plac zabaw
Kopina	1	plac zabaw
Kostrzy	1	plac zabaw
Milanów	3	stadion sportowy, ORLIK 2012, siłownia z placem zabaw
Okalew	1	plac zabaw
Radcze	2	plac zabaw, boisko szkolne
Rudno Pierwsze	0	-
Rudno Drugie	2	otwarta strefa aktywności, ORLIK 2012
Rudno Trzecie	0	-
Rudzieniec	0	-
Zieleniec	0	-

Tabela 40 Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można stwierdzić, że na terenie sołectw: Rudno Pierwsze, Rudno Trzecie, Rudzieniec i Zieleniec nie zidentyfikowano obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Mieszkańcy tych jednostek mają zatem ograniczoną dostępność do obiektów sportowych i miejsc wypoczynku.

Obiekty zabytkowe są jednym z najistotniejszych potencjałów obszarów rewitalizacji. Jednocześnie nagromadzenie takich obiektów, zwłaszcza w sytuacji wieloletnich zaniedbań remontowych, sprawia niejednokrotnie, że obszary te stanowią miejsca koncentracji problemów, związanych ze złym stanem obiektów budowlanych lub ich niewystarczającym wyposażeniem w podstawowe instalacje. Zasoby dziedzictwa kulturowego nie zawsze są właściwie dostrzegane, odpowiednio wyeksponowane oraz wykorzystane.

Gmina Milanów legitymuje się bardzo bogatą przeszłością historyczną i dziedzictwem kulturowym, a na jej obszarze występuje szereg obiektów i ich zespołów, które posiadają wysoką wartość kulturową. Na terenie gminy znajduje się 8 obiektów zabytkowych lub zespołów obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego (zgodnie z Obwieszczeniem Nr 1/2023 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego).

Miejscowość	Zakres wpisu	Numer rejestru
Kopina	zespół dworski obejmujący: dwór drewniany, piwnicę murowaną i ogród	A/499
Milanów	zespół kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP: kościół, plebania, otaczający drzewostan	A/1370
Milanów	założenie dworsko-ogrodowe z zespołem gorzelni: dwór, park z alejami dojazdowymi, oficyna, stajnia cugowa, oranżeria, gorzelnia, magazyn gorzelni, część wschodnia d. domu gorzelnego	A/1371
Okalew	cmentarz wojenny (niemiecki) z i wojny świat., wraz z drzewostanem	A/1348
Radcze	kościół parafialny pw. św. Mikołaja, z otaczającym drzewostanem w obrębie placu przykościelnego	A/1394
Radcze	cmentarz unicki, wraz z drzewostanem	A/1393
Rudno Drugie	kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w granicach cmentarza kościelnego, dzwonnica	A/109
Rudno Pierwsze	cmentarz epidemiczny wraz z drzewostanem	A/1374

Tabela 41 Zabytki położone na terenie Gminy Milanów wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i zabytków archeologicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie na podstawie Obwieszczenia Nr 1/2023 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego.

Na terenie gminy występują następujące obiekty sakralne wpisane do rejestru zabytków:

- **Kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego w Rudnie.** Najcenniejszy zabytek sakralny Gminy Milanów stanowiący przykład podlaskiej architektury drewnianej. Zbudowany w latach 1817 - 1818 na miejscu poprzedniej cerkwi z 1550 r. w skład założenia wchodzi także: drewniana dzwonnica wzniesiona prawdopodobnie w XVIII w. oraz plebania.
- **Zespół kościoła parafialnego p.w. Niepokalanego Poczęcia N.M.P. w Milanowie.** w skład zespołu wchodzi: kościół murowany wzniesionego w latach 1858 - 1861 przez architekta Henryka Marconiego w stylu późnoklasycystycznym, plebania murowana, zbudowana ok. 1920 r. oraz otaczający drzewostan.
- **Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja w miejscowości Radcze.** Obiekt murowany, pierwotnie cerkiew prawosławna wybudowana ok. 1895 r.

Na terenie gminy zlokalizowane są również założenia rezydencjonalne wpisane do rejestru zabytków:

- **Zespół dworsko-parkowy w Kopinie** obejmujący: dwór drewniany wybudowany w latach 1936-1939, piwnicę murowaną (z początku XX w.) oraz park krajobrazowy z końca XIX w.
- **Założenie dworsko-ogrodowe z zespołem gorzelni w Milanowie.** w skład założenia wchodzi następujące obiekty: dwór murowany, park z alejami dojazdowymi, oficyna, stajnia cugowa, oranżeria, gorzelnia, magazyn gorzelni i dom gorzelnego.

W rejestrze ujęto również zabytkowe cmentarze:

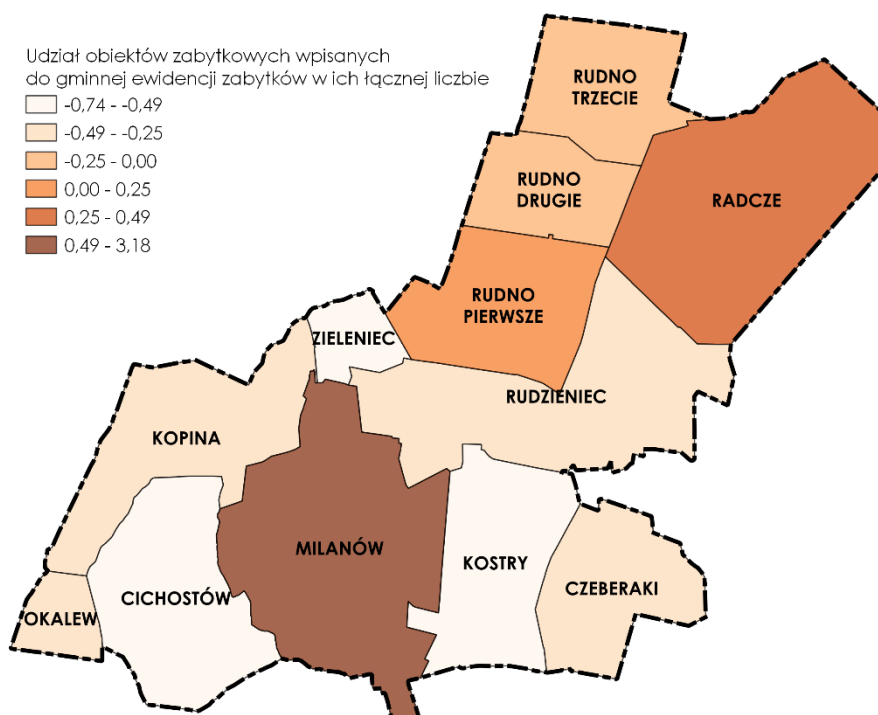
- **cmentarz wojenny** z I wojny światowej wraz z drzewostanem w Okalewie – założony w 1914 r.
- **cmentarz greckokatolicki** w miejscowości Radcze – założony w drugiej połowie XVIII w.
- **cmentarz epidemiczny** w miejscowości Rudno – założony w 1872 r.

Obiekty o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, nie wpisane do rejestru zabytków, ujęto również w gminnej ewidencji zabytków przyjętej Zarządzeniem Nr 239/2021 Wójta Gminy Milanów z 9 marca 2021 r. Obszar gminy jest również stosunkowo bogaty w zabytki archeologiczne. Występują tu stanowiska archeologiczne w postaci wsi i osad historycznych oraz cmentarzysk, obozowisk, a także pojedynczych punktów osadniczych.

Sołectwo	Liczba budynków obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków	Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie	Zestandaryzowany wskaźnik cząstkowy
Cichostów	2	2,5%	-0,51
Czeberaki	4	5,1%	-0,29
Kopina	3	3,8%	-0,40
Kostrzy	1	1,3%	-0,62
Milanów	35	44,3%	3,18
Okalew	3	3,8%	-0,40
Radcze	10	12,7%	0,38
Rudno Pierwsze	7	8,9%	0,05
Rudno Drugie	5	6,3%	-0,18
Rudno Trzecie	5	6,3%	-0,18
Rudzieniec	4	5,1%	-0,29
Zieleniec	0	0,0%	-0,74

Tabela 42 Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Ryc. 37 Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.

Źródło: Opracowanie własne.

Obiekty zabytkowe – wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków – z jednej strony stanowią oczywisty potencjał, jeśli chodzi o dziedzictwo kulturowe, z drugiej strony jednak bardzo często znajdują się one w złym stanie technicznym, wymagającym szerokich prac konserwatorsko-remontowych.

Wśród czynników przyczyniających się do degradacji zabytków na terenie gminy należy wymienić m.in.: niedostateczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz brak dostępu do obiektów zabytkowych, które znajdują się w posiadaniu prywatnym. Problemy dotyczące odbudowy, utrzymania i zabezpieczenia zabytków mają również charakter finansowy i obejmują wysokie koszty utrzymania zabytków i niewystarczające środki finansowe w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rewaloryzację i rewitalizację obiektów zabytkowych. Należy zwrócić również uwagę na nierzadko występującą skomplikowaną sytuację własnościową tych nieruchomości.

Zabytki rejestrowe znajdują się na terenie sołectw: Kopina, Milanów, Okalew, Radcze, Rudno Drugie i Rudno Pierwsze. Natomiast biorąc pod uwagę zapisy gminnej ewidencji zabytków najwięcej obiektów zabytkowych, a tym samym najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w sołectwach: Milanów (3,18), Radcze (0,38) oraz Rudno Pierwsze (0,05).

W sferze funkcjonalno-przestrzennej dokonano analizy zjawisk dotyczących nagromadzenia zasobu dziedzictwa kulturowego oraz dostępności do wybranych obiektów infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.

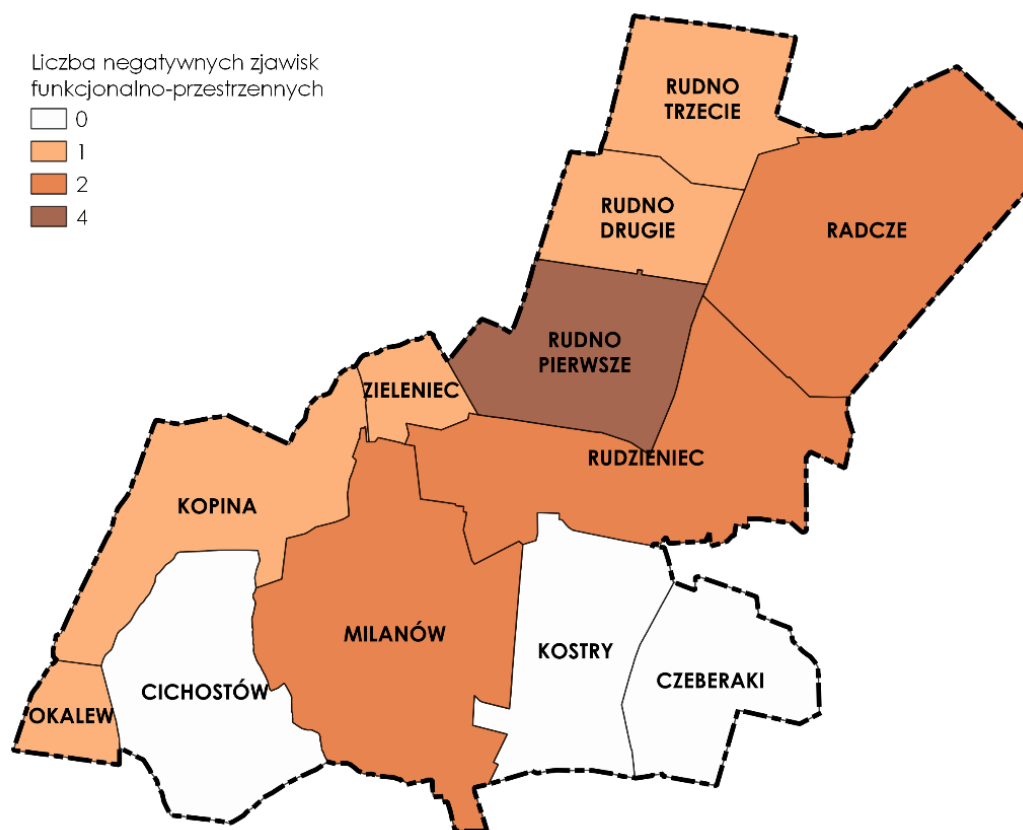
Sołectwo	Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej	Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Obecność obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	Nagromadzenie obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków	Liczba negatywnych zjawisk
Cichostów	-	-	-	-	0
Czeberaki	-	-	-	-	0
Kopina	-	-	+	-	1
Kostrzy	-	-	-	-	0
Milanów	-	-	+	+	2
Okalew	-	-	+	-	1
Radcze	-	-	+	+	2
Rudno Pierwsze	+	+	+	+	4
Rudno Drugie	-	-	+	-	1
Rudno Trzecie	-	+	-	-	1
Rudzieniec	+	+	-	-	2
Zieleniec	-	+	-	-	1

Tabela 43 Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej.

Źródło: Opracowanie własne.

Największa skala zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej występuje na terenie sołectwa Rudno Pierwsze, gdzie zaobserwowano występowanie negatywnych zjawisk dotyczących nagromadzenia obiektów zabytkowych, jak i utrudnionej dostępności do wybranych usług i infrastruktury. Negatywnie zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej odnotowano również w jednostkach: Kopina, Milanów, Okalew, Radcze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie, Rudzieniec i Zieleniec.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Ryc. 38 Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej.

Źródło: Opracowanie własne.

Sfera techniczna

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego dodatkowego negatywnego zjawiska. Ustawodawca uznał, że do katalogu takich zjawisk zaliczyć można zagadnienia techniczne, dotyczące w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Analiza negatywnych zjawisk technicznych w Gminie Milanów rozpatrywana była na podstawie czterech wskaźników cząstkowych:

- **dostęp do sieci wodociągowej,**
- **dostęp do sieci kanalizacyjnej,**
- **obecność budynków użyteczności publicznej wymagających głębokich prac modernizacyjnych lub termomodernizacyjnych,**
- **obecność obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.**

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju obszaru oraz w zasadniczy sposób wpływającym na ochronę środowiska jest sieć wodno-kanalizacyjna. Brak przyłączy do sieci może powodować nieefektywne korzystanie z obiektów budowlanych, zwiększać prawdopodobieństwo występowania negatywnych konsekwencji zdrowotnych dla mieszkańców, a także negatywnie wpływać na stan środowiska przyrodniczego.

Zaopatrzenie mieszkańców gminy w wodę odbywa się głównie poprzez gminny system wodociągów grupowych. Według stanu na koniec 2021 r. do sieci wodociągowej liczącej 82,2 km podłączonych było 1 093 odbiorców. Wskaźnik zwodociągowania gminy liczony udziałem procentowym osób korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców wyniósł 85,4 % i był niewiele niższy od wartości obliczonych dla powiatu parczewskiego (87,2%) i województwa lubelskiego (87,5%). Wieś Zieleniec o rozproszonej i najmniej licznej zabudowie w gminie nie posiada dostępu do sieci wodociągowej. Na obszarze tym zapotrzebowanie na wodę pokrywane jest z indywidualnych ujęć wody (z płytkich studni kopalnych oraz wierconych).

Znacznie bardziej niekorzystnie przedstawia się natomiast sytuacja w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Długość kanalizacji sanitarnej na terenie gminy w 2021 r. wyniosła łącznie 12,6 km. w 2021 r. z kanalizacji korzystało jedynie 16,6% mieszkańców obszaru. w tym samym okresie odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w powiecie parczewskim wynosił 46,0%, a w województwie lubelskim 54,0%. Zbiorczy system kanalizacji sanitarnej obsługuje jedynie

sołectwa Milanów oraz Kostry. w pozostałych miejscowościach gospodarka ściekowa opiera się przede wszystkim na bezodpływowych zbiornikach na ścieki, okresowo wybieranych i wywożonych do oczyszczalni ścieków. Jedynie niewielka część gospodarstw na terenie gminy posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków. Nieuporządkowana gospodarka ściekowa nie tylko wpływa na komfort życia mieszkańców, lecz również stanowi duże zagrożenie dla jakości gleb i wód podziemnych, będących rezerwuarem wody pitnej.

Sołectwo	Dostęp do sieci wodociągowej	Dostęp do sieci kanalizacyjnej
Cichostów	Tak	Nie
Czeberaki	Tak	Nie
Kopina	Tak	Nie
Kostry	Tak	Tak
Milanów	Tak	Tak
Okalew	Tak	Nie
Radcze	Tak	Nie
Rudno Pierwsze	Tak	Nie
Rudno Drugie	Tak	Nie
Rudno Trzecie	Tak	Nie
Rudzieniec	Tak	Nie
Zieleniec	Nie	Nie

Tabela 44 Dostęp do sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

Budynki użyteczności publicznej są ogólnodostępnymi obiektami budowlanymi, które znajdują się w przestrzeni publicznej i wypełniają zadania polegające na zaspokajaniu zbiorowych i indywidualnych potrzeb społecznych, publicznych, przez świadczenie powszechnie dostępnych usług. Obiekty spełniające funkcje publiczne są lokalizowane w miejscach publicznych szczególnie eksponowanych i istotnych pod wieloma względami dla społeczności lokalnej. Pomimo działań nadal wiele budynków użyteczności publicznej w Gminie Milanów wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych lub termomodernizacyjnych oraz dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Termomodernizacja to ogół działań, których celem jest zmniejszenie zapotrzebowania budynku na energię cieplną oraz zredukowanie zużycia energii pierwotnej. Obejmuje między innymi: zmiany w strukturze budynku, np. ocieplenie jego ścian albo remont dachu, modernizację systemów ogrzewania i wentylacji, remont systemów doprowadzających wodę, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, montaż energooszczędnego oświetlenia oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Poprzez modernizację obiektu budowlanego należy rozumieć natomiast podniesienie jego walorów estetycznych i użytkowych poprzez unowocześnienie, ulepszenie, uwspółcześnienie tego obiektu.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Milanowie na terenie gminy znajduje się 1 budynek użyteczności publicznej wymagający głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych. Budynek ten zlokalizowany jest w sołectwie Radcze.

Działania gminy, dotyczące przestrzeni publicznej powinny nie tylko poprawiać jej jakość i estetykę, lecz również powinny być ukierunkowane na zapewnienie dostępności tej przestrzeni. Dostępność dotyczy wszystkich mieszkańców, ale w codziennym życiu jej brak odczuwają głównie osoby o szczególnych potrzebach, w tym indywidualnych, wynikających z braku pełnej sprawności. Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami osoba ze szczególnymi potrzebami to osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność dotyczy więc w szczególności osób: na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się, niewidomych i słabo widzących, głuchych i słabo słyszących oraz głuchoniewidomych, z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego).

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Milanowie na terenie gminy znajduje się 9 budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Przedmiotowe budynki zlokalizowane są na terenie sołectw: Czeberaki, Kopina, Milanów, Radcze, Rudno Pierwsze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie oraz Zieleniec.

Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej wymagające głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych	Budynki użyteczności publicznej niedostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.
Cichostów	0	0
Czeberaki	0	1
Kopina	0	1
Kostry	0	0
Milanów	0	2
Okalew	0	0
Radcze	1	1
Rudno Pierwsze	0	1
Rudno Drugie	0	1
Rudno Trzecie	0	1
Rudzieniec	0	0
Zieleniec	0	1

Tabela 45 Budynki użyteczności publicznej wymagające głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych oraz niedostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Milanów.

W sferze technicznej dokonano analizy czterech wskaźników przedstawiających poziom zjawisk kryzysowych dotyczących niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

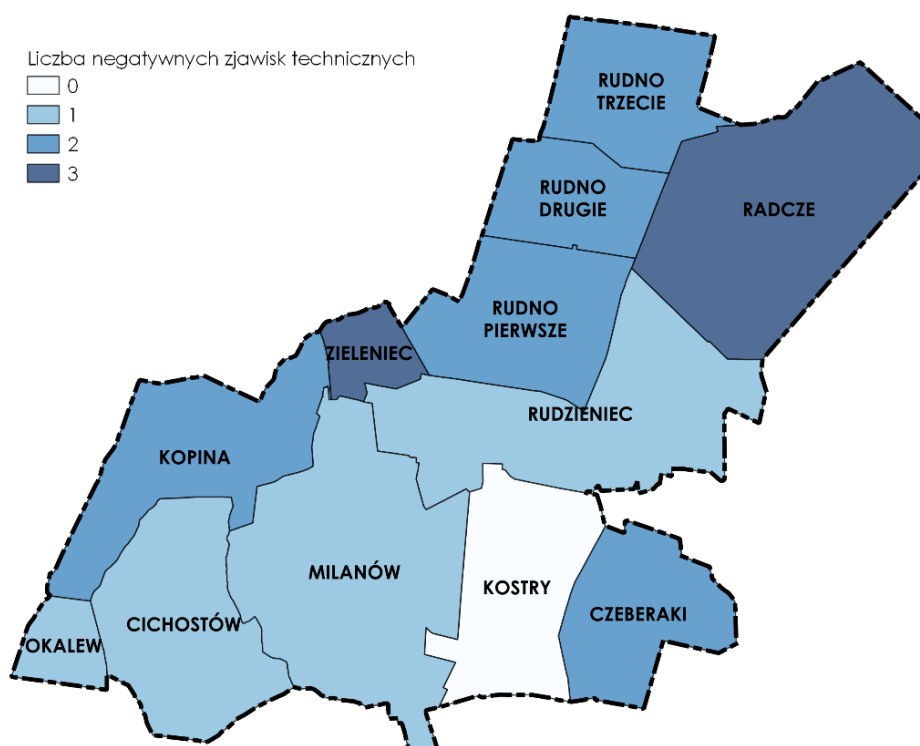
Sołectwo	Dostęp do sieci wodociągowej	Dostęp do sieci kanalizacyjnej	Obecność budynków użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji	Liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	Liczba negatywnych zjawisk
Cichostów	-	+	-	-	1
Czeberaki	-	+	-	+	2
Kopina	-	+	-	+	2
Kostrzy	-	-	-	-	0
Milanów	-	-	-	+	1
Okalew	-	+	-	-	1
Radcze	-	+	+	+	3
Rudno Pierwsze	-	+	-	+	2
Rudno Drugie	-	+	-	+	2
Rudno Trzecie	-	+	-	+	2
Rudzieniec	-	+	-	-	1
Zieleniec	+	+	-	+	3

Tabela 46 Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze technicznej.

Źródło: Opracowanie własne.

Największa skala problemów w sferze technicznej występuje na terenie sołectw: Radcze i Zieleniec, gdzie odnotowano po trzy zjawiska kryzysowe. Negatywnie zjawiska w sferze technicznej zaobserwowano również na terenie jednostek: Cichostów, Czeberaki, Kopina, Milanów, Okalew, Rudno Pierwsze, Rudno Drugie, Rudno Trzecie oraz Rudzieniec.

Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej zaprezentowano na poniższej rycinie.

Ryc. 39 Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej.

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji jako obszar zdegradowany można wskazać obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Zgodnie z przyjętą metodyką, za obszar zdegradowany uznano jednostki analityczne, dla których zdiagnozowano wysoką koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej (wyrażoną dodatnią wartością syntetycznego wskaźnika społecznego), oraz dla których zidentyfikowano (na zasadzie 0-1) przynajmniej jedno negatywne zjawisko w przynajmniej jednej z 4 sfer wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4 ustawy o rewitalizacji.

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej	Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej	Negatywne zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej	Negatywne zjawiska w sferze technicznej
Cichostów	-0,51	+	+	-	+
Czeberaki	-2,34	+	+	-	+
Kopina	0,15	+	+	+	+
Kostry	0,81	+	+	-	-
Milanów	0,66	-	+	+	+
Okalew	1,13	-	+	+	+
Radcze	-1,19	+	+	+	+
Rudno Pierwsze	-1,76	+	+	+	+
Rudno Drugie	-0,41	+	+	+	+
Rudno Trzecie	-1,70	+	+	+	+
Rudzieniec	5,18	+	+	+	+
Zieleniec	-0,05	+	+	+	+

Tabela 47 Zestawienie syntetycznego wskaźnika społecznego oraz negatywnych zjawisk w pozostałych sferach.

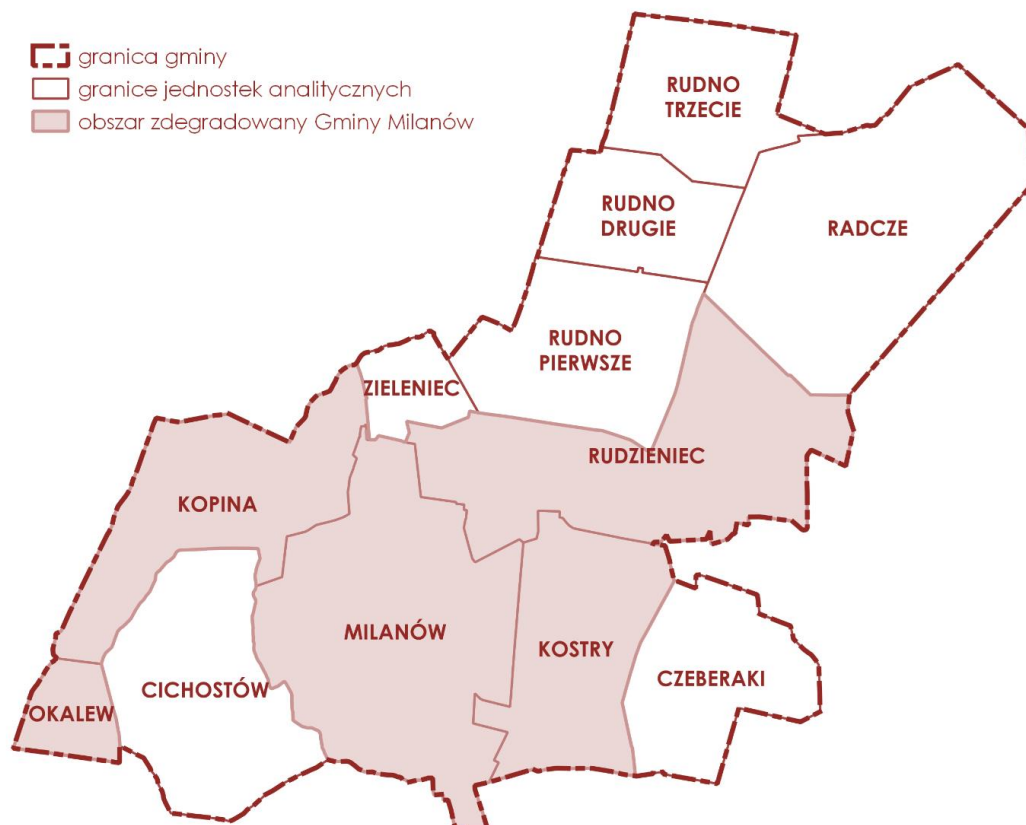
Źródło: Opracowanie własne.

Sołectwo	Syntetyczny wskaźnik społeczny	Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba mieszkańców (osoby)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
Kopina	0,15	1 069,57	9,2%	356	9,5%
Kostrzy	0,81	931,70	8,0%	485	12,9%
Milanów	0,66	1 838,85	15,8%	1 019	27,1%
Okalew	1,13	227,74	2,0%	121	3,2%
Rudzieniec	5,18	1 568,58	13,4%	102	2,7%
RAZEM:	-	5 636,44	48,3%	2 083	53,6%

Tabela 48 Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego Gminy Milanów.

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z powyższym jako obszar zdegradowany Gminy Milanów należy wskazać tereny jednostek: Kopina, Kostrzy, Milanów, Okalew oraz Rudzieniec.

Ryc. 40 Obszar zdegradowany w Gminie Milanów.

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji jako obszar rewitalizacji wyznacza się obszar gminy obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, który:

- **cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej,**
- **posiada istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego i na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację,**
- **nie przekracza 20% powierzchni gminy,**
- **jest zamieszkiwany przez nie więcej niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.**

W procesie delimitacyjnym, jako obszar zdegradowany wskazano obszar składający się z jednostek: Kopina, Kostry, Milanów, Okalew oraz Rudzieniec. Uwzględniając pozostałe kryteria ustawowe, niemożliwym jest wskazanie całego obszaru zdegradowanego, jako obszaru rewitalizacji, ze względu na ograniczenia ludnościowe i powierzchniowe. Cały obszar zdegradowany zamieszkuje 53,6% mieszkańców gminy, co znacznie przekracza ustawowo dopuszczalny wskaźnik 30%. Pod względem powierzchniowym obszar ten obejmuje 48,3% powierzchni całej gminy.

Przy określaniu granic obszaru rewitalizacji kierowano się zasadami:

- **zwartości i ciągłości obszaru,** polegającej na unikaniu wyłączenia z granic obszaru pojedynczych działek oraz dzielenia działek niezgodnie z ich granicami ewidencyjnymi (wyjątkiem w tym wypadku były działki pod drogami oraz liniami kolejowymi ze względu na ich fizjonomię), mającą na celu wskazanie granic obszaru charakteryzującego się zwartą strukturą funkcjonalno-przestrzenną,
- **podejścia zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie** polegającą na uwzględnieniu w procesie delimitacji polityki przestrzennej oraz fizjonomii krajobrazu w taki sposób, aby obszar rewitalizacji obejmował kluczowe dla rozwoju gminy tereny, wspierając w ten sposób procesy synergii rozwoju lokalnego.

Rewitalizacja jest formą specjalnej interwencji publicznej, mającą na celu ulokowanie w relatywnie krótkim czasie możliwie wielu zasobów na ograniczonym terenie w celu wywołania samopodtrzymujących się impulsów rozwojowych. Aby osiągnąć założone cele, musi być mocno skoncentrowana i ograniczona terytorialnie. Należy mieć na uwadze, że 30% mieszkańców to wysoki limit i przy objęciu takiego odsetka społeczności zamieszkującego rozległe tereny gminy działaniami rewitalizacyjnymi może być trudno zachować zasadę koncentracji środków na rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów. Objęcie obszarem rewitalizacji większej powierzchni o relatywnie niskim wskaźniku zaludnienia właściwie uniemożliwia prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji. Prowadzi to do rekomendacji obejmowania obszarem rewitalizacji mniejszej powierzchni gminy o relatywnie wyższych wskaźnikach zaludnienia. Należy również pamiętać, że obszary deficytowe powinny zostać wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów technicznych przestrzennych, ekonomicznych

i społecznych, jednak z naciskiem położonym przede wszystkim na zdiagnozowane problemy społeczne i ich skalę.

Ponadto, w kontekście znaczenia poszczególnych jednostek analitycznych dla rozwoju lokalnego gminy oraz planowanych działań rewitalizacyjnych, warto podkreślić konieczność zachowania ciągłości rozpoczętych procesów rewitalizacyjnych. Należy pamiętać, że rewitalizacja jest procesem wieloaspektowym i długotrwałym, wymagającym zachowania konsekwencji.

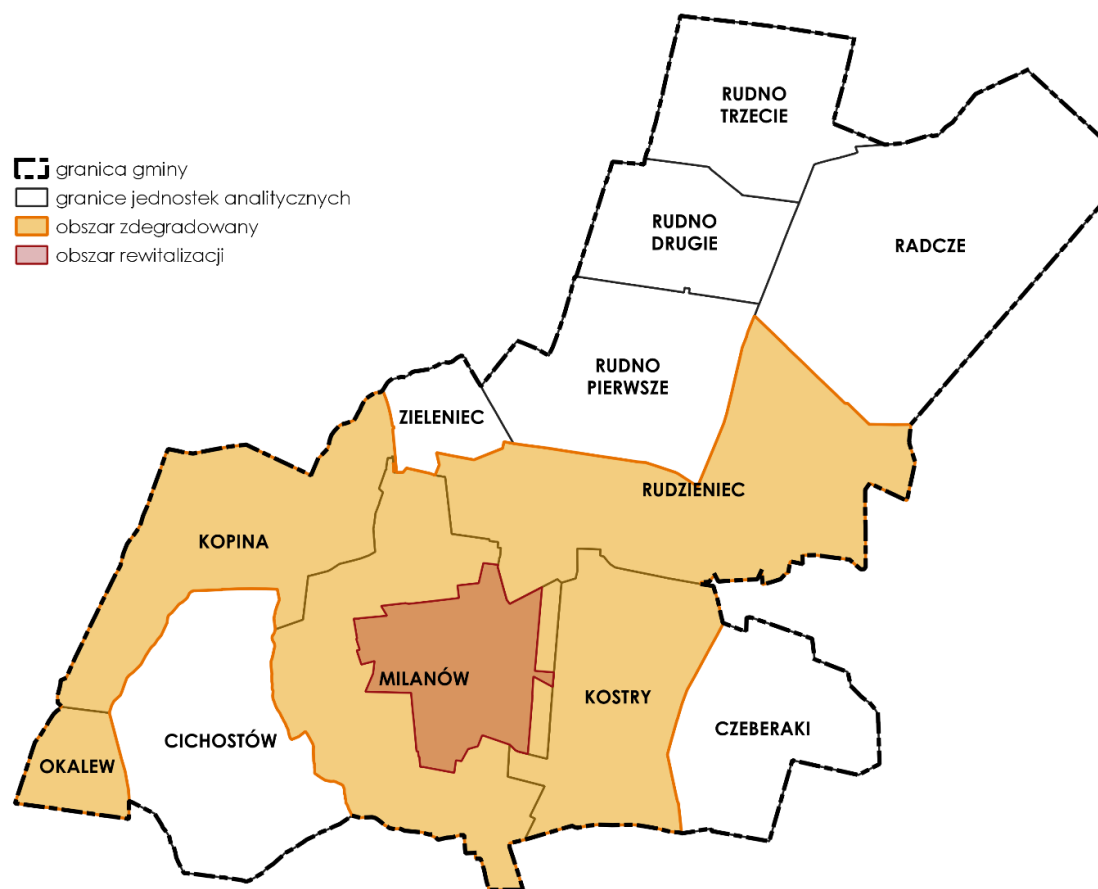
Uwzględniając wyniki diagnozy delimitacyjnej (przede wszystkim skalę natężenia negatywnych zjawisk sfery społecznej), dane dotyczące liczby osób zamieszkujących poszczególne jednostki analityczne, jak również kierując się skalą potrzeb rewitalizacyjnych, rolą poszczególnych jednostek w strukturze gminy, z obszaru rewitalizacji wykluczono jednostki analityczne Kopina, Kostry, Okalew i Rudzieniec. Jednostki te charakteryzują się albo niską wartością syntetycznego wskaźnika społecznego, co wskazuje na relatywnie najlepszą sytuację spośród wszystkich jednostek obszaru zdegradowanego albo małą liczbą ludności, a tym samym niskim wskaźnikiem zaludnienia, co uniemożliwia, a co najmniej zdecydowanie ogranicza prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji.

W kolejnym kroku, z tak wyznaczonego obszaru, obejmującego jednostkę analityczną Milanów, określono obszar rewitalizacji o wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej obejmujący:

- tereny zurbanizowane, tj. zabudowane działki w ich granicach ewidencyjnych na podstawie treści mapy zasadniczej gminy,
- istotne dla rozwoju lokalnego tereny, na których gmina zamierza prowadzić rewitalizację przy uwzględnieniu kluczowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- obszary, na których znajduje się infrastruktura, której modernizacja i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców przyczyni się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów;
- obszary, na których znajduje się infrastruktura, w oparciu o którą można prowadzić szereg działań i projektów służących rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę powyższe, tj.: wytyczne wynikające z ustawy o rewitalizacji, strukturę funkcjonalno-przestrzenną, znaczenie poszczególnych terenów dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, rozkład przestrzenny terenów zurbanizowanych, granice ewidencyjne działek, a także zamierzenia rewitalizacyjne gminy wskazuje się obszar rewitalizacji położony w granicach jednostki Milanów. Tak zdelimitowany obszar rewitalizacji zamieszkuje 27,0% ogólnej liczby mieszkańców gminy (1 017 osób, wg stanu na 31 grudnia 2021 r.)²³, a jego powierzchnia obejmuje 5,2% powierzchni gminy (605,36 ha).

²³ Według danych na maj 2023 r. obszar rewitalizacji jest zamieszkiwany przez 998 osób.

Ryc. 41 Obszar rewitalizacji w Gminie Milanów.

Źródło: Opracowanie własne.

4. WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI

4.1. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI

Wizja stanu obszaru rewitalizacji wyznaczonego na terenie Gminy Milanów po zakończeniu procesu rewitalizacji w 2030 roku, tj. w perspektywie umożliwiającej realne osiągnięcie założonych celów rewitalizacji oraz ocenę jej rezultatów, w sposób szczególny odnosi się do wartości i założeń, uznanych za priorytetowe z punktu widzenia zidentyfikowanych w Gminie problemów oraz zdefiniowanych oczekiwań i potrzeb mieszkańców.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów zakłada kompleksowe i komplementarne ujęcie wdrażanych zadań oraz ich wzajemne przenikanie się w kluczowych dla procesu rewitalizacji sferach - społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Wyznacznikiem osiągnięcia sukcesu w procesie rewitalizacji na obszarze Gminy Milanów będzie osiągnięcie w perspektywie 2030 roku takiego stanu obszaru rewitalizacji, który pozwoli mieszkańcom na korzystanie z bogatego dziedzictwa kulturowego opartego o lokalne potencjały i wzmocni istniejące już więzi społeczne. Obszar rewitalizacji będzie obszarem zielonym, zadbanym i przyjaznym środowisku.

Znaczącej poprawie ulegnie wizerunek nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całej gminy. Polepszona zostanie oferta usług społecznych, realizowane będą ciekawe projekty kulturalno-społeczne i edukacyjne dostosowane do potrzeb różnych grup społeczności, co wzmocni poczucie lokalnej tożsamości i przynależności. Na obszarze rewitalizacji będzie realizowana oferta kulturalna skierowane do turystów i odwiedzających, co wpłynie pozytywnie na rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Istotnym elementem wszystkich działań na obszarze rewitalizacji będzie dbałość o jakość środowiska naturalnego, a także podniesienie jakości życia jego mieszkańców – w tym zakresie realizowane będą przedsięwzięcia na rzecz mieszkańców z grup defaworyzowanych (m.in. najuboższych, rodzin z problemami, osób niepełnosprawnych, seniorów). Polepszy się jakość miejsc spotkań lokalnej społeczności, które staną się bardziej przyjaznymi do spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz prowadzenia działań społecznych. Budyunki i przestrzenie będą dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

4.2. CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

W oparciu o powyższą wizję obszaru rewitalizacji po zakończeniu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2023-2030 zdefiniowano jego cele. Wyznaczone cele i kierunki działań stanowią reakcję na zidentyfikowane potrzeby i służą eliminacji lub znacznemu ograniczeniu negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji.

Podczas wyznaczania celów przyjęto kryteria SMART:

S – skonkretyzowane co do zakresu i planowanych metod osiągnięcia,

M – mierzalne, czyli możliwe do zmierzenia przy pomocy wskaźników,

A – osiągalne, czyli wykonalne technicznie,

R – realistyczne, czyli uwzględniające dostępne zasoby, czas i zakres interwencji,

T – terminowe, czyli zamknięte do roku 2030.

Poniżej przedstawione cele są w układzie hierarchicznym (cele główne i priorytety działań), niemniej ich kolejność nie odzwierciedla ani ich ważności ani kolejności wdrażania.

Wyznaczono 4 cele główne procesu rewitalizacji:

- 1. Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom**
- 2. Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną**
- 3. Godne warunki życia mieszkańców**
- 4. Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego.**

Dla powyższych celów głównych określono następujące priorytety działań:

CEL GŁÓWNY		PRIORYTET DZIAŁAŃ
1.	Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom	<p>1.1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej uwzględniającej potrzeby różnych grup użytkowników, ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych</p> <p>1.2. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości poprzez tworzenie korzystnych warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych służących mieszkańcom.</p> <p>1.3. Poprawa jakości powietrza</p>
2.	Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną	<p>2.1 Poprawa dostępu do atrakcyjnej infrastruktury społecznej i kulturalnej służącej wzmacnianiu więzi społecznych</p> <p>2.2 Poprawa jakości oferty cyklicznych działań społecznych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji.</p> <p>2.3 Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań społecznych</p>
3.	Godne warunki życia mieszkańców	<p>3.1 Podnoszenie kompetencji społecznych osób objętych pomocą społeczną.</p> <p>3.2 Rozwój elastycznej oferty usług społecznych świadczonych na rzecz lokalnej społeczności</p> <p>3.3 Wsparcie systemu opieki nad dziećmi i młodzieżą</p> <p>3.4 Rozwijanie oferty działań edukacyjnych ukierunkowanych na zdobywanie nowych kompetencji</p>
4.	Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego.	<p>4.1 Wykorzystywanie zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego do prowadzenia nowej działalności i tworzenia nowych produktów</p> <p>4.2 Działania dla dzieci i młodzieży oraz współpraca międzypokoleniowa w oparciu o potencjał kulturowy gminy</p>

Tabela 49 Cele i priorytety działań Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

4.3. POWIĄZANIE CELÓW Z PROBLEMAMI I POTENCJAŁAMI

CELE		PRIORYTETY DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom	1.1.	Poprawa jakości przestrzeni publicznej uwzględniającej potrzeby różnych grup użytkowników, ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. ▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, ▪ Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym. ▪ Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych. ▪ Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.
	1.2.	Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości poprzez tworzenie korzystnych warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych służących mieszkańcom – program mikrograntów.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niekorzystne wskaźniki gospodarcze (ilościowe i jakościowe) ▪ Znaczna ilość zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji działających na rzecz aktywności kulturalnej i społecznej. ▪ Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.
	1.3.	Poprawa jakości powietrza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki poziom zanieczyszczenie powietrza (duża ilość kotłowni węglowych, intensywny ruch komunikacyjny, ▪ Nadmierna emisja hałasu komunikacyjnego,

CELE	PRIORYTETY DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zanieczyszczenia pochodzące z produkcji rolniczej (nawozy sztuczne i produkcja zwierzęca na dużą skalę) ▪ Nadmierna obecność odpadów niebezpiecznych dla środowiska oraz zdrowia mieszkańców w tym azbestu, ▪ Dobre warunki do rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej oraz realne szanse rozwoju upraw energetycznych i produkcji biogazu z odpadów pochodzenia roślinnego
<p>Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną</p>	<p>2.1 Poprawa dostępu do atrakcyjnej infrastruktury społecznej i kulturalnej służącej wzmocnieniu więzi społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dysfunkcyjny układ komunikacyjny oraz związane z tym obciążenie ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców, ▪ Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych
	<p>2.2 Poprawa jakości oferty cyklicznych działań społecznych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach obszaru rewitalizacji ▪ Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych.
	<p>2.3 Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach obszaru rewitalizacji ▪ Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych.

CELE	PRIORYTETY DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
3. Godne warunki życia mieszkańców	3.1 Podnoszenie kompetencji społecznych osób objętych pomocą społeczną.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach obszaru rewitalizacji ▪ Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy
	3.2 Rozwój elastycznej oferty usług społecznych świadczonych na rzecz lokalnej społeczności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy.
	3.3 Wsparcie systemu opieki nad dziećmi i młodzieżą	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. ▪ Zagrożenia związane z zakłócaniem porządku publicznego i wandalizmem. ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy.
	3.4 Rozwijanie oferty działań edukacyjnych ukierunkowanych na zdobywanie nowych kompetencji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych.

CELE	PRIORYTETY DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
4. Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego.	4.1 Wykorzystywanie zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego do prowadzenia nowej działalności i tworzenia nowych produktów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy.
	4.2. Działania dla dzieci i młodzieży oraz współpraca międzypokoleniowa w oparciu o potencjał kulturowy gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagrożenie stanu obiektów zabytkowych i brak wykorzystania ich potencjału gospodarczego (turystycznego) ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy. ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. ▪ Znaczna liczba osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnych i starszych. ▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy.

Tabela 50 Powiązania problemów obszaru rewitalizacji z celami i kierunkami działań

5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów obejmuje listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym²⁴. Lista zawiera informacje istotne dla zapewnienia realizacji celów programu przy uwzględnieniu zróżnicowanego poziomu gotowości realizacyjnej poszczególnych przedsięwzięć.

Dla zoptymalizowania realizacji każdego z przedsięwzięć przyjęto założenie, że przystąpienie do realizacji może zostać poprzedzone dodatkową analizą, której celem będzie weryfikacja pierwotnych założeń projektowych w oparciu o ocenę praktyk i rozwiązań zastosowanych w procesie realizacji przedsięwzięć o podobnym charakterze. Celem zapewnienia najkorzystniejszego sposobu realizacji działań przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań, podejście to dotyczyć może wszystkich rodzajów planowanych działań.

Mając na uwadze techniczne uwarunkowania realizacji inwestycji, których pełne rozpoznanie nastąpi dopiero w okresie realizacji programu rewitalizacji, należy dopuścić konieczność interwencji poza granicami obszaru rewitalizacji. Wynika to z zakresu planowanych działań, które pomimo lokalizacji poza terenem rewitalizacji oddziaływać będą poprzez swoją działalność przede wszystkim na mieszkańców z obszaru rewitalizacji.

Ważnym aspektem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zasada spójności działań w zakresie planowanej infrastruktury oraz jej dalszej eksploatacji tj. określenia zasady przyszłej organizacji, funkcjonowania i wykorzystania dla potrzeb osiągnięcia prognozowanych rezultatów. Podkreśla to założenie, że nowo powstałą infrastrukturę należy traktować jako środek do osiągnięcia zakładanych celów, stąd pełna ocena skuteczności działań będzie odnosić się zarówno do procesu wykonawczego obiektów, jak i sposobu ich przyszłego funkcjonowania. w ten sposób zapewniona zostanie także integracja projektów infrastrukturalnych i miękkich. Dodatkowo projekty są zintegrowane na poziomie celów – ich wspólna realizacja pozwoli na osiągnięcie zdefiniowanego celu, co przyczyni się do faktycznej zmiany na obszarze rewitalizacji.

Każde ze zidentyfikowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych może stanowić odrębny projekt, ale może także łączyć się z innymi przedsięwzięciami w większe, wielokomponentowe projekty m.in. w przypadku inwestycji infrastrukturalnych lub organizacyjnych. Przedsięwzięcia infrastrukturalne z zakresu poprawy efektywności energetycznej i infrastruktury drogowej służyć

²⁴ Art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji,

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

będą osiągnięciu celów programu rewitalizacji tylko wówczas, gdy będą bezpośrednio powiązane lub wspólnie realizowane z innymi projektami głównie ze sfery społecznej.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane powinny być w zgodzie z zasadami dostępności, ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, uniwersalnego projektowania.

W niniejszym dokumencie znajduje się **10 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.**

L.p.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu
1.	Utworzenie Domu Seniora	2024-2030	250 000,00 zł
2.	Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie	2024-2030	2 500 000,00 zł
3.	Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia	2024-2030	10 000 000,00 zł
4.	Zielony Milanów	2024-2030	1 000 000,00 zł
5.	Czysta energia w Gminie Milanów	2024-2030	20 000 000,00 zł
6.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	2024-2030	1 000 000,00 zł
7.	Animacja kulturalna łączy pokolenia	2024-2030	1 000 000,00 zł
8.	Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	2024-2030	500 000,00 zł
9.	Stworzenie Domu Dziecka typu instytucjonalnego	2024-2030	10 000 000,00 zł
10.	Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów	2024-2030	5 000 000,00 zł
	Łączna szacunkowa wartość przedsięwzięć podstawowych	2024-2030	51 250 000,00 zł

Tabela 51 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych 2024-2030

5.2. KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Przedsięwzięcia umieszczone w powyżej tabeli są szczegółowo opisane w poniższych **Kartach Przedsięwzięć**, które uwzględniają:

- **Nazwę przedsięwzięcia** – identyfikującą przedsięwzięcie zarówno w GPR jak i na etapach ubiegania się o środki zewnętrzne,
- **Zakres przedsięwzięcia** – ogólne informacje dotyczące zakresu planowanych zadań i tam, gdzie to możliwe, z ilościowymi parametrami (m.in. długość ścieżek/chodników/dróg lub powierzchnia zrewitalizowanego obiektu),
- **Uzasadnienie** - informacje uzasadniające potrzebę wykonania zadania,
- **Prognozowane rezultaty** – określenie jakościowych rezultatów projektu,
- **Szacowana wartość**,
- **Źródła finansowania** – wskazanie funduszy i programów jako potencjalnych źródeł finansowania,
- **Miejsce realizacji** – szczegółowo określone miejsce realizacji zadania ze wskazaniem numerów działek lub nazw obiektów oraz własności,
- **Planowany okres realizacji** – określenie szacunkowego terminu realizacji zadania,
- **Wskaźniki monitorujące** – ilościowe i mierzalne wskaźniki będące w bezpośredniej korelacji z zakresem przedsięwzięcia,
- **Realizowane cele i kierunki działań** – bezpośrednie odniesienie do celów i kierunków działań wyznaczonych w GPR,
- **Podmiot realizujący** – wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za realizację zadania (gmina lub jej jednostki organizacyjne, podmioty prywatne, podmioty społeczne),
- **Sposób zapewnienia dostępności** – sposób w jaki zostaną zabezpieczone szczególne potrzeby osób w zakresie dostępności architektonicznej (m.in. obiekty wolne od barier poziomych i pionowych, umożliwienie dostępu do wszystkich pomieszczeń, zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego²⁵), w zakresie dostępności cyfrowej²⁶ oraz w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej²⁷.

²⁵ art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573 i 1981 oraz z 2022 r. poz. 558, 1700 i 1812)

²⁶ ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

²⁷ art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824 oraz z 2022 r. poz. 583 i 830)

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie Domu Seniora/Klubu Senior+
Zakres	<ul style="list-style-type: none"> ■ Przebudowa części budynku i wyposażenie go w celu utworzeniu pierwszego w gminie Klubu „Senior+” ■ Oferta zajęć terapeutyczno-aktywizujących dla seniorów
Uzasadnienie	<p>Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez stworzenie nowego miejsca poświęconego seniorom na mapie gminy wraz z przygotowaniem odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego.</p> <p>Nowy obiekt stanowi odpowiedź na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji i wpłynie na jakość życia mieszkańców całej gminy, ale w szczególności na obszarze rewitalizacji.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podniesienie poziomu aktywności społecznej w gminie poprzez poprawę standardu infrastruktury społecznej, ■ Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym, ■ Stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Milanów, działka nr 227/7, Obręb geodezyjny: Kolonia Milanów
Szacowana wartość	250 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ■ budżet gminy ■ FEL 2021-2027, ■ Rządowy Fundusz Polski Ład ■ Fundusze Szwajcarskie
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ■ Liczba instytucji objętych wsparciem ■ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ■ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	<p>Cel 1 - -Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom/1.1.,</p> <p>Cel 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.1,2.2, 2.3.</p> <p>Cel 4 - Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego/4.2.</p>
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ■ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń, ■ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii,

	<ul style="list-style-type: none">▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie
Zakres	Remont konserwatorski dworu Czetwertyńskich
Uzasadnienie	Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez stworzenie nowego miejsca poświęconego kulturze na mapie gminy wraz z przygotowaniem odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego. Nowy obiekt kultury stanowi odpowiedź na zwerbalizowane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji i wpłynie na jakość życia mieszkańców całej gminy, ale w szczególności na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podniesienie poziomu kultury w gminie poprzez poprawę standardu infrastruktury kultury, ▪ Zwiększenie dostępu mieszkańców i ich udziału w życiu kulturalnym, ▪ Poprawa jakości plenerowych przestrzeni publicznych ▪ Powstanie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji/Milanów
Szacowana wartość	25 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FEL 2021-2027, ▪ Rządowy Fundusz Polski Ład ▪ Fundusze Szwajcarskie
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba instytucji kultury objętych wsparciem ▪ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	<p>Cel nr 1 - Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom/1.1,</p> <p>Cel nr 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.1, 2.2, 2.3.</p> <p>Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/3.4</p> <p>Cel nr 4 - Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego/4.1, 4.2.</p>
Podmiot realizujący	Caritas Diecezji Siedleckiej
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń,

	<ul style="list-style-type: none">▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii,▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia
Zakres	Rozbudowa i remont budynku GOK
Uzasadnienie	Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez stworzenie nowego miejsca poświęconego kulturze na mapie gminy wraz z przygotowaniem odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego. Nowy obiekt kultury stanowi odpowiedź na zwerbalizowane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji i wpłynie na jakość życia mieszkańców całej gminy, ale w szczególności na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podniesienie dostępu do kultury w gminie poprzez poprawę standardu infrastruktury kultury, ▪ Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym, ▪ Stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne i kulturalne
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji działki nr 229/7, 229/6, 229/5, 229/4, 229/3, 222/3 w obrębie ewidencyjnym Kolonia Milanów w jednostce ewidencyjnej Milanów.
Szacowana wartość	10 000 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FEL 2021-2027, ▪ Rządowy Fundusz Polski Ład ▪ Fundusze Szwajcarskie
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba instytucji kultury objętych wsparciem ▪ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	<p>Cel nr 1 - Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom/1.1,</p> <p>Cel nr 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.1, 2.2, 2.3</p> <p>Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/3.2, 3.4</p> <p>Cel nr 4 - Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego/4.1, 4.2.</p>
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń,

	<ul style="list-style-type: none">▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii,▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Zielony Milanów
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zakres 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rewitalizacja parku, ▪ stworzenie ścieżek edukacyjnych z kodami QR i stroną internetową, ▪ wystawa plenerowa nt. ekologii, ▪ program edukacyjny
Uzasadnienie	<p>Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez stworzenie nowego miejsca poświęconego kulturze na mapie gminy wraz z przygotowaniem odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego.</p> <p>Nowy obiekt kultury stanowi odpowiedź na zwerbalizowane potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji i wpłynie na jakość życia mieszkańców całej gminy, ale w szczególności na obszarze rewitalizacji.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa dostępu do przestrzeni publicznych w gminie, ▪ stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne ▪ poprawa jakości powietrza ▪ poprawa stanu zdrowia i aktywności mieszkańców ▪ wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców ▪ wzrost atrakcyjności turystycznej gminy
Miejsce realizacji	Milanów
Szacowana wartość	2 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FEL 2021-2027, ▪ Rządowy Fundusz Polski Ład ▪ WFOŚ ▪ NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	<p>Cel nr 1 - Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom/1.3</p> <p>Cel nr 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.1, 2.3</p> <p>Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/3.4.</p>
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń, ▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii, ▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Czysta energia w Gminie Milanów
Zakres	Instalacje fotowoltaiczne i pompy ciepła
Uzasadnienie	Projekt dotyczy poprawy jakości powietrza poprzez ograniczenia emisji CO2 na terenie Gminy Milanów. Dojdzie do wymiany źródeł ciepła na bezemisyjne.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa stanu środowiska naturalnego w gminie ▪ poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy ▪ zwiększenie atrakcyjności gminy dla prowadzenia działalności gospodarczej ▪ wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Gmina Milanów
Szacowana wartość	20 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ Rządowy Fundusz Polski Ład ▪ WFOŚ ▪ NFOŚiGW
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem ▪ Spadek wartości zanieczyszczeń powietrza
Realizowane cele i kierunki działań	Cel nr 1 - Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom/1.3.
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zastosowanie zrozumiałego języka w dokumentach, materiałach informacyjnych i instrukcjach ▪ Projektowanie instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła z myślą o dostępności architektonicznej dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi (np. szerokie chodniki, windy, odpowiednie oznakowanie, rampy dla wózków inwalidzkich itp. ▪ Zapewnienie odpowiednich szkoleń dla personelu związanych z instalacją i obsługą instalacji fotowoltaicznych i pomp ciepła, aby mogli obsługiwać klientów z różnymi potrzebami i zapewniać im pełną pomoc.

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 6	
Nazwa przedsięwzięcia	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu
Zakres	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie działań animacyjno-edukacyjnych z zakresu reintegracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ organizacja imprez, spotkań, wydarzeń mających na celu integrację lokalnej społeczności, ▪ utworzenie Punktu Informacji Społecznej,
Uzasadnienie	Projekt jest dopowiedzą na potrzeby związane z istniejącym na terenie Gminy Milanów problemem zagrożenia wykluczeniem społecznym powodowanym ubóstwem, uzależnieniami, samotnością.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podniesienie poziomu integracji społecznej ▪ Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym, ▪ Stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Gmina Milanów
Szacowana wartość	1 000 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FEL 2021-2027
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba wdrożonych programów społecznych ▪ Liczba uczestników wydarzeń społecznych ▪ Liczba beneficjentów Punktu Informacji Społecznej
Realizowane cele i kierunki działań	Cel nr 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.2 Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/3.1,3.2, 3.4
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń, ▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii, ▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, ▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Animacja kulturalna łączy pokolenia
Zakres	<p>Wszystkie działania będą odbywać się w wyremontowanych przestrzeniach GOK i dworu Czetwertyńskich</p> <p>Projekt zakłada animację kulturową: cykl warsztatów, pokazów, dawnych gier, tradycji oraz tańców i zabaw regionalnych nawiązujących do kultury Południowego Podlasia dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców</p>
Uzasadnienie	Na terenie Gminy Milanów została zidentyfikowana potrzeba międzypokoleniowej integracji społecznej. Integracja będzie realizowana działaniami o charakterze kulturalnym.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym, ▪ Zwiększenie integracji społecznej mieszkańców gminy ▪ Zwiększenie aktywności osób zagrożonych wykluczeniem ▪ Promocja tradycji kulturalnych Południowego Podlasia
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Gmina Milanów
Szacowana wartość	1 000 000,00
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FIO, ▪ MKiDN ▪ Budżet Caritas, ▪ Środki sponsorskie i prywatne
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczestników programów i wydarzeń ▪ Liczba zrealizowanych wydarzeń i programów
Realizowane cele i kierunki działań	<p>Cel nr 2 - Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną/2.1, 2.2.</p> <p>Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/3.3, 3.4</p> <p>Cel nr 4 - Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego/4.1, 4.2</p>
Podmiot realizujący	Gmina Milanów
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń, ▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii, ▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, ▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie
Zakres	<p>Przedsięwzięcie zakłada prowadzenie edukacji dzieci i młodzieży oraz seniorów w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożeń w sieci (narkotyki, sekty, oszustwa, wyłudzenia) ▪ bezpieczeństwa w życiu codziennym (w ruchu drogowym, w środowisku domowym, w pracach rolniczych, udzielanie pierwszej pomocy)
Uzasadnienie	Zadanie to będzie również realizowało działania mające na celu międzypokoleniową integrację społeczną.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie świadomości uczestników ws zagrożeń ▪ poprawa umiejętności radzenia sobie w sytuacjach ryzyka, ▪ poprawa bezpieczeństwa osobistego uczestników poprzez naukę właściwych zachowań w różnych sytuacjach, np. w ruchu drogowym, w środowisku domowym czy podczas prac rolniczych, ▪ zwiększenie umiejętności udzielania pierwszej pomocy, co może przyczynić się do ratowania życia i zmniejszenia skutków wypadków i incydentów, ▪ lepsze zrozumienie konsekwencji podejmowanych decyzji i działań zarówno w świecie wirtualnym, jak i rzeczywistym ▪ wzrost zaufania społecznego co może przyczynić się do lepszej integracji społecznej i większej solidarności w społeczności lokalnej. ▪ zmniejszenie liczby incydentów związanych z bezpieczeństwem.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Gmina Milanów
Szacowana wartość	500 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy, ▪ inne źródła zewnętrzne ▪ OSP ▪ Policja
Planowany okres realizacji	2025-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba uczestników wydarzeń ▪ Liczba zrealizowanych programów edukacyjnych
Realizowane cele i kierunki działań	Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/ 3.1., 3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Kultury
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niwelowanie barier barier (architektonicznych, organizacyjnych etc) uniemożliwiających korzystanie z zajęć

	<ul style="list-style-type: none">▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń,▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii,▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,▪ zapewnienie warunków dla osób neuroatypowych
--	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Stworzenie Domu Dziecka typu instytucjonalnego (powiat)
Zakres	Modernizacja i dostosowanie zespołu dworskiego na potrzeby nowej instytucji
Uzasadnienie	Realizacja tego zadania wynika z potrzeb istniejących w tym zakresie na terenie powiatu parczewskiego.
Prognozowane rezultaty	Utworzenie 30 miejsc w nowoutworzonym Domu Dziecka
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Milanów
Szacowana wartość	10 000 000,00 zł
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy ▪ FIO, ▪ MKiDN ▪ Budżet Caritas, ▪ Środki sponsorskie i prywatne
Planowany okres realizacji	2024-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba instytucji kultury objętych wsparciem ▪ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel nr 3 - Godne warunki życia mieszkańców/ 3.1., 3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Powiat Parczewski
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, ▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń, ▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii, ▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, ▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów
Zakres	<p>W ramach zadania przewidziane jest wykonanie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa budynku magazynowo – biurowego przystosowanego do prowadzenia działalności gospodarczej wraz z wyposażeniem. Powstanie infrastruktura niezbędna do świadczenia różnego rodzaju usług, w części pomieszczeń biurowych zostanie utworzony Lokalny Inkubator Przedsiębiorczości, gdzie mieszkańcy Gminy Milanów będą mogli otrzymać usługę wirtualnego biura: skorzystać z biura i sprzętu biurowego niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej. ▪ Zagospodarowanie terenu wokół budynku – między innymi: utwardzenie terenu, utworzenie miejsca do sprzedaży produktów lokalnych, wjazd i parking, ogrodzenie, tablice informacyjno-wystawowe, oświetlenie placu, nasadzenia roślin, itp. ▪ Wyposażenie budynku w niezbędne urządzenia, sprzęt biurowy, media oraz meble. ▪ Organizowanie spotkań o charakterze mentoringowo-edukacyjnym. ▪ Organizowanie wydarzeń o charakterze wystawienniczo-targowym.
Uzasadnienie	Celem przedsięwzięcia jest rozwój gospodarczy Gminy Milanów poprzez budowę niezbędnej infrastruktury i aktywizację mieszkańców w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost gospodarczy gminy i rozwój lokalnej infrastruktury, ▪ zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy, zainteresowanie inwestorów i stworzenie nowych miejsc pracy dla mieszkańców Gminy Milanów oraz okolicznych regionów, ▪ wzrost konkurencyjności lokalnych firm i zamożności mieszkańców ▪ stworzenie nowych możliwości współpracy z innymi przedsiębiorstwami, instytucjami i organizacjami zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji Gmina Milanów
Szacowana wartość	5 000 000,00 PLN
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budżet gminy, ▪ inne źródła zewnętrzne
Planowany okres realizacji	2025-2030
Wskaźniki monitorujące	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba stworzonych stanowisk biurowych ▪ Liczba zrealizowanych programów mentoringowo-edukacyjnych

	<ul style="list-style-type: none">▪ Liczba zorganizowanych wydarzeń o charakterze wystawowo-targowym
Realizowane cele i kierunki działań	Cel nr 1 - Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom / 1.2.
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Kultury
Sposób zapewnienia dostępności	<ul style="list-style-type: none">▪ Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych,▪ oznaczenie informacyjne w jęz. Braille'a i w postaci kodów QR i zastosowanie kontrastowych oznaczeń,▪ tam, gdzie konieczne i możliwe - zastosowanie pętli indukcyjnych i tyflografii,▪ udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników,▪ zapewnienie godzin ciszy dla osób neuroatypowych

5.3. CHARAKTERYSTYKA DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niniejszy Program, zgodnie z Ustawą, wskazuje grupy pozostałych, nieumieszczonych na liście podstawowej, dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które posłużą realizacji kierunków działań opisanych w **Rozdziale 4.2**. Dla tych przedsięwzięć ustala się jedynie szacunkowe ramy czasu realizacji i finansowania.

Przedsięwzięcia dopuszczalne są istotne z punktu widzenia potrzeb obszaru rewitalizacji i mają za zadanie swym oddziaływaniem uzupełniać zaplanowane przedsięwzięcia podstawowe. Poprzez realizację kierunków działań, przyczyniają się do eliminacji lub ograniczenia zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Dlatego też, ich realizacja w znaczącym stopniu przyczynić się może do przeciwdziałania zidentyfikowanym problemom, wyeksponowania potencjałów podobszarów rewitalizacji, zwiększenia poziomu integracji i aktywności społecznej mieszkańców oraz szeregu innych korzyści o charakterze gospodarczym, środowiskowym i przestrzenno-funkcjonalnym.

GPR 2024-2030 zakłada realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:

- przygotowanie mieszkańców do skutecznego wprowadzania trwałych i korzystnych zmian w swoim otoczeniu;
- poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych;
- pobudzenie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne;
- zachęcenie mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego,
- aktywizację społeczności lokalnych i budowanie relacji sąsiedzkich;
- wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe);
- wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami lokalnej społeczności.

Zgodnie z zapisami *Zasad realizacji instrumentów terytorialnych Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*²⁸, zasadą ważną podczas tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji jest zachowanie komplementarności źródeł finansowania. Finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z kilku źródeł tj. montaż finansowy różnych funduszy i programów uniezależnia ich realizację od dostępności finansowania z jednego źródła. Daje to nie tylko lepszą gwarancję realizacji zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych, ale także stymuluje konieczność uzupełniania i łączenia wsparcia, w tym prywatnych i publicznych źródeł finansowania.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 uwzględnia możliwość wykorzystania wsparcia w formie grantów na mini-projekty rewitalizacyjne w ramach projektu „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu *Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027*.

Pogrupowane poniżej charakterystyki przedsięwzięć dopuszczalnych dotyczą projektów zarówno publicznych, jak i prywatnych, co do których na obecnym etapie nie można określić precyzyjnych ram.

²⁸ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

Grupa 1 - przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji:

1. przedsięwzięcia skierowane na włączenie osób wykluczonych, aktywizację społeczną i zawodową,
2. realizacja działań pobudzających przedsiębiorczość, w tym tworzenie i rozwój programów mentoringowych,
3. realizacja akcji i wydarzeń aktywizujących i integrujących środowisko organizacji pozarządowych, umożliwiających powstawanie forów współpracy.

Grupa 2 - przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji:

1. inicjatywy edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
2. organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokojenia potrzeb seniorów,
3. działania ukierunkowane na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym świetlica środowiskowa mająca na celu wsparcie lokalnej społeczności w procesie wychowania dzieci i młodzieży,
4. wydarzenia z dziedziny kultury oraz edukacji nieformalnej wspierającej rozwój osobisty,
5. stworzenie przestrzeni do realizacji inicjatyw służących rozwijaniu pasji i zdobywaniu nowych umiejętności,
6. realizacja międzypokoleniowych inicjatyw sportowych i kulturalnych angażujących mieszkańców obszaru rewitalizacji,
7. budowanie współpracy z organizacjami młodzieżowymi,
8. inicjatywy rozwijania zaangażowania społeczności obszaru rewitalizacji poprzez rozwój wolontariatu
9. działania integrujące mieszkańców, w tym organizacja lokalnych wydarzeń wzmacniających poczucie tożsamości lokalnej oraz identyfikacji z miejscem zamieszkania.

Grupa 3 - przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców:

1. poprawiające układ komunikacyjny w obszarze rewitalizacji,
2. inicjatywy w zakresie podnoszenia jakości obiektów i otaczającej ich przestrzeni oraz tworzenie przestrzeni wolnych od barier, w tym zwiększenie poziomu dostępności Placu Wolności dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz poprawa dostępności placów zabaw na obszarze rewitalizacji,
3. nadające funkcje społeczne obiektom i przestrzeniom niezagospodarowanym,
4. związane z działaniami wspólnymi ukierunkowanymi na tworzenie zieleni w miejscach zaniedbanych, w których brakuje zieleni np. podwórkach.
5. nastawione na realizację programów edukacyjnych oraz akcji informacyjnych podnoszących świadomość mieszkańców w zakresie ekologii i ochrony środowiska,
6. aranżujące przestrzeń publiczną mające na celu uporządkowanie przestrzeni reklamowej oraz opracowanie koncepcji wyglądu szyldów reklamowych na wybranym fragmencie obszaru rewitalizacji.

Tabela 52 Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE				
Typ przedsięwzięcia	Okres realizacji	Lokalizacja	Możliwe do realizacji przez podmioty:	Szacunkowa kwota przeznaczona na realizację projektów dopuszczalnych w PLN
Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	100 000,00 PLN
Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji	2023 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	100 000,00 PLN
Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców	2023 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	100 000,00 PLN

Tabela 53 Ramy czasowe i szacunkowe koszty nowych i kontynuowanych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

5.4. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI

Komplementarność jest szczególnie istotnym aspektem opracowania *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030*. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy skutkować będzie eliminacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, co w konsekwencji pozwoli na wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej i osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy.

Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych przedsięwzięć w zakresie: przestrzennym, problemowym proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Milanów zapewniają projekty wskazane do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Projekty te są ze sobą w dużym stopniu powiązane i wzajemnie się dopełniają.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, stanowiąc odpowiedź na zidentyfikowane problemy. Wiele z przedsięwzięć dotyczy obiektów użyteczności publicznej (obiekty i przestrzenie rekreacyjne, domy opieki, obiekty kultury), co bezpośrednio wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy, ale także będzie miało pozytywny wpływ na wizerunek całej gminy.

Komplementarność problemowa

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów zapewnia także komplementarność problemową przedsięwzięć. Wiele ze wskazanych do realizacji projektów dopełnia się tematycznie i tym samym gwarantuje oddziaływanie we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).

Najważniejsze dla mieszkańców obszaru rewitalizacji przedsięwzięcia dotyczą modernizacji **infrastruktury społecznej**:

- Utworzenie Domu Seniora
- Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie
- Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia
- Zielony Milanów,

infrastruktury technicznej:

- *Czysta energia w Gminie Milanów*

Realizacja tych przedsięwzięć infrastrukturalnych pozwoli na poprawę jakości i dostępu do usług społecznych, ograniczając tym samym zakres wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizacji.

Większość przedsięwzięć infrastrukturalnych oprócz komponentu remontowo-budowlanego obejmuje działania „miękkie” jak w przypadku” następujących przedsięwzięć:

w obszarze kultury:

- Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie
- Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia
- Animacja kulturalna łączy pokolenia

w obszarze usług społecznych:

- Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu

Sfery gospodarczej dotyczy szczególnie *Przedsięwzięcie nr 10: Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów*, ale także pozostałe przedsięwzięcia infrastruktury społecznej i technicznej oraz projekty miękkie są z nią komplementarne, jako że przyczynią się do wzrostu aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz do jego rozwoju gospodarczego. Będą to jednocześnie działania, przeciwdziałające bezrobociu na obszarze rewitalizacji, dzięki czemu poprawie ulegnie również sytuacja w sferze społecznej.

Poprawa infrastruktury poza oczywistą poprawą jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, przyczyni się także do wzrostu jego atrakcyjności inwestycyjnej, czego dobrym przykładem są przedsięwzięcia:

- Utworzenie Domu Seniora
- Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie
- Zielony Milanów
- Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów

Bardzo ważnym aspektem poniższych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest ich wpływ na **poprawę stanu środowiska przyrodniczego:**

- Zielony Milanów
- Czysta energia w Gminie Milanów

L.p.	Nazwa projektu	Powiązanie z innymi projektami podstawowymi	Powiązanie z projektami uzupełniającymi
1.	Utworzenie Domu Seniora	<p>3. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia</p> <p>6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu</p> <p>8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie</p>	<p>Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców</p>
2.	Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie	<p>3. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia</p> <p>7. Animacja kulturalna łączy pokolenia</p>	<p>Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców</p>
3.	Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia	<p>2. Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie</p> <p>6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu</p> <p>7. Animacja kulturalna łączy pokolenia</p> <p>8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie</p>	<p>Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców</p>
4.	Zielony Milanów	<p>5. Czysta energia w Gminie Milanów</p>	<p>Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców</p>

L.p.	Nazwa projektu	Powiązanie z innymi projektami podstawowymi	Powiązanie z projektami uzupełniającymi
5.	Czysta energia w Gminie Milanów	4. Zielony Milanów 6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 7. Animacja kulturalna łączy pokolenia 10. Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów	Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców
6.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	1. Utworzenie Domu Seniora 2. Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie 3. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia 7. Animacja kulturalna łączy pokolenia 8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji
7.	Animacja kulturalna łączy pokolenia	1. Utworzenie Domu Seniora 2. Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie 3. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia 6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji
8.	Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	1. Utworzenie Domu Seniora 6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 7. Animacja kulturalna łączy pokolenia	Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji

L.p.	Nazwa projektu	Powiązanie z innymi projektami podstawowymi	Powiązanie z projektami uzupełniającymi
9.	Stworzenie Domu Dziecka typu instytucjonalnego (powiat)	6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 7. Animacja kulturalna łączy pokolenia 8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie 9. Stworzenie Domu Dziecka typu instytucjonalnego (powiat)	Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców
10.	Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów	3. Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia 4. Zielony Milanów 5. Czysta energia w Gminie Milanów 6. Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu 7. Animacja kulturalna łączy pokolenia 8. Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji

Tabela 54 Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Kompleksowa rewitalizacja wyznaczonego obszaru wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze Gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 zapewnia komplementarność proceduralno-instytucjonalną, opisując szczegółowo system zarządzania procesem rewitalizacji, umożliwiając efektywne współdziałanie wszystkich zaangażowanych w proces podmiotów.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji opisany jest w Rozdziale 7. niniejszego dokumentu. Opiera się on na dwóch filarach: zarządzającym i wykonawczym.

Wójt Gminy Milanów pełni rolę nadzorczą nad całym procesem rewitalizacji. Do zarządzania procesem zostanie powołany Zespół ds. Rewitalizacji, w którego skład wejdą przedstawiciele komórek organizacyjnych urzędu Gminy oraz miejskich jednostek organizacyjnych i spółek. Nad całością prac czuwa Przewodniczący Zespołu, odpowiadający bezpośrednio przed Wójtem za realizację postawionego przed Zespołem zadania i pełniący jednocześnie funkcję Koordynatora Programu Rewitalizacji.

Podmiotem wykonawczym są różne jednostki, organizacje i firmy realizujące poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 przykłada wagę do zachowania ciągłości programowej tj. zapewnia ciągłość i kontynuację projektów podejmowanych w poprzednich okresach, przy jednoczesnym uwzględnieniu zmieniającego się otoczenia polityczno-gospodarczego, stwarzającego nowe możliwości, ale także stawiającego nowe ograniczenia. Część wskazanych w GPR projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych stanowi kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć lub przedsięwzięć planowanych w poprzednich okresach. Istotne jest wykorzystywanie powstałych w przeszłości produktów i rezultatów oraz zachowanie funkcji obiektów. GPR opiera się ponadto na wnioskach wyciągniętych z realizacji poprzednich zadań rewitalizacyjnych, co pozwoli na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia wpisane do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 mogą zostać zrealizowane przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym środków unijnych i prywatnych. Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze rewitalizacji dodatkowo poszerza możliwości finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Dążąc do uzyskania możliwie najbardziej korzystnych efektów i jak najszybszej realizacji wyznaczonych celów GPR zakłada możliwość łączenia wsparcia z różnych źródeł, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

5.5. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do GPR 2024-2030 wraz z planowanym podziałem finansowania na różne źródła. Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto, iż udział dofinansowania wynosi 85%, natomiast wkładu własnego – 15%, ponieważ na obecnym etapie nie ma możliwości określenia ostatecznego podziału środków w poszczególnych projektach.

	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wkład własny w PLN 15%	Dofinansowanie w PLN 85%	Szacunkowa wartość projektu w PLN 100%
PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE					
1.	Utworzenie Domu Seniora	2024-2030	37 500,00	212 500,00	250 000,00
2.	Utworzenie Domu Pracy Twórczej Caritas Diecezji Siedleckiej w Milanowie	2024-2030	375 000,00	2 125 000,00	2 500 000,00
3.	Rozbudowa infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy Milanów wraz z zagospodarowaniem otoczenia	2024-2030	1 500 000,00	8 500 000,00	10 000 000,00
4.	Zielony Milanów	2024-2030	150 000,00	850 000,00	1 000 000,00
5.	Czysta energia w Gminie Milanów	2024-2030	3 000 000,00	17 000 000,00	20 000 000,00
6.	Animacja lokalna przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu	2024-2030	150 000,00	850 000,00	2 000 000,00
7.	Animacja kulturalna łączy pokolenia	2024-2030	150 000,00	850 000,00	1 000 000,00
8.	Bezpieczne wnuki i bezpieczni dziadkowie	2024-2030	75 000,00	425 000,00	500 000,00
9.	Stworzenie Domu Dziecka typu instytucjonalnego	2024-2030	1 500 000,00	8 500 000,00	10 000 000,00

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wkład własny w PLN 15%	Dofinansowanie w PLN 85%	Szacunkowa wartość projektu w PLN 100%
10.	Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej w Gminie Milanów	2024-2030	750 000,00	4 250 000,00	5 000 000,00
	Łączna szacunkowa wartość przedsięwzięć podstawowych	2024-2030	7 687 500,00	43 562 500,00	51 250 000,00
PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE					
	Grupa 1: Przedsięwzięcia wspierające ochronę środowiska i promowanie postaw proekologicznych	2024-2030	15 000,00	85 000,00	100 000,00
	Grupa 2: Przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024-2030	15 000,00	85 000,00	100 000,00
	Grupa 3: Przedsięwzięcia wspierające tworzenie usług społecznych	2024-2030	15 000,00	85 000,00	100 000,00
	Łączna szacunkowa wartość przedsięwzięć uzupełniających	2024-2030	45 000,00	255 000,00	300 000,00
	Łączna szacunkowa wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych	2024-2030	7 732 500,00	43 817 500,00	51 550 000,00

Tabela 55 Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych

6. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w niniejszym programie finansowane będą w ramach różnych źródeł oraz z uwzględnieniem różnych etapów, które wynikać będą z możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego i ukierunkowania środków własnych Gminy.

6.1. RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Zgodnie z przyjętymi założeniami najważniejszymi źródłami finansowania projektów będą środki krajowe dostępne w ramach programów zarządzanych przez administrację rządową oraz środki europejskie dostępne w programach wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym. Środki te będą wspierały budżet gminy pozwalając na pełną realizację zadań określonych w programie.

Zaangażowanie prywatne będzie miało miejsce na dość niskim poziomie i będzie dotyczyło zaangażowanie przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych instytucji w realizację projektów i zadań przyczyniających się do osiągnięcia celów programu rewitalizacji.

RODZAJ PRZEDSIĘWZIĘĆ	Budżet gminy PLN 17%	Środki UE PLN 60%	Środki krajowe PLN 22%	Środki prywatne PLN 1%	Indykatorywna wartość ogółem PLN 100%
Indykatorywne środki przeznaczone na realizację podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	8 763 500,00	30 930 000,00	11 341 000,00	515 500,00	51 550 000,00

Tabela 56 Indykatorywne ramy finansowe nowych przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji 2024-2030

6.2. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Proces rewitalizacji jest procesem wielokomponentowym także pod względem finansowania i wiąże się z koniecznością oparcia realizacji przedsięwzięć na różnych źródłach finansowania stosownie do ich obszarów tematycznych. Zastosowanie zasady komplementarności tj. łączenia środków europejskich z różnych funduszy i programów ze środkami z krajowych źródeł publicznych przy jednoczesnym zaangażowaniu środków prywatnych znacznie poszerza możliwości wdrażania poszczególnych etapów realizacji, ponieważ może odnosić się nie tylko do całości danego projektu, ale także do poszczególnych jego etapów. Skuteczne pozyskiwanie środków pomoże w osiągnięciu celów procesu rewitalizacji w zakładanych terminach, dlatego planowane jest podejmowanie prób wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi budżetu Gminy.

Poniżej przedstawione są potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

6.2.1. ŚRODKI EUROPEJSKIE

Dla działań z zakresu rewitalizacji, które realizowane będą w obszarach objętych gminnymi programami rewitalizacji, przewiduje się wdrażanie w ramach programów operacyjnych tak zwanych innych instrumentów terytorialnych²⁹, które będą jednym z instrumentów rozwoju terytorialnego³⁰. Instrumenty te będą realizowane w obszarach tematycznych wskazanych w poszczególnych programach operacyjnych, zaś podstawą ich wdrażania będzie strategia innego instrumentu terytorialnego.

Zapisy Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Województwa Lubelskiego 2021-2027³¹, zakładają zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji dla poniższego celu szczegółowego:

2.1.11. Priorytet XI Rozwój zrównoważony terytorialnie

2.1.11.1. Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

²⁹ Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

³⁰ Art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE),

³¹ przyjętego przez Zarząd Województwa Lubelskiego Uchwałą nr CDXVII/7223/2022 z dnia 13 grudnia 2022 roku i zatwierdzonego przez Komisję Europejską decyzją wykonawczą nr C(2022)8382 z dnia 24 listopada 2022 roku [Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2022 poz. 6857]

Poza powyższym dedykowanym procesowi rewitalizacji priorytetem poniżej przedstawiono inne priorytety i cele szczegółowe możliwe do wykorzystania jako źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zależnie od ich zakresu:

2.1.2. Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu

2.1.2.1. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.

2.1.2.2. Cel szczegółowy 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

2.1.3. Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu

2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

2.1.3.2. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

2.1.3.3. Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

2.1.3. Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii

2.1.3.3. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

2.1.7. Priorytet VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych

2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.

- 2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(iii) (EFRR) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.
- 2.1.7.3. Cel szczegółowy 4(v) (EFRR) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.
- 2.1.7.4. Cel szczegółowy 4(vi) (EFRR) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

2.1.8. Priorytet VIII Zwiększanie spójności społecznej

- 2.1.8.1. Cel szczegółowy 4h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
- 2.1.8.2. Cel szczegółowy 4k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej, modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji, poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej
- 2.1.8.3. Cel szczegółowy 4l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

2.1.9. Priorytet IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy

- 2.1.9.1. Cel szczegółowy 4a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.

- 2.1.9.2. Cel szczegółowy 4b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływow i mobilności na rynku pracy
- 2.1.9.3. Cel szczegółowy 4c) (EFS+) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- 2.1.9.4. Cel szczegółowy 4d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

2.1.10. Priorytet X Lepsza edukacja

- 2.1.10.1. Cel szczegółowy 4e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego
- 2.1.10.2. Cel szczegółowy 4f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- 2.1.10.3. Cel szczegółowy 4g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Wykorzystanie środków finansowych w ramach wymienionych wyżej celów programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 stanowić będzie jedno z najważniejszych źródeł wsparcia zewnętrznego procesu rewitalizacji Gminy Milanów.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko

Celem programu, który został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jest w generalnym ujęciu poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w gminie obszaru rewitalizacji.

Program „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowany z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Program wsparcia dla gmin Regiony Rewitalizacji ma na celu wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych. Program realizowany jest przez Zespoły ds. rewitalizacji funkcjonujące w Urzędach Marszałkowskich, które dzięki udzielonej dotacji ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna zapewniają wsparcie doradcze i szkoleniowe dla gmin.

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji miast. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni na terenach miejskich, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

6.2.2. ŚRODKI KRAJOWE

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty³² Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych³³ Minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej³⁴.

³² *Tekst jednolity Dz. U. z 2021 poz. 1915 ze zmianami*

³³ *Tekst jednolity Dz. U. z 2022 roku poz. 888 ze zmianami*

³⁴ *Tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 1638*

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o *Funduszu Solidarnościowym*³⁵ fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczone są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo- mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o *zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami*³⁶ Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych

Niniejszy program, który utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o *zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw*. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych Gminy. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

³⁵ *Tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku poz. 1787*

³⁶ *Tekst jednolity Dz. U. z 2020 poz. 1062 ze zmianami*

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

6.2.3. ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

7. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Realizacja procesu rewitalizacji na zasadach, określonych przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, wymaga podejmowania działań w sposób kompleksowy i zintegrowany. z uwagi na bardzo szeroki zakres programu obejmujący przedsięwzięcia rewitalizacyjne z różnych obszarów życia społecznego i gospodarczego Gminy, jak również konieczność wzajemnej integracji działań w obszarze rewitalizacji, założenie to wymaga stworzenia stałych zasad współpracy poszczególnych grup interesariuszy na każdym etapie realizacji programu.

Punktem wyjścia dla skutecznej realizacji procesu rewitalizacji jest pełna identyfikacja wszystkich organów Gminy z działaniami określonymi w niniejszym programie, co w założeniu będzie przekładać się na konsekwentną realizację przyjętych w nim rozwiązań i postanowień.

7.1. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Podstawą aparatu pomocniczego Wójta Gminy jest Urząd Gminy Milanów. Jego strukturę organizacyjną oraz szczegółowy zakres odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych określa nadany przez Wójta Regulamin Organizacyjny³⁷. Komórki te odpowiadają przed Wójtem oraz Zastępcą Wójta, Skarbnikiem i Sekretarzem stosownie do zakresu odpowiedzialności wskazanego w tym Regulaminie.

Ponadto Gmina Milanów realizuje wybrane zadania własne poprzez własne jednostki organizacyjne oraz samorządowe instytucje kultury, których kierownicy odpowiadają przed Wójtem za realizację zadań statutowych kierowanych przez nich podmiotów.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji opracowanie oraz realizacja i nadzór nad realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030, między innymi poprzez prowadzenie oceny aktualności i stopnia realizacji, stanowią odpowiedzialność Wójta Gminy Milanów.

Realizacja zadań o złożonym charakterze oraz wieloletnim horyzoncie czasowym wiąże się z koniecznością wprowadzania dodatkowych narzędzi współpracy pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i jednostkami. w celu skutecznej i terminowej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 dla potrzeb koordynacji samego

³⁷ Dokument przyjęty Zarządzeniem nr 426/2022 Wójta Gminy Milanów z dnia 3 października 2022 w sprawie nadania Urzędowi Gminy Milanów Regulaminu Organizacyjnego

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Programu, jak też realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewiduje się powołanie zespołu roboczego³⁸, poświęconego realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

³⁸ Zgodnie z art. 30 ust. 1 oraz art. 33 ust. 1, 3, 5 ustawy o samorządzie gminnym

7.1.1. KOORDYNACJA REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji opracowanie oraz realizacja i nadzór nad realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030, między innymi poprzez prowadzenie oceny aktualności i stopnia realizacji, stanowią odpowiedzialność Wójta Gminy Milanów.

Wieloletni horyzont czasowy Programu, jak również szeroki zakres zadań oraz obowiązków o charakterze formalnym, które wynikają z wdrażania przepisów ustawy o rewitalizacji w związku z wyznaczeniem na terenie gminy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz przyjęciem programu rewitalizacji, wiążą się z koniecznością powierzenia zadań w zakresie bieżącej koordynacji procesu rewitalizacji utworzonemu w tym celu zespołowi roboczemu.

Zespół do spraw rewitalizacji

Zespół do spraw rewitalizacji będzie zespołem roboczym powołanym przez Wójta Gminy Milanów a jego zadaniem będzie realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów i zadań wynikających z przepisów ustawy o rewitalizacji, w tym w szczególności:

- monitorowanie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w programie oraz przygotowywanie rocznych informacji dotyczących postępu realizacji programu i przedkładanie ich Wójtowi,
- ocena sposobu realizacji celów procesu rewitalizacji poprzez przyjęte kierunki działań i wdrażane przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz wzajemna integracja tych przedsięwzięć dla osiągnięcia celów,
- zapewnienie komplementarności i koncentracji działań gminy w wyznaczonym obszarze rewitalizacji,
- monitorowanie postępów w zakresie wdrażania programu rewitalizacji oraz przygotowanie i przedłożenie Wójtowi oceny aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

W skład Zespołu wchodzić będą przedstawiciele poszczególnych komórek organizacyjnych urzędu oraz jednostek organizacyjnych gminy realizujący zadania w zakresie:

- pomocy społecznej oraz reintegracji zawodowej i społecznej,
- rozwoju oferty kulturalnej kierowanej do mieszkańców,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- polityki przestrzennej gminy,
- prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy,
- przygotowania i realizacji zadań inwestycyjnych gminy,
- pozyskiwania środków pozabudżetowych na potrzeby realizacji programu,

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

- gospodarowania nieruchomościami gminnymi oraz mieszkaniowym zasobem gminy,
- gospodarki gminnej oraz utrzymania terenów zieleni i przestrzeni publicznej,
- gospodarki finansowej gminy w ramach budżetu oraz planów wieloletnich.

Pełny skład Zespołu ds. Rewitalizacji oraz zasady jego funkcjonowania i komunikacji zostaną wprowadzone Zarządzeniem Wójta Gminy Milanów po przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 uchwałą Rady Gminy.

Koordinator Zespołu ds. Rewitalizacji/Pełnomocnik do spraw rewitalizacji

Pracami zespołu kierować będzie wyznaczony przez Wójta Gminy Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji, który odpowiadać będzie bezpośrednio przed Wójtem za realizację postawionego przed zespołem zadania oraz będzie prowadzić bieżącą obsługę tego zespołu.

Koordinator będzie realizować swoje zadania w szczególności poprzez:

- zapewnienie zgodności i spójności realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji oraz odpowiadającymi im priorytetami działań poprzez udział w pracach nad zlecaniem i/lub opracowaniem dokumentacji,
- bezpośrednią współpracę z interesariuszami, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji oraz podmiotami, o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021- 2027, w tym poprzez wsparcie i zapewnienie ciągłości funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (w szczególności organizację spotkań, sporządzanie protokołów, obsługę zapytań członków i zgłaszanych tematów, prowadzenie spraw związanych z utrzymaniem pełnego składu),
- prowadzenie działań w zakresie partycypacji społecznej, w tym w zakresie wspierania inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz zapewnienia możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy w czasie prowadzenia i oceny rewitalizacji, stosownie do art. 5 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji,
- sporządzanie projektów raportów podsumowujących stan realizacji gminnego programu rewitalizacji przedkładanych do dyskusji Zespołowi, a następnie Wójtowi, stosownie do przyjętego systemu monitorowania i oceny (poprzez raporty roczne i cząstkowe dotyczące podsumowania poniesionych nakładów i zrealizowanych przedsięwzięć, które stanowić będą między innymi materiał do dyskusji na forum Komitetu Rewitalizacji),

- sporządzanie projektów oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o której mowa w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji przedkładanych do dyskusji Zespołowi, a następnie Wójtowi.

Z uwagi na konieczność reprezentowania Wójta w kontaktach z interesariuszami zewnętrznymi, których udział zaplanowany został w Gminnym Programie Rewitalizacji w ramach wybranych przedsięwzięć, Koordynatorowi Zespołu ds. Rewitalizacji zostanie jednocześnie powierzona funkcja Pełnomocnika Wójta Gminy Milanów do spraw rewitalizacji.

Pełnomocnik Wójta będzie inicjować w ramach Zespołu bieżącą współpracę mającą na celu realizację Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji. w ramach wykonywanych zadań będzie odpowiadać za zapewnienie przepływu informacji związanych z realizacją tego procesu.

Pełnomocnik będzie reprezentować Wójta Gminy Milanów w kontaktach roboczych z Komitetem Rewitalizacji oraz z innymi grupami i zespołami o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym, jak również innymi interesariuszami i podmiotami, których zaangażowanie jest istotne z punktu widzenia procesu rewitalizacji.

**7.1.2. KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ
REWITALIZACYJNYCH**

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zostały wskazane w Programie, stanowi podstawowe narzędzie osiągnięcia celów procesu rewitalizacji. Konieczność osiągnięcia celów tego procesu, ocenianych w odniesieniu do aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, wymaga podejmowania ścisłej współpracy w zakresie koncepcji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaplanowanych w ramach programu.

W toku wdrażania GPR Pełnomocnik do spraw rewitalizacji może rekomendować Wójtowi Gminy Milanów tworzenie doraźnych zespołów roboczych dla potrzeb realizacji najbardziej złożonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w przypadku których realizacja wymaga ścisłej współpracy kilku podmiotów lub komórek organizacyjnych w celu wypracowania koncepcji realizacji, a następnie wykonania przedsięwzięcia.

Powołane w związku z realizacją poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zespoły robocze będą miały charakter doraźny a ich zadaniem będzie m.in. wypracowanie koncepcji, a następnie sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w oparciu o bezpośrednią współpracę odnośnych komórek merytorycznych, w tym komórek odpowiedzialnych za koncepcję programową, za przygotowanie i realizację procesu inwestycyjnego, a następnie za fazę utrzymania i funkcjonowania. z uwagi na zróżnicowany poziom złożoności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zespoły te będą tworzone przez Wójta Gminy Milanów z jego inicjatywy lub w wyniku rekomendacji przedstawionych przez Pełnomocnika do spraw rewitalizacji.

Celem poszczególnych zespołów będzie zapewnienie jakości i efektywności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. w tym celu przystąpienie do ich realizacji będzie musiało być każdorazowo poprzedzone szczegółową analizą wykonalności, której celem będzie pogłębienie wstępnych założeń w oparciu o ocenę praktyk i rozwiązań wdrażanych w ramach przedsięwzięć o podobnym charakterze. Podejście to dotyczyć będzie zarówno działań o charakterze społecznym, jak i działań inwestycyjnych, a jego celem będzie wybór najkorzystniejszego sposobu realizacji przedsięwzięcia w celu osiągnięcia najlepszych efektów w ramach ponoszonych nakładów.

7.2. WSPÓŁPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 pełni funkcję strategii instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji kluczową formą zaangażowania wskazanych wyżej partnerów będzie, wdrażany na podstawie art. 7. tej ustawy, Komitet Rewitalizacji stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy z odpowiedzialnymi za koordynację tego procesu organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.

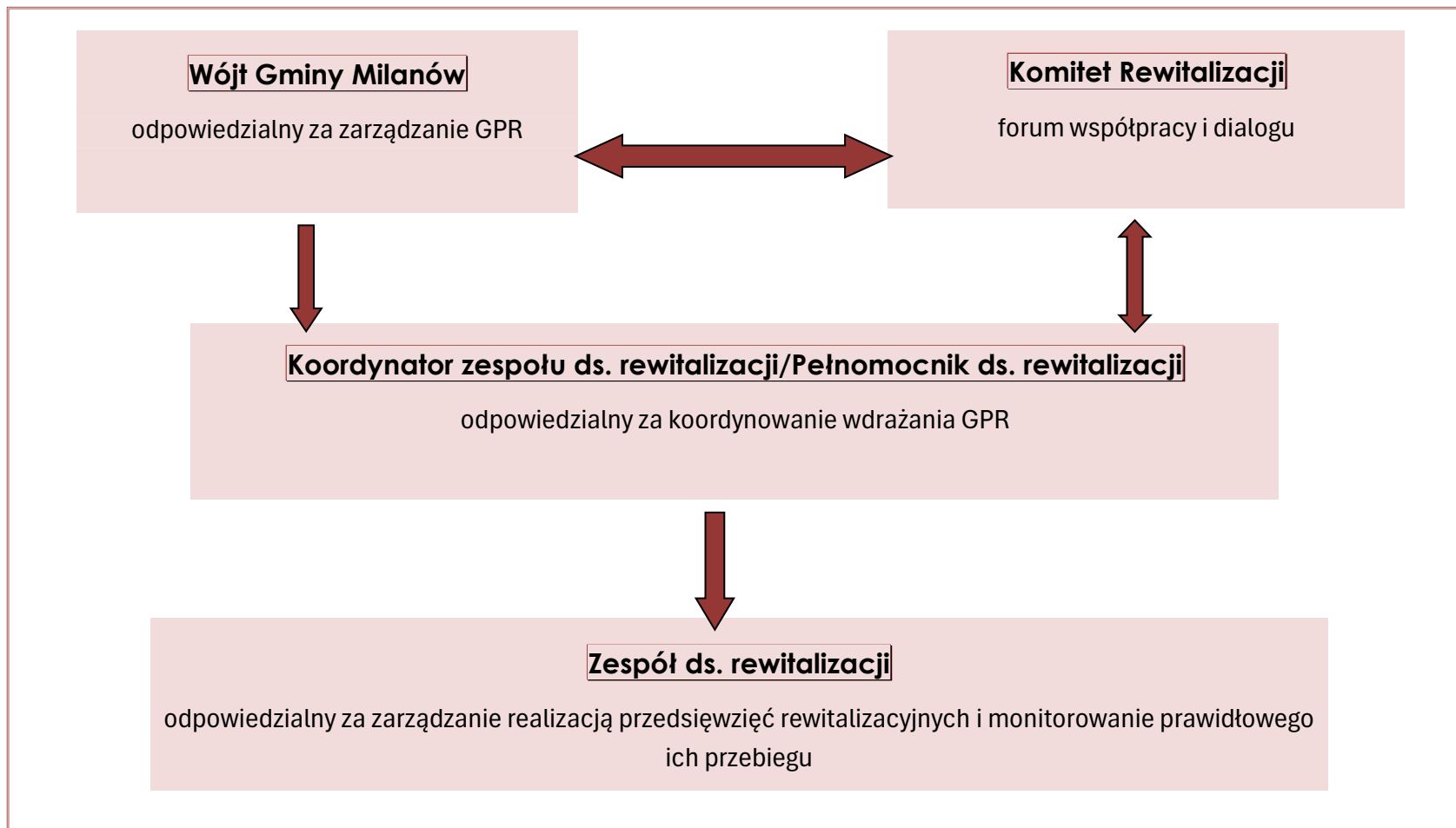
Komitet Rewitalizacji jednocześnie będzie pełnić funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Milanów.

Komitet Rewitalizacji będzie zajmować stanowiska dotyczące kluczowych etapów procesu rewitalizacji. Należą do nich opiniowanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz opiniowanie projektu programu lub jego zmiany.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 powyższej ustawy zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji określa w drodze stosownej uchwały Rada Gminy, zapewniając wyłanianie interesariuszy przez ich przedstawicieli. w tym celu proces poprzedzać będą konsultacje społeczne projektu tej uchwały.

W celu osiągnięcia efektywnej współpracy z Komitetem Rewitalizacji przewiduje się jej oparcie na następujących zasadach:

- Komitet będzie reprezentować wszystkie grupy interesariuszy procesu rewitalizacji, zmierzając jednocześnie do samodzielnego wyłaniania interesariuszy spośród ich przedstawicieli.
- W skład Komitetu wejdą przedstawiciele grup i zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym działających na terenie gminy.
- Współpraca z Komitetem będzie opierać się na wzajemnej otwartości w celu stworzenia jak najlepszych warunków do swobodnego podejmowania przez Komitet własnych inicjatyw dotyczących wspierania procesu rewitalizacji.
- Kadencja Komitetu będzie bezpośrednio powiązana z częstotliwością sporządzania oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji.

Ryc. 42 Schemat zarządzania procesem rewitalizacji

7.3. HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

7.3.1 KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Rewitalizacja Programu jest zadaniem własnym gminy o charakterze fakultatywnym, które ze względu na poziom jego złożoności wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. z tego względu, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, struktura zarządzania procesem rewitalizacji powinna znaleźć odzwierciedlenie w kosztach tego procesu określonych w gminnym programie rewitalizacji.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 będzie odbywać się w oparciu o zaproponowany system zarządzania oraz korzystać z zaangażowania i udziału pracowników samorządowych oraz innych gminnych instytucji. Zaangażowani w realizację poszczególnych przedsięwzięć pracownicy będą wykonywać swoje zadania w ramach obowiązków służbowych realizowanych poprzez przyjęcie do realizacji niniejszego programu.

Koszt zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024- 2030 odnosi się w związku z powyższym do tych zadań i elementów procesu rewitalizacji, które w toku wdrażania programu Gmina Milanów będzie realizować w oparciu o jego bezpośrednie postanowienia i wytyczne oraz o przepisy ustawy o rewitalizacji.

W okresie realizacji programu koszty zarządzania jego realizacją będą obejmować:

- wsparcie i zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji pełniącego funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Milanów. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- zapewnienie ciągłości realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez wyznaczenie pracownika merytorycznego pełniącego obowiązki Koordynatora Zespołu ds. Rewitalizacji. Koszt będzie ponoszony w całym okresie realizacji programu,
- monitorowanie postępów realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz przygotowanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny. Koszt będzie ponoszony średnio raz na trzy lata.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Dla potrzeb skutecznej realizacji zadań w toku realizacji programu Gmina Milanów dążyć będzie do pozyskiwania wsparcia zewnętrznego na pokrycie części lub całości kosztów procesu zarządzania.

Rok realizacji programu	Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów
2024	40 000 PLN
2025	40 000 PLN
2026	60 000 PLN
2027	40 000 PLN
2028	40 000 PLN
2029	60 000 PLN
2030	40 000 PLN
Ogółem:	320 000 PLN

Tabela 57 Przybliżone koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

7.3.2. HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Zaplanowany okres obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 obejmuje siedmioletnią perspektywę jego realizacji, przy czym rok 2024 jest dedykowany procesowi formalnego przyjmowania GPR oraz przygotowaniom do szeregu przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłaszanych przez interesariuszy procesu rewitalizacji na wcześniejszych etapach.

Przyjęty harmonogram realizacji opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu przy uwzględnieniu, że kluczowym etapem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie etap przygotowawczy obejmujący rzetelne opracowanie założeń przedprojektowych uzgadnianych między poszczególnymi interesariuszami.

Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny w perspektywie do 2030 roku opracowanych zostanie siedem raportów rocznych dotyczących stanu realizacji programu, które obejmą każdy pełen rok realizacji począwszy od roku 2024 oraz dwie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jednocześnie zaplanowano sporządzenie oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji, która nastąpi w drugiej połowie 2030 roku, a której celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze.

W toku realizacji programu przewiduje się aktywny udział Komitetu Rewitalizacji. w okresie do 2030 roku przewiduje się zachowanie jednej kadencji, co pozwoli na zapewnienie ciągłości procesu.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Rok realizacji	Okres realizacji	Podejmowane działania
2024	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji, ▪ powołanie Komitetu Rewitalizacji, ▪ wdrożenie systemu zarządzania, ▪ prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2025	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2024 roku, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2026	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2025 roku, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2027	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2026 roku,
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2028	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji za lata 2024-2027, ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2027 roku ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2028 roku
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

2030	I połowa roku	<ul style="list-style-type: none">▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego,▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2029 roku
	II połowa roku	<ul style="list-style-type: none">▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych▪ przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji,▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w 2030 roku,▪ ocena osiągniętych efektów program po zakończeniu realizacji – Ocena końcowa

Tabela 58 Ramowy harmonogram realizacji GPR

8. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU

Gminny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny uwzględniający lokalne konteksty i uwarunkowania. Realizacja jego zapisów następuje poprzez działania i współdziałania podmiotów i instytucji funkcjonujących na obszarze rewitalizacji i poza nim, a których poziom zaangażowania i wkład jest istotnie zróżnicowany. Ponadto jest to proces wieloletni, a zatem podlegający zmiennym uwarunkowaniom zewnętrznym, które mogą w sposób znaczący wpłynąć na pierwotne założenia.

Biorąc powyższe pod uwagę należy objąć GPR stałym monitoringiem, począwszy od fazy przygotowawczej, przez proces bieżącej realizacji zadań, po ocenę jej skutków i efektów. Dlatego tak ważną rolę w zawartości Programu³⁹ powierzono systemowi jego monitorowania i oceny, którego celem jest zapewnienie mechanizmów reakcji na potrzeby oraz wprowadzanie ewentualnych korekt w kilkuletniej perspektywie jego realizacji.

System monitorowania i oceny programu składa się z dwóch podstawowych elementów:

- **monitorowania postępów realizacji programu**, poprzez regularne raportowanie rezultatów przedsięwzięć z bezpośrednim odniesieniem do zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów,
- **oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji**, realizowanych poprzez priorytety działań oraz poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. z uwagi na charakter celów ocena ta prowadzona jest ze zdecydowanie mniejszą częstotliwością niż bieżące monitorowanie postępów realizacji.

³⁹ art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

8.1. MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Bieżące monitorowanie postępów realizacji ma na celu śledzenie wdrażania programu, a w efekcie stworzenie sprawnego systemu realizacji jego najważniejszych postanowień. Narzędziem, które pozwoli na osiągnięcie tego celu będą raporty roczne dotyczące stanu realizacji.

Raport dotyczący stanu realizacji

Roczny raport dotyczący stanu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 sporządzany będzie za każdy rok kalendarzowy, począwszy od roku 2025, (przy założeniu, że realizacji GPR rozpocznie się w 2024 r.) Raport sporządzany będzie za rok poprzedni każdorazowo w terminie do końca marca i będzie przedkładany Wójtowi Gminy Milanów, który będzie przedstawiać go Komitetowi Rewitalizacji.

Raport będzie obejmować najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji w ramach ujętych w Programie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie ram finansowych oraz czasowych, które zostały przedstawione w odniesieniu do każdego z przedsięwzięć, przy uwzględnieniu kolejnych etapów, składających się na ich realizację. Celem takiego podejścia jest podniesienie jakości rozwiązań stosowanych w związku z realizacją kolejnych przedsięwzięć tak aby zapewnić osiąganie optymalnych efektów przy ponoszeniu założonych nakładów na realizację zadań i późniejszą eksploatację powstałych obiektów.

Raport będzie zbierał i systematyzował informacje dotyczące postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które następnie będą mogły być ujęte np. w Raporcie stanie Gminy Milanów⁴⁰ i wykorzystanie w obowiązkowym badaniu dotyczącym procesu rewitalizacji w gminach prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej.

Opracowanie rocznego raportu dotyczącego stanu realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 będzie zadaniem zespołu do spraw rewitalizacji z wiodącą rolą koordynatora tego zespołu, odpowiadającego personalnie za zebranie oraz usystematyzowanie danych i informacji.

Ważnym elementem raportów dotyczących stanu realizacji przedsięwzięć będzie bieżąca analiza i ocena osiąganych wskaźników produktu oraz rezultatu, pokazujących bezpośrednie i materialne efekty poszczególnych przedsięwzięć na etapie ich zakończenia. Wskaźniki te będą

⁴⁰ Raport sporządzany jest rokrocznie na podstawie art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym oraz przedkładany radzie gminy

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

odnosić się bezpośrednio do priorytetów działań zaplanowanych w ramach celów procesu rewitalizacji.

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2030)
Cel nr 1. Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom		
1.1. Liczba wyremontowanych/wybudowanych obiektów użyteczności publicznej	0	2
1.2. Liczba programów mikrograntowych	0	0
1.3. Liczba zainstalowanych OZE	32	232
Cel nr 2. Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną		
2.1. Liczba wydarzeń o charakterze społecznym/kulturalnym	2	7
2.2. Liczba uczestników wydarzeń o charakterze społecznym/kulturalnym	400	1000
2.3. Liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w organizację wydarzeń społecznych/kulturalnych	0	2
Cel nr 3. Godne warunki życia mieszkańców		
3.1. Liczba spotkań o charakterze edukacyjnym/integracyjnym	2	14
3.2. Liczba nowych ofert skierowanych do seniorów	0	2
3.3. Liczba wydarzeń i usług społecznych skierowanych do dzieci i młodzieży	2	10
Cel nr 4. Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego.		
4.1. Liczba nowych usług i produktów utworzonych na bazie zasobów dziedzictwa kulturowego	0	1
4.2. Liczba wydarzeń integracyjnych opartych o potencjał kulturowy zorganizowanych na terenie gminy	0	2

Tabela 59 Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji

8.2. OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU

Podstawę realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 stanowią działania mające na celu poprawę sytuacji życiowej mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Działania te realizowane są w ramach czterech podstawowych celów procesu rewitalizacji, które zostały szczegółowo określone w tym programie.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że gminny program rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie⁴¹. z uwagi na specyfikę celów określonych w niniejszym Programie przyjmuje się, że ocena następować będzie co trzy lata, przy czym pierwsza ocena, która sporządzona zostanie w pierwszym kwartale 2028 roku, obejmować będzie trzyletni okres realizacji programu do końca 2027 roku.

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030 będzie uwzględniać:

- dane dotyczące wartości i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- bezpośrednio osiągnięte wskaźniki przedstawiane w ramach rocznych raportów,
- wskaźniki służące ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji.

⁴¹ art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji,

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa (2023)	Miernik osiągnięcia celu (strzałka wskazuje pożądany trend) (2030)
Cel nr 1. Obszar rewitalizacji przyjazny środowisku i jego mieszkańcom			
Liczba wydarzeń kulturalnych i społecznych w gminie	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	2	
Cel nr 2. Wysoki poziom uczestnictwa w życiu społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji wpływający na integrację społeczną			
Liczba uczestników działań i wydarzeń społecznych i kulturalnych w obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	400	
Cel nr 3. Godne warunki życia mieszkańców			
Liczba osób korzystających z usług edukacyjnych i społecznych	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	100	
Cel nr 4. Atrakcyjny obszar rewitalizacji wykorzystujący materialny i niematerialny potencjał dziedzictwa kulturowego.			
Liczba usług i wydarzeń zorganizowanych na obszarze rewitalizacji na bazie zasobów kulturowych	Oczekiwany wzrost wartości wskaźnika	0	

Tabela 60 Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR

Prócz oceny danych ilościowych dotyczących realizacji oraz efektów przedsięwzięć ważną częścią oceny będą dane jakościowe odnoszące się do sposobu realizacji działań. Dane te pozyskiwane będą w oparciu o wywiady lub badania ankietowe prowadzone w celu oceny skutków zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Działania te będą prowadzone zarówno wśród podmiotów zaangażowanych w realizację, jak również wśród bezpośrednich odbiorców tych działań.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030, sporządzana przez Wójta Gminy Milanów, przedkładana będzie do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji, którego zadaniem będzie ocena czy w kontekście postępów realizacji programu i osiągniętych efektów istnieje konieczność przystąpienia do jego aktualizacji.

8.3. POSTĘPOWANIE W RAZIE STWIERDZENIA KONIECZNOŚCI MODYFIKACJI GPR

W przypadku stwierdzenia konieczności modyfikacji gminnego programu rewitalizacji wynikającej z danych uzyskanych podczas okresowej oceny aktualności lub raportów okresowych oraz na podstawie oceny konieczności przystąpienia do procesu modyfikacji wydanej przez Komitet Rewitalizacji, Wójt Gminy Biłgoraj wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załączona zostanie opinia o aktualności i stopniu realizacji programu.

Ważne jest, aby proces modyfikacji GPR był przeprowadzony w sposób transparentny i partycypacyjny. Włączenie interesariuszy procesu rewitalizacji w proces modyfikacji programu zwiększa szanse na opracowanie zmian, które będą odpowiadać potrzebom mieszkańców i podmiotów działających na obszarze rewitalizacji.

Proces modyfikacji gminnego programu rewitalizacji składa się z następujących etapów:

2. Analiza aktualności programu

W pierwszej kolejności przeprowadza się analizę aktualności gminnego programu rewitalizacji, obejmującą następujące elementy:

- ocenę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji,
- ocenę stopnia realizacji celów programu,
- ocenę efektywności podjętych działań,
- ocenę ewentualnych zmian w otoczeniu programu, które mogły wpłynąć na jego aktualność.

3. Wszczęcie procedury modyfikacji

Wójt Gminy, po uzyskaniu zgody Rady Gminy, wszczyna procedurę modyfikacji gminnego programu rewitalizacji poprzez wydanie w tej sprawie zarządzenia, określającego przybliżony termin zakończenia procesu modyfikacji oraz osoby odpowiedzialne za jego przeprowadzenie.

4. Wypracowanie propozycji zmian

Na podstawie analizy aktualności programu wdrażane są wypracowane propozycje zmian, uwzględniające wyniki analizy, a także opinie i uwagi interesariuszy procesu rewitalizacji. Proces powyższy jest koordynowany przez Koordynatora Zespołu ds. Rewitalizacji.

5. Konsultacje społeczne

Propozycje zmian powinny zostać poddane konsultacjom społecznym zgodnie z ustawą o rewitalizacji. Konsultacje powinny być prowadzone z przedstawicielami mieszkańców, organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych działających na obszarze rewitalizacji oraz innych podmiotów zainteresowanych procesem rewitalizacji. Dodatkowo zmiany powinny być także pozytywnie zaopiniowane i uzgodnione przez uprawnione organy. Jeśli jednak aktualizacja nie dotyczyć będzie listy przedsięwzięć podstawowych, przewiduje się uproszczoną procedurę przyjęcia zmienionego GPR – bez konsultacji społecznych i występowania o opinię uprawnionych organów.

6. Opracowanie projektu zmiany programu

Opracowany jest projekt zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji, uwzględniający wyniki konsultacji społecznych i innych procedur opiniowania – jeżeli są one konieczne, zawierający wszystkie niezbędne zmiany. Projekt zmian GPR jest następnie przedstawiany do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji.

7. Przedłożenie projektu zmiany Radzie Gminy i uchwalenie zmiany GPR

Projekt zmiany GPR zostanie następnie przedłożony Radzie Gminy w celu podjęcia uchwały w sprawie zmiany programu. Rada Gminy może uchwalić zmianę GPR w całości albo w części.

9. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

9.1. ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W związku z realizacją postanowień Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2023-2030 nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian dotyczących *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Milanów*.

Ponadto w związku z realizacją programu nie przewiduje się konieczności uchwalenia lub zmiany obowiązujących na terenie gminy Milanów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

Nie przewiduje się również konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji.

W trakcie prac nad Programem, 24 września 2023 r. weszły w życie przepisy Ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta wprowadza nowe narzędzie planistyczne – plan ogólny, dokument w randze aktu prawa miejscowego, który będzie uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy. Plan ogólny zastąpi dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Będzie to dokument zawierający wyłącznie podstawowe ustalenia, które pozwolą gminie zaplanować zrównoważony i harmonijny rozwój. Co ważne, jego ustalenia będą podstawą nie tylko do uchwalania planów miejscowych, ale także do wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Dotychczasowe Studium będzie obowiązywało do momentu uchwalenia planu ogólnego, ale nie dłużej niż do 31.12.2025 r. Ustawa zakłada również, że w nowym systemie planowania rozwoju, polityka przestrzenna gminy będzie określana w lokalnej lub ponadlokalnej strategii rozwoju gminy. w związku z powyższym, przy określaniu ustaleń przyszłego planu ogólnego należy uwzględnić uwarunkowania rozwoju wynikające z lokalizacji w granicach gminy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji określonego w *Uchwale nr XLII/319/2023 Rady Gminy Milanów z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Milanów*. Natomiast w opracowywanej w przyszłości strategii rozwoju gminy w ramach ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej należy określić zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji.

9.2. ZAPEWNIENIE ZGODNOŚCI Z REGULACJAMI PRAWNYMI W ZAKRESIE PRAWA WODNEGO, OCHRONY PRZECIWPÓŻAROWEJ, TRANSPORTU KOLEJOWEGO I OCHRONY PRZYRODY

9.2.1. PRAWO WODNE

Zgodnie z art. 16 ust. 34 ustawy Prawo wodne, obszary szczególnego zagrożenia powodzią stanowią obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w którym wybudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy lub przymuliska (o których mowa w art. 224 ww. ustawy), stanowiące działki ewidencyjne i pas techniczny.

W świetle ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią występują ograniczenia w zakresie zagospodarowania analizowanych terenów, tj.:

- zakazuje się gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,
- zakazuje się lokalizowania nowych cmentarzy;
- zakazuje się rolniczego wykorzystywania ścieków w okresie prognozowanego wezbrania wód.

Zgodnie z art. 166 ww. ustawy obszary szczególnego zagrożenia powodzią muszą zostać uwzględnione w strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, gminnym programie rewitalizacji, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy. Poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy, dotyczących nieruchomości w całości lub w części położonych na tych obszarach.

Uzgodnienia z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią wymagają projektu następujących dokumentów/decyzji na poziomie lokalnym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, gminny program rewitalizacji, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dokonując ww. uzgodnień PGW Wody Polskie uwzględnia prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, poziom zagrożenia powodziowego, proponowaną zabudowę i zagospodarowanie terenu położonego na obszarze

szczególnego zagrożenia powodzią, a także jego aktualne zagospodarowanie i dotychczasowe przeznaczenie. Ww. uzgodnienie lub odmowa uzgodnienia następuje w drodze decyzji.

Zagospodarowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią nie może:

- naruszać ustalenia planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza;
- naruszać ustalenia planu zarządzania ryzykiem powodziowym;
- stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków;
- naruszać funkcjonowania infrastruktury krytycznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym;
- utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

Ponadto w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz.U. 2022 poz. 2739) zostały zidentyfikowane główne cele zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym cel główny obejmujący zapewnienie racjonalnego gospodarowania obszarami zagrożenia powodziowego.

Na terenach Gminy Milanów nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodziowego.

9.2.2. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą zgodne z przepisami prawa oraz wszelkimi wymogami w zakresie ochrony przeciwpożarowej, m. in. poprzez: zapewnienie drogi pożarowej do obiektów zgodnie z przepisami odrębnymi oraz zapewnienie zaopatrzenia w wodę dla zewnętrznego gaszenia pożarów zgodnie z przepisami odrębnymi.

9.2.3. TRANSPORT KOLEJOWY

Zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie winny być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym: ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót zmiennych w sąsiedztwie linii kolejowych, a także sposobu i utrzymywania zastłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jaki powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami oraz ich usytuowanie, ustawą z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich

usytuowanie, ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. –Prawo ochrony środowiska, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

W przypadku wystąpienia kolizji z istniejącymi urządzeniami telekomunikacyjnymi należy wystąpić do odpowiedniego zarządcy linii o wydanie warunków technicznych na ich zabezpieczenie lub przełożenie.

Przez obszar gminy przebiega jednotorowa niezelektryfikowana linia kolejowa nr 30 relacji Łuków – Lublin Północny. Obecnie przez obszar gminy przebiega jednotorowa niezelektryfikowana linia kolejowa nr 30 relacji Łuków – Lublin Północny. Od 2021 r. po trwającym od 2014 r modernizacji odbywa się tu ruch towarowo- pasażerski. Obecnie trwają prace projektowe dotyczące elektryfikacji tego odcinka.

9.2.4. OCHRONA ŚRODOWISKA

przestrzeni publicznej jest realizacja tego zadania w sposób zrównoważony, który przy zastosowaniu rozwiązań ułatwiających dostępność miejsc dla większej liczby grup społecznych zachowa również przyrodnicze walory terenu, co pozytywnie wpływa na funkcjonowanie lokalnych społeczności.

Dlatego też projekty rewitalizacyjne mają na celu zachowanie terenów zielonych, ochronę istniejących pomników przyrody oraz siedlisk gatunków chronionych. Niewskazane jest nadmierne usuwanie drzew i krzewów oraz przekształcanie terenów zielonych w wybetonowane place.

Mając na względzie postępujące zmiany klimatu, w tym okresy o wysokich temperaturach, nie przewiduje się usuwania większości drzew z ostnionych placów, co utrudniłoby lub uniemożliwiło wielu osobom korzystanie z przestrzeni publicznej.

W ramach prac polegających na modernizacji i adaptacji budynków użyteczności publicznej w celu nadania im nowych funkcji społecznych przewidziano termomodernizację budynku oraz montaż OZE, a także energooszczędnego oświetlenia LED-owego. Działania określone w Programie prowadzone będą na terenach zabudowanych, dlatego też w przypadku działań termomodernizacyjnych prace muszą być realizowane z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, w sposób zapewniający ochronę potencjalnych lęgówisk awifauny oraz miejsc rozrodu i żerowisk nietoperzy. Poza tym zaplanowano również działania nakierowane na podwyższenie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całej gminy, skierowane w szczególności do dzieci i młodzieży. Jednym z głównych działań będzie rozwijanie i wspieranie pozaszkolnych form edukacji oraz akcji ukierunkowanych na dbanie o wspólną

przestrzeń skierowanych do wszystkich mieszkańców. Przeprowadzone w ramach GPR inicjatywy przyczynią się do podniesienia świadomości lokalnej społeczności w takich dziedzinach jak: efektywność energetyczna, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i powiązania pomiędzy wykorzystaniem energii a zmianami klimatu, kreowania postaw proekologicznych u mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ewentualny negatywny wpływ na środowisko zadań i działań przewidzianych do realizacji w ramach dokumentu nie będzie miał istotnego znaczenia i w większości założeń będzie ograniczać się do etapu realizacji poszczególnych przedsięwzięć (etapu przebudowy i modernizacji).

Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą prowadzone w sposób zapewniający troskę o zachowanie terenów zieleni na terenach rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie ochrony bioróżnorodności przyrodniczej, w tym siedlisk gatunków chronionych. Realizowane projekty nie spowodują zniszczenia istniejących i potencjalnych siedlisk gatunków chronionych. W celu ochrony liczebności wielu chronionych gatunków ptaków (m.in. jerzyki, kawki, wróble, mazurki, kopciuszkę) oraz nietoperzy, w ramach prac związanych z modernizacją i termomodernizacją budynków, wprowadza się następujące ramy korzystania ze środowiska:

- ze względu na możliwość zasiedlania budynków przez gatunki ptaków bytujących w szczelinach i otworach wentylacyjnych, przed rozpoczęciem prac powinno się przeprowadzić audyt ornitologiczny, a w ich trakcie wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. prowadzenie prac poza sezonem lęgowym, wykonanie zastępczych miejsc lęgowych itp.);
- ze względu na możliwość zasiedlenia budynków przez nietoperze, przed przystąpieniem do realizacji prac należy dokonać szczegółowej oceny walorów przyrodniczych i skali zagrożeń; w przypadku stwierdzenia występowania nietoperzy należy wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. odpowiedni termin realizacji prac - późne lato i wczesna jesień; zaklejenie szczelin i innych kryjówek - jeśli istnieje podejrzenie, że mogą w nich przebywać nietoperze - jest niedopuszczalne; można to zrobić dopiero po bezpiecznym opuszczeniu przez nietoperze kryjówek letnich lub zimowych; po opuszczeniu przez nietoperze kolonii letniej (przełom lata i jesieni) lub zimowej (początek kwietnia) jest możliwe zabezpieczanie schronień, ale tak, by zwierzęta mogły wychodzić z kryjówek; ostateczne zatkanie wstępnie zabezpieczonych schronień nietoperzy, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że wszystkie ssaki opuściły azyl).

Aby remont nie spowodował znaczącej szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień po remoncie uwzględniając poniższe zasady:

- pozostawienie kilku szczelin i otworów wykorzystywanych do tej pory przez nietoperze, gdyż te zwierzęta są bardzo przywiązane do swoich schronień. Jest to też często rozwiązanie najprostsze z technicznego punktu widzenia, przy czym nie może wpływać negatywnie na efekt docieplania i trwałość budynku. Jeśli po wykonaniu oceny

technicznej uznano, że możliwe jest dalsze wykorzystywanie przez zwierzęta zajmowanych wcześniej szczelin, trzeba zagwarantować nietoperzom łatwy dostęp poprzez pozostawienie odpowiednio zabezpieczonego otworu w izolacji termicznej;

- jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu;
- liczba alternatywnych schronień powinna w pełni równoważyć stratę;
- zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym może wystąpić problem z umieszczeniem odpowiedniej liczby skrzynek;
- nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez nietoperze, dlatego ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych - o 50-200 % - w stosunku do miejsc wykorzystywanych przez nietoperze, przed jego remontem;
- dobór skrzynek i ich lokalizacja musi być uzgodniona z chiropterologiem⁴².
- ze względu na ochronę siedlisk i gatunków hydrogenicznym oraz wyeliminowanie kolizji dróg twardych ze szlakami migracyjnymi lub miejscami rozrodu i regularnego przebywania fauny, wyklucza się trasowanie nowych odcinków dróg przez siedliska przyrodnicze; dodatkowo przepusty wodne należy dostosowywać do wymogów przepustów ekologicznych dla małych i średnich zwierząt oraz stosować rozwiązania chroniące stosunki wodne oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Realizacja działań zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji nie jest związana z możliwością wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi ani nie powoduje zagrożenia dla środowiska. Zgodnie z przyjętymi założeniami realizacja działań przedstawionych w dokumencie spowoduje korzyści dla środowiska naturalnego zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i całej gminy. W dokumencie wskazano działania mające na celu poprawę stanu środowiska i jakości powietrza. Wszelkie niekorzystne oddziaływania powstałe w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych będą lokalne, krótkotrwałe i ustąpią z chwilą ukończenia prac budowlanych. Ponadto jego realizacja ma na celu przeciwdziałanie ocieplaniu klimatu oraz adaptacji do zaistniałych już zmian.

Zaplanowane przedsięwzięcia charakteryzują się przejściowym oddziaływaniem na najbliższe otoczenie tylko w momencie prowadzenia prac inwestycyjnych. Aby zapewnić jak najmniejszą ingerencję projektów inwestycyjnych w środowisko, w trakcie realizacji prac będą przestrzegane obowiązujące normy i przepisy w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz przepisy BHP, a także zapewniona zostanie ochrona dla osób oraz własności publicznej poprzez unikanie uciążliwości, skażenia środowiska i hałasu. Cele szczegółowe przewidziane do realizacji ze

⁴² Chiropterolog – specjalista zajmujący się między innymi życiem i zwyczajami nietoperzy.

względu na rodzaj i usytuowanie, nie będą miały zatem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji.

W celu ograniczenia występowania negatywnego oddziaływania na środowisko na etapie realizacji inwestycji, zostanie zastosowany szereg działań zapobiegających, w tym m.in.:

- dobrze przemyślany wybór lokalizacji inwestycji,
- stosowanie odpowiednich materiałów, rozwiązań technologicznych i technicznych, które są bezpieczne dla środowiska,
- selektywne gromadzenie powstających odpadów oraz przekazanie ich do unieszkodliwiania lub odzysku,
- dostosowanie terminów prac do okresu rozrodczego zwierząt (poza sezonem lęgowym ptaków, przygotowanie zastępczych miejsc lęgowych),
- stosowanie się do zapisów określonych w decyzjach administracyjnych, regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie oraz w przepisach prawnych przy realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Zastosowanie się do powyższych zaleceń w sposób znaczący ograniczy ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary chronione na terenie gminy jak również w gminach sąsiednich.

SPIS TABEL

Tabela 1	Jednostki analityczne Gminy Milanów	13
Tabela 2	Cele i kierunki działania LPR Gminy Milanów na lata 2017-2023.....	17
Tabela 3	Cele strategiczne i operacyjne zawarte w STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO DOLINY ZIELAWY 2023-2030	36
Tabela 4	Jednostki analityczne wyznaczone na terenie Gminy Milanów.	61
Tabela 5	Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej.	66
Tabela 6	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	70
Tabela 7	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	72
Tabela 8	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	74
Tabela 9	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	76
Tabela 10	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	77
Tabela 11	Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany.....	79
Tabela 12	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców.	82
Tabela 13	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców.	84
Tabela 14	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców.	85
Tabela 15	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców.	87
Tabela 16	Ubóstwo – zestandaryzowany wskaźnik	88
Tabela 17	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców.	90
Tabela 18	Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców.	92

Tabela 19	Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców.....	93
Tabela 20	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.....	94
Tabela 21	Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców.	96
Tabela 22	Przestępczość – wskaźnik zestandaryzowany.....	98
Tabela 23	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców.	100
Tabela 24	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.....	102
Tabela 25	Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany.	103
Tabela 26	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców.	105
Tabela 27	Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców.	107
Tabela 28	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców.	109
Tabela 29	Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany	110
Tabela 30	Zestawienie zestandaryzowanych wskaźników społecznych i syntetycznego wskaźnika społecznego	112
Tabela 31	Zestawienie danych dla jednostek analitycznych o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk społecznych	113
Tabela 32	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	116
Tabela 33	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	118
Tabela 34	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	120
Tabela 35	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	122
Tabela 36	Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.....	124
Tabela 37	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia.....	130
Tabela 38	Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej.....	132

Tabela 39	Dostęp do obiektów infrastruktury kulturalnej.....	135
Tabela 40	Dostęp do obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	135
Tabela 41	Zabytki położone na terenie Gminy Milanów wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i zabytków archeologicznych	137
Tabela 42	Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.	139
Tabela 43	Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej.	141
Tabela 44	Dostęp do sieci wodociągowej i sieci kanalizacyjnej.	144
Tabela 45	Budynki użyteczności publicznej wymagające głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych oraz niedostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.	146
Tabela 46	Podsumowanie analizy negatywnych zjawisk w sferze technicznej.....	147
Tabela 47	Zestawienie syntetycznego wskaźnika społecznego oraz negatywnych zjawisk w pozostałych sferach.	149
Tabela 48	Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego Gminy Milanów.	150
Tabela 49	Cele i priorytety działań Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030	156
Tabela 50	Powiązania problemów obszaru rewitalizacji z celami i kierunkami działań.....	160
Tabela 51	Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych 2024-2030	162
Tabela 52	Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	184
Tabela 53	Ramy czasowe i szacunkowe koszty nowych i kontynuowanych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	185
Tabela 54	Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	190
Tabela 55	Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych	194
Tabela 56	Indykatywne ramy finansowe nowych przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji 2024-2030	195
Tabela 57	Przybliżone koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030	215
Tabela 58	Ramowy harmonogram realizacji GPR	218
Tabela 59	Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji	221

Tabela 60 Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR 223

SPIS RYCIN

Ryc. 1	Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w strukturze Gminy Milanów na lata 2024-2030.....	11
Ryc. 2	Jednostki analityczne Gminy Milanów – mapa.....	14
Ryc. 3	Podział Gminy Milanów na jednostki analityczne.....	62
Ryc. 4	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	71
Ryc. 5	Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	73
Ryc. 6	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	75
Ryc. 7	Liczba osób bezrobotnych poniżej 35 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	76
Ryc. 8	Liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	78
Ryc. 9	Bezrobocie – wskaźnik zestandaryzowany.....	80
Ryc. 10	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców.....	83
Ryc. 11	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców.....	84
Ryc. 12	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców.....	86
Ryc. 13	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu uzależnień na 100 mieszkańców.....	87
Ryc. 14	Ubóstwo – wskaźnik zestandaryzowany.....	89
Ryc. 15	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców.....	91
Ryc. 16	Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców.....	92
Ryc. 17	Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców.....	94
Ryc. 18	Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.....	95
Ryc. 19	Liczba interwencji przeprowadzonych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego na 100 mieszkańców.....	97

Ryc. 20	Przestępczość – wskaźnik zestandaryzowany.	99
Ryc. 21	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców.	101
Ryc. 22	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców.	103
Ryc. 23	Osoby ze szczególnymi potrzebami – wskaźnik zestandaryzowany.	104
Ryc. 24	Liczba osób aktywnie korzystających z oferty instytucji kultury na 100 mieszkańców.	106
Ryc. 25	Liczba osób uczestniczących w zebraniu wiejskim dotyczącym podziału środków z funduszu sołeckiego na 100 mieszkańców.	108
Ryc. 26	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców.	109
Ryc. 27	Kapitał społeczny oraz uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym – wskaźnik zestandaryzowany.	111
Ryc. 28	Syntetyczny wskaźnik społeczny.	113
Ryc. 29	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	117
Ryc. 30	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	119
Ryc. 31	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	121
Ryc. 32	Liczba osób fizycznych, które w latach 2017-2021 wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.	123
Ryc. 33	Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.	125
Ryc. 34	Układ komunikacyjny Gminy Milanów.	128
Ryc. 35	Udział masy wyborów zawierających azbest w ogólnej masie wyrobów pozostałej do unieszkodliwienia.	131
Ryc. 36	Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej.	133
Ryc. 37	Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków w ich łącznej liczbie.	139
Ryc. 38	Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze funkcjonalno-przestrzennej.	142
Ryc. 39	Rozkład przestrzenny oraz natężenie negatywnych zjawisk w sferze technicznej.	148

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Milanów na lata 2024-2030

Ryc. 40	Obszar zdegradowany w Gminie Milanów.....	150
Ryc. 41	Obszar rewitalizacji w Gminie Milanów.....	153
Ryc. 42	Schemat zarządzania procesem rewitalizacji.....	213

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1	Dokumentacja fotograficzna konsultacji społecznych	23
Fot. 2	Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego.....	26
Fot. 3	Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego.....	27
Fot. 4	Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego.....	31
Fot. 5	Dokumentacja fotograficzna spaceru badawczego.....	32

ZAŁĄCZNIKI

1. Mapa w skali 1:5000 - Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Milanów